

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Cześć LXVIII. — Wydana i rozesłana dnia 25. czerwca 1907.

Treść: **M** 150. Rozporządzenie, którym ogłasza się nowe wydanie „Przepisu, tyczącego się organizacji pospolitego ruszenia królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu“.

150.

Rozporządzenie Ministerstwa obrony krajowej z dnia 20. czerwca 1907.

którym ogłasza się nowe wydanie „Przepisu, tyczącego się organizacji pospolitego ruszenia królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu“.

Jego cesarska i królewska Apostolska Mość Najwyższym postanowieniem z dnia 19. czerwca 1907. raczył najmiłościwiej zatwierdzić nowe wydanie „Przepisu, tyczącego się organizacji pospolitego ruszenia królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu“ (w myśl ustawy z dnia 6. czerwca 1886. Dz. u. p. Nr. 90.).

Przepis ten, który ogłasza się poniżej, nabiera mocy obowiązującej niezwłocznie. Zarazem uchyla się wydanie przepisu o organizacji pospolitego ruszenia, ogłoszone rozporządzeniem z dnia 20. grudnia 1889, Dz. u. p. Nr. 193., jak również rozporządzenie z dnia 29. listopada 1903., Dz. u. p. Nr. 246., obejmujące zmianę tego przepisu.

Latscher wlr.

Przepis

tyczący się organizacji pospolitego ruszenia królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu.

(Według ustawy z dnia 6. czerwca 1886, Dz. u. p. Nr. 90.)

Rozdział I.

Postanowienia ogólne.

§ 1.

Przeznaczenie pospolitego ruszenia.

1. Przeznaczeniem pospolitego ruszenia jest w ogólności wzmocnienie siły zbrojnej Monarchii, w szczególności zastępowanie ubytków w wojsku, marynarce wojennej i obronie krajowej oraz uwolnienie owych części siły zbrojnej od ciężaru czynności pomocniczych, technicznych, administracyjnych, lekarskich itp.

2. Zadaniem pospolitego ruszenia jest:

- a) przysposabianie i tworzenie formacji bojowych pospolitego ruszenia, a mianowicie:
  - α) samoistnych oddziałów broni, oddziałów, posterunków strażniczych, asystencyjnych itd. do pilnowania granic i obrony kraju;
  - β) oddziałów broni dla armii uruchomionej, na załogi, do służby etapowej i garnizonowej;
- b) dostarczanie obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych, jako to: do robót technicznych i administracyjnych, do służby pociągowej, do przewozu i pielęgnowania rannych i chorych itd., tudzież

c) posiłkowy zasób celem pokrywania ubytków w wojsku, w marynarce wojennej i obronie krajowej (żandarmerji).

§ 2.

Władze pospolitego ruszenia i jego komendy.

3. Kierowanie sprawami pospolitego ruszenia i przeprowadzenie tych spraw a względnie dowodzenie pospolitym ruszeniem jest zadaniem:

Ministerstwa obrony krajowej.

komend terytorjalnych obrony krajowej,

komend okręgowych pospolitego ruszenia i komend ekspozytur;

nadto w razie wojny:

dowódców wojskowych,znaczonych przez Cesarza, i

komendantów oddziałów pospolitego ruszenia (brygad, półbrygad, batalionów, kompanii i innych formacji).

4. Zadaniem Ministerstwa obrony krajowej jest kierownictwo naczelné wszystkich spraw pospolitego ruszenia; do niego należy zarządzanie wszelkich środków, mających na celu przygotowanie zapowiedzenia, powołania i użycia pospolitego ruszenia.

W wykonaniu tych jego zarządzeń pośredniczą jużto polityczne władze krajowe i powiatowe i zwierzchności gminne, jużteż komendy terytorjalne obrony krajowej i komendy okręgowe (ekspozytur) pospolitego ruszenia.

5. Komendy terytorjalne obrony krajowej, do których należą komendy obrony krajowej i komenda obrony kraju w Innsbruku są zarazem komendami terytorjalnymi pospolitego ruszenia w swoim okręgu służbowym.

6. Komendy okręgowe pospolitego ruszenia (komendy ekspozytur pospolitego ruszenia), których okrąg służbowy wskazuje załącznik I. są odnośnie do spraw pospolitego ruszenia swego okręgu, władzami, podlegającymi komendom terytorjalnym obrony krajowej i występują co do gaźystów pozostających w stosunku ewidencji obrony krajowej jako władze ewidencyjne pospolitego ruszenia pierwszej instancji; ich urządzenie, zakres działania, podporządkowanie i obowiązki objęte są postanowieniami organicznymi dla c. k. komend okręgowych pospolitego ruszenia; w czasie wojny podlegają także dowódcom wojskowym a względnie poddowódcom odnośnie do wykonania zarządzeń, tyczących się formacji ewentualnie także uzupełnienia, jakoteż puszczenia na urlop i rozwiązania korpusów i oddziałów pospolitego ruszenia.

7. Dowódcem wojskowym,znaczonym przez Cesarza służy po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia prawo używania tegoż a przez czas

trwania tego powołania podlega im pospolite ruszenie w każdym względzie. Zarządzenia swoje wydają oni według okoliczności i własnego zdania albo za pośrednictwem komend terytorjalnych obrony krajowej (wojska) albo przesyłają je bezpośrednio komendom okręgowym (komendom ekspozytur) pospolitego ruszenia względnie dowódcom korpusów i oddziałów pospolitego ruszenia.

8. Dowódcy korpusów i oddziałów pospolitego ruszenia dowodzą niemi od początku ich utworzenia aż do rozwiązania stosownie do osobnych postanowień w tej mierze istniejących lub zarządzeń w poszczególnych wypadkach wydanych.

§ 3.

Prawa, obowiązki i odpowiedzialność osób biorących udział w sprawach pospolitego ruszenia.

9. We wszystkich sprawach, tyczących się pospolitego ruszenia, mianowicie zaś w sprawach służbowych i administracyjnych, służy za podstawę do ocenienia praw, obowiązków i odpowiedzialności osób interesowanych ustawy i przepisy wojskowe — o ile w tej mierze nie wydano osobnych postanowień; w szczególności obowiązuje co do powinności meldowania się ustawa z dnia 10. maja 1894, dotycząca powinności meldowania się osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu (Dz. u. p. Nr. 83. z r. 1884) i rozporządzenie c. k. Ministerstwa obrony krajowej Praes. Nr. 2281—IX. z dnia 12. września 1905, odnoszące się do wykonania wspomnianej ustawy (Dz. u. p. Nr. 147. z r. 1905).

§ 4.

Klasy wieku pospolitego ruszenia (rówieśnictwa), zaciągi.

10. Wszyscy obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu dzielą się na 24 klasy wieku, z których najstarsza obejmuje 42letnich a najmłodsza 19letnich.*)

*) W ostatnich rówieśnictwach pospolitego ruszenia zachodzi wyjątek co do tych, którzy a) na zasadzie § 22. ustawy o służbie wojskowej wstąpili dobrowolnie do służby prezencyjnej w wojsku zanim zaistniał dla nich obowiązek służby w pospolitym ruszeniu, lub którzy stosując analogicznie przepis ten według § 145. : 2, ustęp ostatni przepisów o służbie wojskowej, część I. wstąpili dobrowolnie do stanu prezencyjnego obrony krajowej, albo b) którzy w myśl § 1. ustawy z dnia 25. grudnia 1893, o c. k. obronie krajowej — Dz. u. p. Nr. 200. z roku 1893 — począwszy od chwili obwieszczenia, tj. od dnia 30. grudnia 1893, służyli w stanie prezencyjnym obrony krajowej dłużej jak 2 lata i 6 miesięcy.

Obowiązek służenia w pospolitym ruszeniu rozciąga się co do osób obowiązanych do służby tej, a wymienionych ad a), stosownie do § 2., ustęp drugi ustawy

Klasy wieku pospolitego ruszenia dzieli się na dwie grupy, dwa „zaciągi“.

Pierwszy zaciąg obejmuje 19 klas wieku a mianowicie klasy obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu w wieku od 19. aż do 37. roku życia włącznie, a drugi zaciąg 5 klas wieku, mianowicie zaś klasy obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu od 38. aż do 42. roku życia włącznie.

Klasa wieku pospolitego ruszenia obejmuje wszystkich obowiązanych do służenia w tymże, którzy urodzili się w tym samym roku podług kalendarza gregoryjańskiego.

Toż samo znaczy „rówieśnictwo pospolitego ruszenia“.

11. Oznaczenie klas wieku jest dwojakie, a mianowicie:

stałe: podług roku urodzenia i zmieniające się corocznie: podług wieku.

W stosunkach urzędowych władz i komend pospolitego ruszenia między sobą, tudzież z innymi władzami i komendami używa się tylko oznaczenia stałego; w rozporządzeniach zaś dla zwierzchności gminnych i w obwieszczeniach używać można obu oznaczeń.*)

§ 5.

Inne postanowienia.

12. Za „oficerów“ uważa się w przepisie niniejszym prócz oficerów poczty żołnierskiego także audytorów, lekarzy i rachmistrzów wojskowych,

za „urzędników wojskowych“ prócz urzędników wojska i marynarki wojennej także urzędników obrony krajowej,

za „emerytów wojskowych“ prócz emerytów pochodzących z kategorii stanu oficerskiego i urzędniczego wojska i marynarki wojennej także emerytów pochodzących z tej samej kategorii obrony krajowej (żandarmeryi).

za „gażystów pospolitego ruszenia“ wszystkich oficerów, duchownych i urzędników wojskowych, przeznaczonych do służby w pospolitym ruszeniu

o pospolitym ruszeniu jeszcze na dziesięć lat następujących bezpośrednio po dopełnieniu ich ustawowej dwunastoletniej powinności służbowej; co do osób wymienionych ad b) kończy się obowiązek służby w pospolitym ruszeniu z tym rokiem, w którym dotycząca osoba ukończyła 40. rok życia.

*) Na przykład w roku 1907:

klasa wieku pospolitego ruszenia 1876.

klasy wieku pospolitego ruszenia 1888 wstecz aż do 1876.

klasy wieku pospolitego ruszenia roku urodzenia 1876 (31letni).

klasy wieku pospolitego ruszenia lat urodzenia 1888 wstecz aż do 1876 (19 aż do 31letnich).

(z wyłączeniem tych, których do pospolitego ruszenia jedynie przydzielono), oraz wszystkie osoby stanu cywilnego przeznaczone na posady oficerów, duchownych lub urzędników w pospolitym ruszeniu,

za „okrąg pospolitego ruszenia“ także okrąg służbowy ekspozytur pospolitego ruszenia,

za „komendy okręgowe pospolitego ruszenia“ także komendy ekspozytur.

za „gminy“ i „zwierzchności gminne“ także wyłączone obszary dworskie względnie ich przełożoństwa, a

za „polityczne władze powiatowe“ także gminy posiadające własny statut, które załatwiają czynności politycznych władz powiatowych,

o tyle, o ile odnośne postanowienia mogą być analogicznie także do nich stosowane.

13. Oddziały wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej i żandarmeryi, w których gażyści i żołnierze należący do ich etatu a obowiązani jeszcze do służenia w pospolitym ruszeniu wychodzą z etatu księgi głównej przez dobrowolne wystąpienie lub uwolnienie, przesyłają zamknięte arkusze księgi głównej oddziałowej*) do osób tych odnoszące się komendom okręgowym pospolitego ruszenia ich miejsca przynależności, przy użyciu spisu według wzoru 1., a to oddziały wojska, marynarki wojennej i obrony krajowej za pośrednictwem właściwych komend okręgowych uzupełnienia wojska (marynarki wojennej) i obrony krajowej, oddziały żandarmeryi zaś bezpośrednio. Do tych arkuszy księgi głównej dołączyć należy, o ile osoby dotyczące nie należały do żandarmeryi także karty strażnicze, odpisy ostatnich list sprawowania się (opisów sprawowania się) i wyciągi z protokołów karnych (wykazy karne). Arkusze księgi głównej oddziałowej, które ubywają zastąpione będą odpisami arkuszy księgi głównej zasadniczej.

Wspomniane dokumenty przysyłać należy komendom okręgowym pospolitego ruszenia, właściwym ze względu na prawo swojszczyzny, odnośnie do tych żołnierzy należących do marynarki wojennej i obrony krajowej, których prawidłowo uwalnia się z końcem roku po dopełnieniu ustawowej powinności służbowej, corocznie do 10. względnie 20. października, we wszystkich zaś innych wypadkach w każdym poszczególnym razie, natychmiast.

W podobny sposób przesyłają władze ewidencyjne pierwszej instancji wojska, marynarki wojennej i obrony krajowej co do oficerów i urzędników

*) Komendy okręgowe pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny otrzymują co do żołnierzy uwolnionych z marynarki wojennej, którzy wstępują w obowiązek służby w pospolitym ruszeniu, a należą do pierwszego zaciągu i to aż do roku asenrunkowego 1901 włącznie, zamiast oryginalnych arkuszy księgi głównej oddziałowej tylko ich odpisy.

wojskowych, będących w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym, którzy składają swój charakter wojskowy albo go tracą a są jeszcze w wieku obowiązującym do służenia w pospolitym ruszeniu, tudzież co do emerytów wojskowych, którzy nie skończyli jeszcze 60. roku życia, w każdym poszczególnym przypadku odpisy arkuszy księgi głównej do komendy okręgowej pospolitego ruszenia ich miejsca swojszczyzny.

Odnosnie do dokumentów księgi głównej gazystów obowiązanych jeszcze do służby w pospolitym ruszeniu, którzy wychodzą ze stosunku ewidencji obrony krajowej, odsyła się do postanowień punktów 42. i 123.

Arkuszy księgi głównej oddziałowej, tyczących się gazystów i żołnierzy, których uznano za niezdolnych do wszelkiej służby w pospolitym ruszeniu, nie należy przysyłać komendom okręgowym pospolitego ruszenia.

Rozdział II.

Ewidencya obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu (z wyjątkiem oficerów i urzędników wojskowych).

§ 6.

Zasady utrzymywania w ewidencji.

14. Obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu mają być utrzymywani w ewidencji w gminach swojszczyzny.*)

Po zwołaniu pospolitego ruszenia należy wziąć w ewidencję gmin miejsca pobytu (punkt 166.) także tych obecnych obcych, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo a nie należą do powołanych kategorii i klas wieku, a to po ich poprzednim zameldowaniu się u przełożonego gminy miejsca pobytu.

15. Utrzymywanie w ewidencji jest zadaniem :

- a) zwierzchności gminnych z współdziałaniem prowadzących metryki,
- b) politycznych władz powiatowych,
- c) dowódców lub przełożonych korporacyj, mających charakter wojskowy względnie noszących odznaki wojskowe, i
- d) władz wojskowych pospolitego ruszenia, a to według odnośnych postanowień zawartych w następujących paragrafach.

*) Urzędnicy dworscy, państwowi, krajowi i gminni, urzędnicy reprezentacji powiatowych i funduszów publicznych oraz sędziy, tudzież duchowni i nauczyciele publiczni, mający stałe posady, wreszcie c. k. notaryusze nabywają z chwilą objęcia urzędu prawo swojszczyzny w tej gminie, w której wyznaczono im stałą siedzibę urzędową. (Ustawa z dnia 5. grudnia 1896, Dz. u. p. Nr. 222. z r. 1896).

§ 7.

Współdziałanie prowadzących metryki przy utrzymywaniu ewidencji.

16. Współdziałanie prowadzących metryki przy utrzymywaniu ewidencji obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu polega :

- a) na corocznym sporządzaniu wyciągów z metryk chrztu (urodzin) a względnie śmierci co do tych wszystkich osób płci męskiej, które w gminie urodziły się lub zmarły, a które w roku kalendarzowym następującym po sporządzeniu tych wyciągów skończą a względnie byłyby skończyły 19. rok życia i na oddawaniu tych wyciągów zwierzchnościom gminnym, oraz
- b) na sporządzaniu w każdym przypadku z osobna wyciągów z metryk śmierci co do zgonu obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu i przysyłaniu tych wyciągów do politycznych władz powiatowych.

Ad a). Postanowienia co do zapisywania młodzieńców, wchodzących w wiek obowiązujący do służenia w pospolitym ruszeniu, zawiera § 8.

Ad b). W przypadkach zgonu osób obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu winien prowadzący metryki przesyłać wyciąg z metryki śmierci tej politycznej władzy powiatowej, w której okręgu zgon nastąpił.

Jeżeli nie jest dokładnie wiadome, czy zmarły był obowiązany do służenia w pospolitym ruszeniu, mianowicie, gdy obywatel liczący od 19. do 42. lat umarł nie w gminie swojej swojszczyzny, natenczas pomimo tego należy również nadesłać wyciąg z metryki śmierci. Postanowienie to tyczy się także tych zmarłych, którzy należeli do gmin w Tyrolu i Vorarlbergu, lub byli obywatelami węgierskimi.

Nadesłania wyciągu z metryki śmierci zaniechać można tylko w takim razie, jeżeli zmarły dokonał życia w gminie swojszczyzny a utrzymujący metryki uzyskał niewątpliwą wiadomość, że zmarły nie był obowiązany do służenia w pospolitym ruszeniu, względnie że nie był zapisany w rejestrze pospolitego ruszenia.

§ 8.

Spisanie młodzieży wchodzącej w wiek obowiązujący do służby w pospolitym ruszeniu.

17. Celem spisania młodzieży wchodzącej w wiek obowiązujący do służby w pospolitym ruszeniu winni utrzymujący metryki, urzędownie do tego ustanowieni, układać corocznie wyciągi z metryk chrztu (urodzin) a względnie śmierci obejmujące wszystkie osoby płci męskiej, które w gminie urodziły się lub zmarły, a które w roku według kalendarza gregoryańskiego, mającym nastąpić po sporządzeniu tych wyciągów, skończą lub byłyby skończyły 19. rok życia a to według postanowień § 15: 1, 2,

i 3 przepisów o służbie wojskowej, Część I. i oddać je najpóźniej z końcem października każdego roku właściwym zwierzchnościom gminnym.

Te wyciągi z metryk zwrócić należy utrzymującym metryki w miesiącu sierpniu tego roku, który poprzedzi wejście zapisanych w popisową 1. klasę wieku, t. j. w drugim następnym roku.

18. Duszpasterze wojskowi, którym poruczono utrzymywanie metryk, układać mają corocznie według postanowień tego samego paragrafu, punkt 4. wspomnianego przepisu wyciągi z metryk obejmujące młodzieńców, którzy w następnym roku wejdą w wiek obowiązujący do służby w pospolitym ruszeniu i porywać je komendzie terytorjalnej wojskowej (obrony krajowej), która za pośrednictwem komend okręgowych uzupełnienia i politycznych władz powiatowych pośle je właściwym zwierzchnościom gminnym. ²

19. Przy corocznym spisywaniu młodzieńców dochodzących lat 19, to jest wieku obowiązującego do służby w pospolitym ruszeniu, stosować należy analogicznie w ogólności postanowienia §§ 18., 24., 25., 28., 29., 30. i 31. przepisów o służbie wojskowej część I. (o spisywaniu obowiązanych do służby wojskowej), pamiętać jednak należy, że młodzieńcy wchodzący w wiek obowiązujący do służby w pospolitym ruszeniu nie są obowiązani zgłaszać się sami celem wpisania i że prośb o ulgi w dopelnieniu powinności służbowej lub powinności słuzenia w pospolitym ruszeniu nie bierze się na uwagę przy spisywaniu obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu.

Zresztą, co się tyczy prac przygotowawczych celem spisania młodzieńców wchodzących w wiek obowiązujący do służby w pospolitym ruszeniu, mają zwierzchności gminne postępować tak samo jak przy pracach przygotowawczych do poboru; mianowicie należy układać na podstawie wyciągów z metryk, tudzież wyniku dochodzeń trzy oddzielne wykazy, jeden co do przynależnych do gminy, drugi co do obcych, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, wreszcie trzeci co do tych, o których zgoła nie wiadomo, a to stosując analogicznie wzory 6. 7. i 8. przepisów o służbie wojskowej część I. *), i wykazy te ze wszystkimi materiałami przedstawić politycznej władzy powiatowej najpóźniej do 10. grudnia.

*) We wzorach 6. i 7. przepisów o służbie wojskowej część I. sprostować należy odpowiednio tylko napisy ze względu, iż chodzi tu o zapisanie młodzieńców, wchodzących w wiek obowiązujący do służby w pospolitym ruszeniu; nadto zamiast „popisowi“ położę trzeba wszędzie „obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu“, podczas gdy we wzorze 6. rubryki do zapisania klas wieku i zgłoszenia się (rubryka 13.) popisowych, jakoteż we wzorze 7. rubryki 14. i 15. i przerwa kresek odgraniczających rubryki, odpadają a względnie pozostają niewypełnione.

Polityczne władze powiatowe winny sprawdzić i uzupełnić te wykazy a wyciągi tyczące się obcych, do służby w pospolitym ruszeniu obowiązanych, posłać niezwłocznie (właściwym) politycznym władzom powiatowym miejsca swojszczyzny i zarządzić wystawienie w gminie na widok publiczny sprostowanych spisów. tyczących się osób do służby w pospolitym ruszeniu obowiązanych, a do gminy przynależnych, zaś według okoliczności także spisów tyczących się osób, o których nie wiadomo, i to w miesiącu styczniu przez dni ośm. względnie poczynić stosowne kroki w celu dalszego sprostowania tych wykazów.

Z dniem 1. lutego winny zwierzchności gminne wykazy te razem z materiałami dochodzeń przedstawić ponownie do stanowczego ustalenia politycznej władzy powiatowej, która po uzupełnieniu i sprostowaniu zwraca je zwierzchnościom gminnym najpóźniej do 15. lutego celem przeniesienia zapisanych jako najmłodszego rówieśnictwa do rejestru pospolitego ruszenia.

§ 9.

Utrzymywanie ewidencji u zwierzchności gminnych.

Rejestry pospolitego ruszenia.

20. Obowiązani do słuzenia w pospolitym ruszeniu utrzymywani będą u zwierzchności gminnych w ewidencji zapomocą list rówieśnych. „rejestru pospolitego ruszenia“, układanych podług wzoru 2., oddzielnie dla każdej klasy wieku.

Wzór 2.

Listy rówieśne wszystkich 24 klas wieku pospolitego ruszenia uporządkowane od najstarszej klasy wieku — 42letnich — wstecz aż do najmłodszej — 19letnich — stanowią razem „rejestr pospolitego ruszenia z roku 19...“

21. Tabelaryczne zestawienie, załącznik II., wskazuje, które klasy wieku obejmować ma rejestr pospolitego ruszenia z roku 1907. i t. d., a tabelaryczne zestawienie, załącznik III., objaśnia, jak długo zapisani w nim są obowiązani do słuzenia w pospolitym ruszeniu, oba zaś służyć mają na przyszłość za środki pomocnicze do orzekania w tym względzie.

Załącznik II.

Załącznik III.

22. W 22 listach rówieśnych od najstarszej klasy wieku — 42letnich — aż do trzeciej od końca klasy wieku — 21letnich — włącznie, utrzymywać należy w ewidencji wszystkich obowiązanych do słuzenia w pospolitym ruszeniu, urodzonych w dotyczących latach kalendarzowych, którzy

- byli wprawdzie wcieleni lub wstąpili dobrowolnie do wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej (lub do ich rezerw zapasowych) albo do żandarmerji, lecz zostali już uwolnieni albo w inny sposób wyłączeni,
- uwolnieni zostali do najbliższego poboru,
- zostali zanotowani do poboru dodatkowego lub

- d) przed rozpoczęciem się głównego poboru w roku 1887 wykreśleni zostali z listy popisowych jako na zawsze niezdatni do służby wojennej albo których po tym czasie sklasyfikowano przy poborze jako „niezdatnych do służby pod bronią“.
- e) wykupili się przez złożenie taksy uwalniającej od służby wojskowej.

W liście rówieśnej obu najmłodszych klas wieku — 19- i 20letnich — utrzymywać należy w ewidencji wszystkich obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, w odpowiednim roku kalendarzowym urodzonych, z wyjątkiem ochotników stanu czynnego i nieczynnego służących w wojsku, marynarce wojennej i obronie krajowej.

Utrzymywanie w ewidencji polega na ciągłym prostowaniu wszystkich list rówieśnych rejestru pospolitego ruszenia, a mianowicie:

1. na uzupełnianiu za każdym razem przez dopisywanie nowoprzybyłych obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu,
2. na wykreślaniu za każdym razem obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy ubywają, i
3. na notowaniu za każdym razem okoliczności, mających znaczenie pod względem ściągnięcia osób obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu do czynnej służby w tymże.

23. Ad 1 punktu 22. W rejestrze pospolitego ruszenia zapisać należy na nowo obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy

- a) uzyskali świeżo prawo swojszczyzny w gminie,
- b) przy wystąpieniu (uwolnieniu) ze związku wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej lub żandarmerji byli oficerami, duchownymi, urzędnikami (gażystami, nie zaliczonymi do żadnej klasy stopnia służbowego*) i dobrowolnie złożyli charakter wojskowy, który posiadali lub zostali tegoż pozbawieni;
- c) uwolnieni zostali z wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej (tudzież z ich rezerw zapasowych) lub żandarmerji albo przeniesieni zostali w stan emerytowanych inwalidów albo
- d) o których przedtem zgoła nie wiedziano, ale których później wysledzono, a mianowicie:

w przypadkach a) i d) na podstawie przyjęcia do związku gminy względnie wysledzenia a w przypadkach b) i c) na podstawie uwiadomienia ze strony politycznej władzy powiatowej.

W rubryce 11. rejestru pospolitego ruszenia uzasadnić należy każdy nowy przyrost.

*) Profosi, wojskowi budowniczo, aspiranci techniczni, werkmistrze i pomocnicy, odźwierni, służący wojskowi, sierżanci powiatowi, starsi rusznikarze.

24. Ad 2 punktu 22. W rejestrze pospolitego ruszenia wykreślić należy obowiązanych do służenia w nim, którzy

- a) uzyskali prawo swojszczyzny w innej gminie,
- b) zostali wzięci do wojska, marynarki wojennej lub obrony krajowej (albo do ich rezerw zapasowych) lub którzy dobrowolnie wstąpili do tych części siły zbrojnej albo do żandarmerji,
- c) otrzymali świadectwa uwolnienia (certyfikaty uwolnienia od służby w pospolitym ruszeniu) albo podczas czynnej służby w pospolitym ruszeniu uznani zostali za niezdatnych do wszelkiej służby,
- d) opuścili kraj na mocy pozwolenia,
- e) uznani zostali później za takich, o których nie wiadomo*), lub
- f) zmarli.

a mianowicie:

w przypadkach a) i e) na podstawie wykreślenia w metryce przynależnych do gminy;

w przypadkach b) i d) na podstawie uwiadomienia ze strony politycznej władzy powiatowej,

w przypadku c) na podstawie otrzymanych do rozdziału świadectw uwolnienia (certyfikatów uwolnienia od służby w pospolitym ruszeniu) lub uwiadomienia ze strony politycznej władzy powiatowej,

w przypadku f) na podstawie wyciągów z metryk śmierci lub w inny sposób nabytej niewątpliwej wiadomości o zgonie obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu.

W rubryce 12. rejestru pospolitego ruszenia uzasadnić należy każde wykreślenie.

25. Ad 3 punktu 22., zapiski:

- a) Co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, podlegających wadom wzmiankowanym w spisie załącznika IV. i wskutek tego bezwarunkowo niezdatnych do dopełnienia powinności służby w pospolitym ruszeniu, zanotować należy te wady (na razie ołówkiem) w rubryce 10. rejestru pospolitego ruszenia — celem wyjednania uwolnienia tych osób od obowiązku służenia w pospolitym ruszeniu,
- b) co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których komisye**) do tego powołane sklasyfikowały jako niezdatnych do służby pod bronią, należy zanotować orzeczenie to w rubryce 9.,

*) Za tych „o których nie wiadomo“ uważać należy tylko osoby, których miejsca pobytu lub faktu śmierci nawet najściślejsze badania nie zdołały stwierdzić, a nie osoby, o których w gminie — choćby od dłuższego czasu — nie słyhać.

**) § 14., punkt 53., ustęp pierwszy.

- c) co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy peryodycznie lub w poszczególnym wypadku zgłaszają zmianę miejsca pobytu, należy zanotować nowe miejsce pobytu w rubryce 4., względnie 5. i 6.
- d) co do osób stanu cywilnego przeznaczonych na posady gażystów w pospolitym ruszeniu należy zanotować to ich przeznaczenie: co do lekarzy, inżynierów, architektów, budowniczych, dyplomowanych weterynarzy i konowałów, tudzież innych osób, które na zasadzie § 10. ustawy o służbie wojskowej lub jako obowiązane do służenia w pospolitym ruszeniu przeznaczono indywidualnie na wypadek mobilizacji do pełnienia służby w wojsku, w marynarce wojennej, w obronie krajowej lub w pospolitym ruszeniu, zanotować należy to ich przeznaczenie służbowe (jeżeli gmina dowie stę o tym).
- e) co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, na których stosownie do przepisu o meldowaniu się w pospolitym ruszeniu ciąży obowiązek dorocznego przedstawiania (meldowania) się, zanotować należy dopełnienie tego obowiązku,
- f) co do tych, którzy złożyli takse, zanotować należy ten ich charakter,
- g) co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy uzyskali wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu, zanotować należy to wyłączenie jak również ewentualne jego zgaśnięcie — a mianowicie w czterech ostatnich przypadkach w rubryce 13.

Zwierzchność gminna otrzymuje zawiadomienie ad b), d) i g) ze strony politycznej władzy powiatowej.

Z końcem każdego roku przejrzeć należy ponownie rejestr pospolitego ruszenia, posługując się ewentualnie raz jeszcze odnośnymi aktami urzędowymi, a to celem przekonania się, iż nie przeczono żadnego sprostowania i zapisu.

26. Przełożeni gmin odpowiadają za należyte prowadzenie ewidencji pospolitego ruszenia. W razie jeżeli bezskutecznie wytykano nieprawidłowości, można stosownie do istniejących ordynacji gminnych i statutów gminnych wysłać na koszt gminy organ ewidencyjny obrony krajowej przy politycznej władzy powiatowej celem udzielenia pouczenia co do prowadzenia ewidencji (punkt 28.).

Coroczne zamykanie rejestru pospolitego ruszenia.

27. Z początkiem nowego roku kalendarzowego sprostować należy rejestr pospolitego ruszenia przez wyłączenie listy rówieśnej najstarszej klasy

wieku pospolitego ruszenia poprzedniego roku — liczących już 43 lat — a w drugiej połowie lutego sprostować go względnie uzupełnić przez przyłączenie listy rówieśnej najmłodszej klasy wieku, która z dniem 1. stycznia weszła w obowiązek służenia w pospolitym ruszeniu — 19letnich.

Z rejestru pospolitego ruszenia, w ten sposób sprostowanego, sporządzić należy podług wzoru 3. wyciąg cyfrowy „Wyciąg z rejestru pospolitego ruszenia“, w którym wykazać należy zapisanych, obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, zestawionych podług klas wieku.

Wyciąg z rejestru pospolitego ruszenia dołączyć należy do rejestru pospolitego ruszenia.

Rejestr razem z wyciągiem przedstawić należy politycznej władzy powiatowej do dnia 5. marca.

Polityczna władza powiatowa zwraca zwierzchności gminnej rejestr pospolitego ruszenia najpóźniej do końca marca, wyciąg zaś z rejestru pospolitego ruszenia przesyła najpóźniej do 20. marca komendzie okręgowej pospolitego ruszenia.

Z rejestrem pospolitego ruszenia i wyciągiem z rejestru pospolitego ruszenia posłać także należy politycznej władzy powiatowej napowrót wykazy 19letnich do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązanych (punkt 19.), które zostać u niej mają jako pomocnicze środki ewidencyjne.

§ 10.

Utrzymywanie ewidencji u politycznych władz powiatowych.

28. Starostwa obowiązane są wspierać i nadzorować zwierzchności gminne w utrzymywaniu ewidencji obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu.

Wspieranie to polega na objaśnianiu zwierzchności gminnych co do zakładania, utrzymywania w ewidencji i zamykania rejestrów pospolitego ruszenia, oraz na uwiadomianiu zwierzchności gminnych o wszystkich odnośnych zdarzeniach, które albo wcale nie mogą im być wiadome albo tylko niedostatecznie lub zapóźno.

Celem objaśniania zwierzchności gminnych co do utrzymywania ewidencji korzystać należy przede wszystkim ze sposobności, jakie następują bieżące czynności urzędowe.

Koszta ewentualnego wydelegowania organu ewidencyjnego obrony krajowej w myśl punktu 26. obliczać należy według postanowień przepisu o należytościach dla c. i k. wojska, część I. (wydatki na podróże, pomieszczenie zamiejscowe, dyety).

29. Uwiadomianie zwierzchności gminnych celem należytego prowadzenia ewidencji dotyczy wymienienia:

- a) tych oficerów, duchownych, urzędników (gażystów nie zaliczonych do żadnej klasy stopnia

Wzór 3.

- służbowego) obowiązanych jeszcze do pospolitego ruszenia, którzy przy wystąpieniu (uwolnieniu) ze związku wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej lub żandarmeryi dobrowolnie złożyli charakter wojskowy, jaki posiadali albo zostali tegoż pozbawieni, jednak tylko do końca tego roku, w którym osoby te kończą 42. rok życia — o każdym z osobna na podstawie doniesienia komendy okręgowej pospolitego ruszenia;
- b) żołnierzy uwolnionych z wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej (tudzież z ich rezerw zapasowych) lub z żandarmeryi, prawidłowo po dopełnieniu powinności służbowej, z końcem grudnia — w innych poszczególnych wypadkach uwolnienia oraz w razie przeniesienia w stan emerytowanych inwalidów o każdym z osobna, jednak z wyjątkiem tych przypadków, w których uwolnienie od obowiązku służenia w pospolitym ruszeniu wyrażono w dokumencie dotyczącym się uwolnienia lub przeniesienia na emeryturę;
- c) wziętych do wojska, marynarki wojennej lub obrony krajowej (tudzież do ich rezerw zapasowych) w drodze stawienia ich na plac poboru — z końcem sierpnia, a później o każdym z osobna;
- d) tych, którzy dobrowolnie wstąpili do wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej lub żandarmeryi — o każdym z osobna;
- e) tych, którzy za zezwoleniem kraj opuścili — o każdym z osobna;
- f) o których nie nie słychać — o każdym z osobna, gdy zwierzchność gminy nie ma jeszcze wiadomości, że należy ich uważać za takich, o których nie nie wiadomo;
- g) zmarłych — o każdym z osobna przez przesłanie wyciągu z metryki śmierci;
- h) przeznaczenia osób stanu cywilnego na posady gażystów w pospolitym ruszeniu, jak również dochodzących ewentualnie do wiadomości indywidualnych przeznaczeń służbowych na wypadek wojny, które otrzymali lekarze, inżynierowie, architekci, budowniczy, dyplomowani weterynarze, konowałowie i inne osoby, jako obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu lub na zasadzie § 10. ustawy o służbie wojskowej — o każdym z osobna;
- i) wyłączeń od służby w pospolitym ruszeniu;
- k) ewentualnego zgaśnięcia wyłączeń wspomnianych pod i), na podstawie uwiadomień nadsyłanych w myśl punktu 81.;
- l) niezdolności obowiązanych do pospolitego ruszenia do służby pod bronią w pospolitym ruszeniu;
- m) obowiązanych do pospolitego ruszenia, którzy w drodze superarbitrowania uznani zostali za

niezdolnych do wszelkiej służby w pospolitym ruszeniu; *ad i), l) i m)* — o każdym z osobna na podstawie doniesienia komendy okręgowej pospolitego ruszenia;

n) zmian miejsca pobytu osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którym udzielono karty przeznaczenia, a które mieszkają poza gminą swojszczyzny — o każdej z osobna;

o) obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy dopełnili przepisane przedstawienia (zameldowania) się bezpośrednio wobec politycznej władzy powiatowej albo poza gminą swojszczyzny — o każdym z osobna.

W każdym uwiadomieniu tego rodzaju odwołać się należy do odnośnego punktu § 9.

30. Nadzór nad utrzymywaniem ewidencji u zwierzchności gminnych oraz potrzeba posiadania materiałów ewidencyjnych do użytku urzędowego w ogólności, w szczególności zaś na wypadek zatracenia rejestrów pospolitego ruszenia wymaga, aby obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu utrzymywano także w starostwach w ewidencji podług gmin i nazwisk.

Polega to na utrzymywaniu w ewidencji wykazów*), sporządzonych przez gminy przy pierwszym spisaniu obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu (punkty 19. i 27.).

Utrzymywanie ewidencji należy do powinności służbowych oddziału ewidencyjnego obrony krajowej przy starostwach powiatowych, któremu przeto dawać należy do przejrzenia wszelkie akta, dotyczące się przybytku i ubytku obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, jakoteż zmian do nich odnoszących się, które w rejestrach pospolitego ruszenia mają być notowane.

Starostwa winny rejestry pospolitego ruszenia, nadechodzące od zwierzchności gminnych porównać z własnymi wykazami, uchylić dostrzeżone błędy, według okoliczności doprowadzić rejestry i wykazy pospolitego ruszenia do zgodności a następnie do końca marca zwrócić zwierzchnościom gminnym rejestry z uwagami, jakie byłyby potrzebne.

31. U gmin posiadających własny statut, które załączają czynności politycznych władz powiatowych, obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu utrzymywani będą w ewidencji tylko za pomocą rejestrów pospolitego ruszenia w sposób przepisany dla zwierzchności gminnych.

32. Wyciągi z rejestru pospolitego ruszenia, według okoliczności sprostowane, przesyłać należy komendzie okręgowej pospolitego ruszenia partyanij najpóźniej do 20. marca.

*) W wykazach tych, zamiast których użyć można również rejestrów pospolitego ruszenia, należy zanotować także obdzielenie obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu paszportami pospolitego ruszenia.

33. Gdy nadejdzie wyciąg z metryki śmierci, dotyczący się obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu, który przeznaczony był na stanowisko oficera lub urzędnika w pospolitym ruszeniu, wiadomości należy o jego zgonie komendę okręgową pospolitego ruszenia.

Nadchodzące wyciągi z metryk śmierci, dotyczące się osób w wieku obowiązującym do służby w pospolitym ruszeniu, które nie posiadają w tym samym powiecie prawa swojszczyzny a pochodzą z obu połów Monarchii, posyłać należy politycznym władzom powiatowym, właściwym ze względu na prawo swojszczyzny.

34. Zmiany zachodzące co do prawa swojszczyzny osób, obowiązanych do meldowania się w pospolitym ruszeniu, winny polityczne władze powiatowe, właściwe ze względu na nowe gminy swojszczyzny dotyczących osób dzielać w każdym wypadku z osobna do wiadomości właściwych komend okręgowych pospolitego ruszenia, podając zarazem poprzednie gminy swojszczyzny.

35. Zawiadomienia nadchodzące ze strony sądów cywilnych o utracie złotego medalu za waleczność lub srebrnego medalu za waleczność I. klasy wskutek karno-sądowego skazania jednej z osób, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, jak również dochodzące do wiadomości politycznej władzy powiatowej za pośrednictwem kart karnych osób sądownie skazanych zasądzenie obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu byłego oficera, urzędnika wojskowego, kadeta (na równi z kadetem stojącego), podoficera lub frajtra (przywódcy patrolu itd.) za zbrodnię lub przekroczenie z chęci zysku, należy zanotować w wykazach obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu i o każdym z osobna przypadkuawiadomić komendę okręgową pospolitego ruszenia właściwą ze względu na prawo swojszczyzny.

§ 11.

Utrzymywanie ewidencji u korporacji mających charakter wojskowy względnie noszących odznaki wojskowe.

36. Członkowie korporacji, mających charakter wojskowy względnie noszących odznaki wojskowe (korpusy milicji mieszczkańskich i strzeleckie, stowarzyszenia weteranów wojskowych) bez różnicy, czy stosownie do swego wieku podlegają osobistemu obowiązkowi służenia w pospolitym ruszeniu i w rejestrach pospolitego ruszenia gmin swojszczyzny są lub nie są zapisani — licząc tu także nieczynnych oficerów i urzędników wojskowych — mają być dla celów ewidencji wojskowej co do służby przy pospolitym ruszeniu utrzymywani w przeglądzie przez dowódców lub przełożonych korporacji za pomocą wykazów, układanych podług wzoru 4.

Wzór 4.

Członków wzmiankowanych w punkcie 150. nie trzeba zapisywać.

Wykazy te posyłać należy w dwóch egzemplarzach corocznie z końcem stycznia tej komendzie okręgowej pospolitego ruszenia, w której okręgu korporacja ma siedzibę.

Gdyby wykazy te nie nadeszły do komend okręgowych pospolitego ruszenia nawet pomimo przywołania lub gdyby jeszcze i po zarządzeniu uzupełnienia lub sprostowania były niedostatecznie sporządzone, winny rzeczono komendy prosić polityczną władzę powiatową o pośrednictwo.

§ 12.

Utrzymywanie ewidencji u komend okręgowych pospolitego ruszenia.

37. U komend okręgowych pospolitego ruszenia utrzymuje się obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu w ewidencji w ogólności sumarycznie, głównie za pomocą „sumaryusza rejestrów pospolitego ruszenia” według wzoru 5.; jako środek pomocniczy do prowadzenia ewidencji imiennej, przepisanej osobnymi postanowieniami, służą przedewszystkiem karty meldunkowe pospolitego ruszenia nadchodzące do komend okręgowych pospolitego ruszenia.

Jeden egzemplarz sprostowanych w razie potrzeby wykazów członków korporacji, mających charakter wojskowy a względnie noszących odznaki wojskowe, należy corocznie do dnia 20. marca przedłożyć komendzie terytorialnej obrony krajowej. podczas gdy drugi egzemplarz przechować należy w komendzie okręgowej pospolitego ruszenia.

Utrzymywać należy zapiski imienne co do tych obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy otrzymali szczególne przeznaczenia służbowe. i tych, którzy posiadali złoty medal za waleczność lub srebrny medal I. klasy za waleczność i wskutek skazania przez sąd karny medal za waleczność stracili, wreszcie co do byłych oficerów, urzędników wojskowych, kadetów (równorzędnych z kadetami), podoficerów i frajtrów (przywódców patrolu itd.) do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązanych, którzy zostali skazani sądownie za zbrodnię lub przekroczenie z chęci zysku (punkt 35).

Właściwy oddział wojska, marynarki wojennej lub obrony krajowej względnie komenda okręgowa pospolitego ruszenia winna, od skazanego, który stracił medal za waleczność wskutek zasądzenia przez sąd karny, odebrać dawny dokument uwolnienia względnie paszport pospolitego ruszenia, jeżeli go miał w rękach, a wygotować i wydać mu nowy dokument uwolnienia względnie paszport pospolitego ruszenia.

W obu przypadkach skazania należy przechowywaną kartę księgi głównej oddziałowej stosownie uzupełnić i na nowo zamknąć.

Z zapisku co do takich zasądzonych przesłać należy wiadomości dotyczącym oddziałom broni itd., a to co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy przeznaczeni zostali do zastąpienia ubytków w wojsku (marynarce wojennej), w myśl punktu 46. już w czasie pokoju, zaś co do wszystkich innych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia.

Zmiany co do miejsca pobytu obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy otrzymali osobne przeznaczenie służbowe należy wciągnąć do odnośnych zapisków na podstawie kart meldunkowych pospolitego ruszenia, nadchodzących ze strony politycznych władz powiatowych.

38. Sumaryusz rejestrów pospolitego ruszenia według wzoru 5. sporządzać należy corocznie na podstawie wyciągów z rejestrów pospolitego ruszenia zwierzchności gminnych i przedkładać go w odpisie komendzie terytorjalnej obrony krajowej najpóźniej do 31. marca.

39. Komenda okręgowa pospolitego ruszenia obowiązana jest zbierać, gatunkować, zachowywać oraz uzupełniać*) za każdym razem dokumenty księgi głównej (dokumenty co do obyczajów) wraz z załącznikami, nadsyłane przez oddziały, do których etatu dotyczące osoby należą oraz przez władze ewidencyjne pierwszej instancji wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej) i przez żandarmerję, a odnoszące się do obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy ubyli z pocztu księgi głównej lub wyszli z ewidencji wojskowej a względnie zostali uwolnieni (punkt 13.).

Odnosnie do tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy uzyskali prawo swojszczyzny w obrębie innego okręgu pospolitego ruszenia, należy przesłać dokumenty księgi głównej (dokumenty co do obyczajów) wraz z załącznikami komendom okręgowym pospolitego ruszenia, właściwym w danej chwili.

Gdy nadchodzą dokumenty księgi głównej, dotyczące się obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy naostatku należeli do stanu gaży-stów, przesłać należy odpowiednie wiadomości politycznej władzy powiatu swojszczyzny celem zarządzenia zapisania przyrostu tych osób w rejestrach pospolitego ruszenia (punkt 29.).

*) Wszystkie zmiany osobiste, zachodzące w czasie trwania obowiązku służby w pospolitym ruszeniu (kary), należy wciągnąć do kart księgi głównej (wyciągów z protokołów karnych, wykazów karnych), o ile dojdą do wiadomości.

40. Wyświęceni księża i duszpasterze, mający już posady, którzy przeszli z ewidencji rezerwy zapasowej do obowiązku służby w pospolitym ruszeniu, mają być utrzymywani w ewidencji za pośrednictwem wyciągów z księgi zapisków (wzór 15. do § 61., 3., usłup ostatni, przepisów o służbie wojskowej, część I.) nadsyłanych komendom okręgowym pospolitego ruszenia, a to przy dołączeniu odpisów kart księgi głównej.

Wykreślenie z wyciągu tego skutecznia się w wszystkich wypadkach ubytku — zaraz, zaś z końcem roku co do tych, których obowiązek służby w pospolitym ruszeniu kończy się z tą chwilą.

Przy zmianie okręgu pospolitego ruszenia wskutek uzyskania nowego prawa swojszczyzny przesłać należy dotyczącej komendzie okręgowej pospolitego ruszenia odpis wyciągu wraz z odpisem karty księgi głównej, uzupełnionym w tym względzie. W innych wypadkach ubytku należy odpisy kart księgi głównej zniszczyć.

41. O wystąpieniu obowiązanych jeszcze do służby w pospolitym ruszeniu oficerów i urzędników ze związku wojska lub marynarki wojennej i o uwolnieniu wszystkich obowiązanych jeszcze do służby w pospolitym ruszeniu kadetów, aspirantów morskich, zastępców lekarzy-asystentów i aspirantów na urzędników z wyjątkiem tych, których uwalnia się z końcem roku po dopełnieniu powinności służbowej, należy w każdym wypadku z osobna zawiadomić komendę terytorjalną obrony krajowej przy powołaniu dat potrzebnych do ułożenia listy przedstawień co do wyznaczania na posady służbowe w pospolitym ruszeniu (wzór 21).

42. Dokumenty księgi głównej wraz z innymi dokumentami osobowymi, które wraz z nimi nadesłano, należy celem przechowywania ich w porządku podzielić na cztery grupy, a mianowicie:

Dokumenty księgi głównej obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których uwolniono (którzy wystąpili) po zupełnym dopełnieniu powinności służbowej.

Grupa A.

Co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli w wojsku, licząc tu i rezerwistów zapasowych, podzielone według rodzajów broni (wojsk) jak następuje:

Główne rodzaje broni:

Piechota.
Strzelcy.
Konnica.
Artylerya polowa i górską.

Specyalne rodzaje broni, branże itd.:

Artylerya forteczna.
Artylerya techniczna (zakłady przyborów artylerji).

Pionierzy (wraz z dawną inżynierją).
 Zakłady przyborów pionierskich.
 Pułk kolejowy i telegraficzny.
 Pociągi.
 Zakłady przyborów pociągowych.
 Oddziały sanitarne, szpitale garnizonowe i zakłady apteczne.
 Zakłady zaopatrzenia wojska.
 Zakłady zarządu mundurami.
 Zakład wojskowo-geograficzny.
 Dyrekcye inżynierji.
 Oddziały budownictwa wojskowego.
 Branża stadnin.
 Inne zakłady, n. p. wojskowe zakłady naukowe itd.

Karty księgi głównej wszystkich byłych żołnierzy od konnicy z wyjątkiem tych, których w trzecim roku służby prezencyjnej przeniesiono do artylerji fortecznej lub do pociągów, należy umieścić przy kartach księgi głównej odnoszących się do konnicy, zaś karty byłych żandarmów przy kartach księgi głównej ich poprzedniego rodzaju broni.

Do dokumentów księgi głównej oddziałów sanitarnych należą także karty księgi głównej tych wszystkich, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których w czasie ich służby przy wojsku przeniesiono do oddziałów sanitarnych z innych oddziałów broni i branz, a którzy z oddziałów sanitarnych przeszli do obrony krajowej względnie bezpośrednio do pospolitego ruszenia.

Karty księgi głównej co do tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu pierwszego zaciągu, którzy swoją wojskową powinność służbową lub całą powinność służbową odbyli w branży stadnin, należy złożyć przy kartach księgi głównej oddziałów pociągów.

Grupa B.

Co do obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy służyli w marynarce.

Grupa C.

Co do obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, których od razu wcielono do obrony krajowej łącznie z rezerwistami zapasowemi lub którzy — nie należąc dawniej do wojska, marynarki wojennej lub obrony krajowej — wstąpili do żandarmeryi.

Oddziały:

Piechota.
 Konnica.
 Zakłady.
 Żandarmerya.

Grupa D.

Dokumenty księgi głównej obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu ze wszystkich rodzajów broni (oddziałów wojska), branz i zakładów itd.,

których uwolniono (którzy wystąpili) przed zupełnym dopełnieniem powinności służbowej.

Do tej grupy należy złożyć także dokumenty księgi głównej tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których w myśl § 9. przepisu o meldowaniu się w pospolitym ruszeniu sklasyfikowano jako „niezdalnych do służby pod bronią“.

W obrębie każdego z rodzajów broni (oddziałów wojska) i każdej z branz itd. grup A i C i w obrębie grup B i D ułożyć należy dokumenty księgi głównej podług klas wieku pospolitego ruszenia, — w każdej zaś klasie wieku podług nazwisk w porządku abecedowym.

43. Karty księgi głównej oddziałowej nadliczbowe (które wskutek ponownego wzięcia do wojska osoby obowiązanej do służby w pospolitym ruszeniu przychodzą w dwóch egzemplarzach) i dokumenty księgi głównej odnoszące się do osób nieobowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu należy zwrócić.

44. Ilość dokumentów księgi głównej, odnoszących się do osób obowiązanych jeszcze do służby w pospolitym ruszeniu, wykazywać należy corocznie do dnia 31. marca komendzie terytorjalnej obrony krajowej przy użyciu „przeglądu“, który ma być sporządzony podług wzoru 6. i dołączony do sumaryusza rejestrów pospolitego ruszenia.

45. Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny w miarę potrzeby, co najmniej jednak raz na rok podejmować partyami ze starostw powiatowych spisy osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, a rejestry pospolitego ruszenia od gmin posiadających własny statut i załatwiających czynności politycznych władz powiatowych i na podstawie zamieszczonych tamże wpisów co do ubytków wylaczać odnośne dokumenty księgi głównej.

46. Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny odnośnie do żołnierzy obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których przeznaczono do zastąpienia ubytków w c. i k. wojsku (marynarce wojennej), a których także przy wojsku (marynarce wojennej) utrzymuje się w przeglądzie, uwiadamiać dotyczące oddziały broni (branze, zakłady) do dnia 10. stycznia i 10. lipca każdego roku o wszystkich zmianach co do osób tych zachodzących, a to przy użyciu wykazu według wzoru 7.

Po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia winny komendy okręgowe pospolitego ruszenia przesłać zaraz tym oddziałom broni i zakładom wojska (marynarki wojennej), które nie posiadają odpisów*) dokumentów osobowych co do przydzielonych im żołnierzy pospolitego ruszenia, odnośne dokumenty księgi głównej wraz z załącznikami

*) Począwszy od roku 1902. winny już dotyczące oddziały broni i zakłady itd. zatrzymywać sobie te odpisy.

za pomocą spisu (wzór 1.), który już w czasie pokoju należy przygotować.

47. Gdy skończy się obowiązek służby w pospolitym ruszeniu albo w razie przedwczesnego wyjścia z obowiązku tego należy karty księgi głównej oddziałowej (odpisy kart księgi głównej zasadniczej i oddziałowej), zaopatrzone datą uwolnienia względnie odejścia, zamknąć i przechować wraz z załącznikami w komendach okręgowych pospolitego ruszenia według lat a w obrębie pojedynczych lat w porządku alfabetycznym — bez względu na stopień i oddział broni itd. — jeszcze przez lat 20, poczem należy je zniszczyć.

48. Komendy okręgowe pospolitego ruszenia otrzymają odnośnie do tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia sklasyfikowano w drodze superarbitrowania jako niezdatnych do służby wogóle, zawiadomienie o orzeczeniu w tej mierze zapadłym za pośrednictwem nadsyłanych kart prezentowania względnie konsygnacyi imiennych.

O obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których w ten sposób sklasyfikowano, należy zawiadomić polityczne władze powiatowe miejsca przynależności celem wykreślenia dotyczących osób z zapisków ewidencyjnych i rejestrów pospolitego ruszenia.

49. Celem sprostowania dokumentów księgi głównej co do tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których w czasie pokoju komisye poborowe lub superarbitryjne sklasyfikowały jako „niezdatnych do służby orężnej“ lub „niezdatnych wogóle do służby w pospolitym ruszeniu“, służą konsygnacye imienne, nadsyłane komendom okręgowym pospolitego ruszenia według postanowień § 9. : 8. przepisu o meldowaniu się w pospolitym ruszeniu.

Udokumentowanie dopełnionego obowiązku służby w pospolitym ruszeniu.

Wzór 8.

50. Po zupełnym dopełnieniu obowiązku służby w pospolitym ruszeniu otrzymają obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo i posiadali paszporty pospolitego ruszenia świadectwa uwolnienia według wzoru 8.*), wygotowane przez komendę okręgową pospolitego ruszenia.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny te świadectwa uwolnienia celem doręczenia ich dotyczącym osobom przesłać politycznym władzom powiatowym miejsca swojszczyzny, te zaś władze mają je przesłać dalej i to jak następuje:

*) Obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo i za zezwoleniem władzy emigrują, należy wydać świadectwo uwolnienia o osnowie odpowiednio zmienionej.

- a) co do osób osiadłych w własnym powiecie politycznym dotyczącym zwierzchnościom gminnym;
- b) co do innych osób, przebywających w innych powiatach w obrębie królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, politycznym władzom powiatowym, właściwym ze względu na miejsce pobytu, które przesłać je zniów zwierzchnościom gminnym miejsca pobytu;
- c) co do osób mieszkających w krajach Korony węgierskiej za pośrednictwem właściwych ze względu na przynależność c. k. komend okręgowych pospolitego ruszenia takinże królewsko-węgierskim komendom, właściwym ze względu na miejsce pobytu;
- d) co do osób zamieszkałych w Bośni i Hercegowinie tudzież w okręgu Limu tamtejszym władzom powiatowym (urzędóm powiatowym, ekspozyturom powiatowym, magistratowi miasta Sarajewa), względnie wojskowym komendom stacyjnym, znajdującym się w okręgu Limu, i
- d) co do osób, znajdujących się za granicą, wprost Ministerstwu obrony krajowej, a to w wypadkach pod c), d) i e) wymienionych celem spowodowania dalszego doręczenia.

Przy doręczaniu świadectw uwolnienia należy ściągnąć paszporty pospolitego ruszenia (§ 45.) i zwrócić je właściwym ze względu na przynależność komendom okręgowym pospolitego ruszenia tą samą drogą, w jakiej doręcza się świadectwa uwolnienia.

Świadectwa uwolnienia, których nie można doręczyć, przechować należy w tej komendzie okręgowej pospolitego ruszenia, która je wygotowała.

Przy przesyłaniu świadectw uwolnienia używa się spisu według wzoru 9., którego rubryki zawsze jak najdokładniej należy wypełniać.*)

Wzór 9.

Formalne unieważnianie zaginionych świadectw uwolnienia nie będzie miało miejsca.

§ 13.

Utrzymywanie ewidencji u komend terytoryalnych obrony krajowej.

51. U komend terytoryalnych obrony krajowej utrzymuje się ewidencję obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu w ogólności sumarycznie, za pomocą „głównego rejestru pospolitego ruszenia“ oraz w miarę potrzeby za pomocą osobnych wykazów i tabel przeglądowych.

*) Świadectwa uwolnienia dla osób, mających prawo swojszczyzny w krajach korony węgierskiej, które przebywają w tutejszej połowie Monarchii, przesłać królewsko-węgierskie komendy okręgowe pospolitego ruszenia wprost takinże c. k. komendom właściwym ze względu na miejsce pobytu, te zaś przesłać je celem spowodowania dalszego doręczenia politycznym władzom powiatowym, właściwym ze względu na miejsce pobytu.

Rejestr główny pospolitego ruszenia sporządzić należy corocznie na podstawie sumaryuszów rejestrów pospolitego ruszenia, wygotowanych przez komendy okręgowe pospolitego ruszenia, podług wzoru 10. i przedkładać Ministerstwu obrony krajowej najpóźniej do końca kwietnia.

W razie potrzeby zażąda Ministerstwo obrony krajowej „przeгляdu dokumentów księgi głównej, będących w przechowaniu u komend okręgowych pospolitego ruszenia“, zestawionego według wzoru 6.

Wraz z głównym rejestrem pospolitego ruszenia przedłożyć należy także „wykaz korporacji mających charakter wojskowy względnie noszących odznaki wojskowe“, sporządzony podług wzoru 11.

Rozdział III.

Uwalnianie od obowiązku służenia w pospolitym ruszeniu, wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu i czasowe pozostawianie obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu przy ich zajęciach po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia.

§ 14.

Uwalnianie od obowiązku służenia w pospolitym ruszeniu.

A. Osoby cywilne, tudzież przeznaczeni do posady oficerów i urzędników w pospolitym ruszeniu.

52. Od obowiązku służenia w pospolitym ruszeniu uwalniani będą dotknięci wadami ciała lub umysłu, które bezwarunkowo wykluczają zdolność do dopełnienia obowiązku służby w pospolitym ruszeniu (czynią dotkniętych niemi niezdołnemi do wszelkich, jakiegobądź rodzaju czynności służbowych w pospolitym ruszeniu): takie uwolnienie ważne jest trwale. Wady te wymienione są w wykazie, załącznik IV.

53. O uwolnieniu od obowiązku służenia w pospolitym ruszeniu orzekają komisje poborowe, rozpoznawcze i superarbitryjne albo ewentualnie komisje mieszane (§ 6. przepisu o meldowaniu się w pospolitym ruszeniu).

Przy ocenianiu niezdadności do czynności służbowych w pospolitym ruszeniu winny one postępować według postanowień „Przepisu o badaniu lekarskim obowiązanych do służby wojskowej“.

Uchwała, opiewająca „wykreślić“, wyraża zarazem uwolnienie od obowiązku służenia w pospolitym ruszeniu.

54. Odnośnie do postępowania celem przyznania uwolnienia od służby w pospolitym ruszeniu

obowiązanym do służby tej, którzy otrzymali wykształcenie wojskowe, i tym, którzy otrzymali karty przeznaczenia, lecz nie służyli wojskowo, rozstrzygają postanowienia §§ 5. i 9. przepisu o meldunkach w pospolitym ruszeniu. To samo postępowanie należy zastosować także co do innych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy nie posiadają wykształcenia wojskowego (którzy nie służyli wojskowo), jeżeli proszą zwierzchność gminną lub polityczną władzę powiatową względnie władze meldunkowe właściwe dla obowiązanych do meldowania się (§§ 2. i 4. przepisu o meldunkach w pospolitym ruszeniu) o uwolnienie od obowiązku służby w pospolitym ruszeniu.

55. Obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu winien z własnych funduszów pokryć koszty połączone z stawieniem się przed jedną z komisji, wymienionych w punkcie 53.; w razie zupełnego ubóstwa winna go jednak gmina jego wspomódz w sposób wystarczający.

56. Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu a niezdadni do dopełnienia obowiązku służby tej wogóle albo też tylko do służby pod bronią, którzy nie poddadzą się zbadaniu przez komisję, zanotowani będą w rejestrach pospolitego ruszenia jako niezdadni względnie jako niezdadni do służby pod bronią. Winni oni jednak w razie powołania, o ile będą mogli odbyć podróż, bezwarunkowo stawić się do szeregów (punkt 170. ustęp ostatni).

57. Obowiązanym do służby w pospolitym ruszeniu a od służby tej uwolnionym, którzy służyli wojskowo i posiadają paszporty pospolitego ruszenia, wyda się świadectwo uwolnienia według wzoru 12., wygotowane przez komendę okręgową pospolitego ruszenia, tym zaś, którzy nie służyli wojskowo, certyfikaty uwolnienia od pospolitego ruszenia według wzoru 13., które wystawi właściwa ze względu na prawo swojszczyzny polityczna władza powiatowa; co do byłych gażystów komendy terytorjalne obrony krajowej potwierdzą uwolnienie na ich certyfikatach wystąpienia (certyfikatach).

Z uwolnieniem obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu od obowiązku służby tej połączone jest ich wykreślenie z rejestru pospolitego ruszenia; paszporty pospolitego ruszenia, które w danym przypadku znajdują się w ich ręku, należy ściągnąć i przesłać tym komendom okręgowym pospolitego ruszenia, które je wystawiły.

B. Wojskowi.

58. Oficerowie i urzędnicy wojskowi do służby w pospolitym ruszeniu przeznaczeni, którzy uważają się za niezdadnych do objęcia wyznaczonej im posady służbowej lub wogóle do służby w pospolitym ruszeniu, winni uczynić o tym doniesienie dotyczącej

Wzór 12.

Wzór 13.

komendzie terytoryalnej wojskowej (komendzie terytoryalnej obrony krajowej) za pośrednictwem właściwej władzy ewidencyjnej pierwszej instancji.

Uznaniu komendy terytoryalnej wojskowej (obrony krajowej) pozostawia się załatwienie tego doniesienia według postanowień przepisu o superarbitrowaniu albo według okoliczności krótszą drogą, jeżeli uproszczone postępowanie okazuje się odpowiednie.

W miejscach garnizonowych, w których urzędują komisje superarbitryjne dla oficerów, nie należy stosować postępowania uproszczonego przy badaniu tych oficerów i urzędników wojskowych, co do których komisje te mają wydawać orzeczenie.

59. Meldunki oficerów i urzędników wojskowych za granicą stale osiadłych przedstawiać należy wspólnemu Ministerstwu wojny (Ministerstwu obrony krajowej), które za pośrednictwem c. i k. Ministerstwa spraw zewnętrznych zarządzi zbadanie tych osób analogicznie do przepisów dla c. i k. misji i urzędów konsularnych (załącznik V. do § 108. przepisów o służbie wojskowej, część I., w szczególności zaś według postanowień zawartych w § 2., punkt 5.—7.) a następnie na podstawie wyniku badania wyda decyzję co do powinności służenia w pospolitym ruszeniu i przeznaczenia służbowego dotyczących odnośnego oficera lub urzędnika wojskowego.

60. Jeżeli z powodu niemożności odbycia podróży lub z innego ważnego powodu oficer lub urzędnik wojskowy nie może być badany w miejscu garnizonowym lub poborowym i jeżeli poczynione dochodzenia (badanie przez lekarza powiatowego, opinia politycznej władzy powiatowej i władzy ewidencyjnej I. instancji itp.) stwierdziły niewątpliwie jego niezdolność do wszelkiej służby w pospolitym ruszeniu albo jeżeli z przyczyny stwierdzonej oczywiście niezdolności oficera lub urzędnika do wszelkiej służby w pospolitym ruszeniu (§ 25., punkt 4. przepisów o służbie wojskowej, część I.) badanie tegoż jest zbyt ciężkie, natenczas komenda terytoryalna wojskowa (obrony krajowej) winna akt dochodzenia przedstawić wspólnemu Ministerstwu wojny (Ministerstwu obrony krajowej) do rozstrzygnięcia.

61. Postępowanie uproszczone, wspomniane w punkcie 58. polega na badaniu komisyjnym, które, aby interesowani oficerowie lub urzędnicy wojskowi nie ponosili żadnych kosztów lub tylko bardzo małe, odbywać się będzie w miejscu ich zamieszkania lub w pobliżu tegoż: przytem postępować należy według postanowień § 38. przepisu o postępowaniu superarbitryjnym co do osób należących do c. i k. wojska, względnie c. k. obrony krajowej, a dotyczącą klasyfikację skutecznie według ustępu przedostatniego lit. a), b) lub c) tegoż punktu.

Koszta podróży ponosić mają sami oficerowie i urzędnicy wojskowi.

Komisja składa się:

1. w stacyach komend dywizji, brygady, komend twierdzy, placu lub też komend okręgowych uzupełnienia: z generała (admirala), gdzie zaś generał nie jest stacyonowany, z komendanta stacyi.

z oficera sztabowego wojska (marynarki wojennej),

z reprezentanta (ile możliwości oficera sztabowego) obrony krajowej i

z lekarza sztabowego (w braku tegoż z naczelnego lekarza garnizonu);

2. w mniejszych miejscach: z wojskowych członków komisji poborowe objazdowej lub stałej albo, o ile to jest możliwe, z członków wymienionych pod 1.

Ze względu na rozmaite wymagania służby w pospolitym ruszeniu opinia wyrażać ma: czy badany jest

a) zdalny do wyznaczonej dla niego,

b) zdalny do jakiegokolwiek innej,

c) niezdalny do żadnej zgoła

czynności w pospolitym ruszeniu — w przypadkach b) i c) dlaczego — przyczem zapisać należy szczegółowo zdania odmienne pojedynczych członków komisji. Reprezentant obrony krajowej winien w każdym takim przypadku, gdy wbrew opinii innych członków komisji uznającej niezdatność uważa badanego za zdalnego do wyznaczonych dla niego lub do jakichkolwiek innych czynności w pospolitym ruszeniu, wypowiedzieć swoje odmienne zdanie.

Orzeczenia komisji przedstawić należy bezpośrednio komendzie terytoryalnej wojskowej (obrony krajowej), która następnie na podstawie wyników wydaje w przypadku a) dalsze odpowiednie zarządzenia i uwiadamia o nich interesowanego za pośrednictwem jego władzy ewidencyjnej pierwszej instancji.

62. Jeżeli badany jest oficerem lub urzędnikiem wojskowym na emeryturze lub w stosunku pozasłużbowym wojska lub marynarki wojennej, natenczas w przypadkach b) i c) komenda terytoryalna wojskowa przesyła akta komendzie terytoryalnej obrony krajowej właściwej ze względu na ewidencję pobytu, a ta przedstawia je Ministerstwu obrony krajowej, które wydaje rozstrzygnięcie i wraz z nim zwraca akta komendzie terytoryalnej obrony krajowej celem doreczenia ich komendzie terytoryalnej wojskowej.

Akta superarbitryjne lub akta komisyjnego badania, dotyczące gażystów w obronie krajowej lub żandarmerji, przysyłać ma komenda terytoryalna obrony krajowej w przypadkach b) i c) Ministerstwu obrony krajowej do wydania rozstrzygnięcia.

§ 15.

Wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu.

63. Wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu (od czynnej służby w pospolitym ruszeniu) przyzna się w myśl § 2. ustawy o pospolitym ruszeniu z dnia 6. czerwca 1886. tym obowiązującym do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy są niezbędnie potrzebni na swoich stanowiskach służbowych do załatwiania spraw służby publicznej lub interesu publicznego.

Stosunki osobiste obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu nie stanowią podstawy do wyłączenia od służby w pospolitym ruszeniu.

O wyłączenie nie mogą prosić sami obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu, lecz proponować je mają tylko owe władze (urzędy) lub zakłady komunikacyjne itd., które uważają wyłączenie za potrzebne dla swojej gałęzi służbowej lub administracyjnej a względnie dla toku swej służby i usiłują je uzyskać.

Wnioski, dotyczące się wyłączenia, jakoteż same wyłączenia ograniczyć należy do najniezbędniejszej potrzeby; mianowicie zaś, gdy chodzi o osoby przeznaczone na posady oficerów lub urzędników w pospolitym ruszeniu, dalej o lekarzy, weterynarzy i konowalów, należących do pierwszego zaciągu, a spisanych w myśl punktu 143., jakoteż o tych obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy przeznaczeni są do zastępowania ubytków w wojsku, marynarce wojennej lub obronie krajowej (żandarmeryi), czynić można wnioski takie jedynie co do osób, których nie podobna zastąpić w ich zawodzie innymi ukwalifikowanymi osobami.

Wyłączenia od służby w pospolitym ruszeniu pozwala się częścią już w czasie pokoju, częścią zaś dopiero po zapowiedzeniu pospolitego ruszenia.

64. Wnioski w sprawie wyłączenia, które stawiane będą już w czasie pokoju, winny obejmować:

- a) gażystów pospolitego ruszenia (punkt 12.)
- b) wszystkich innych do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązanych, którzy służyli w wojsku, w marynarce wojennej, obronie krajowej (tudzież w ich rezerwach zapasowych) lub żandarmeryi,
- c) spisanych w myśl punktu 143. lekarzy, inżynierów (wraz z niespisanymi inżynierami kolejowcami), architektów, budowniczych, dyplomowanych weterynarzy i konowalów, oraz
- d) obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, nieposiadających wykształcenia wojskowego, a przeznaczonych indywidualnie do czynności służbowych w celach wojennych i zaopatrzonych kartami przeznaczenia do pospolitego ruszenia.

65. Wniosków na wyłączenie nie stawia się:

- a) co do księży katolickich, wyświęconych i duszpasterzy innych wyznań, mających już posady, którzy pełnią obowiązek służby w pospolitym ruszeniu tylko w miarę zapotrzebowania duszpasterzy wojskowych a nie mają przeznaczenia do służby wojennej, oraz
- β) co do personalu straży skarbowej i lasów państwowych (leśniczych, dozorców lasowych, strażników lasowych), który powołuje się do służby w pospolitym ruszeniu tylko w miarę każdorazowych wypadków wojennych, o ile pozwalają na to względy na służbę zawodową.

66. Wyłączenie nabiera mocy obowiązującej z dniem, w którym go dozwolono, a gaśnie:

1. skoro obowiązany do pospolitego ruszenia opuści odnośną służbę, będzie oddalony lub przeniesiony do innej władzy (zakładu, urzędu itd.) — z wyjątkiem funkcjonaryszy zakładów komunikacyjnych oraz funkcjonaryszy pocztowych i telegraficznych;

2. jeżeli urząd (władza, zakład itd.), od którego pochodził wniosek na wyłączenie, przestał funkcjonować;

3. jeżeli odnośna, do służby w pospolitym ruszeniu obowiązana osoba wejdzie w skład wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej, żandarmeryi) w drodze dobrowolnego wstąpienia lub w inny sposób;

4. jeżeli wyłączonego od służby w pospolitym ruszeniu z uwagi na interes wojskowy przeznaczono imiennie do pełnienia szczególnych usług wojennych i

5. jeżeli wyłączony wyjdzie z obowiązku służby w pospolitym ruszeniu.

67. Pozostawienie na zajmowanej posiadce, dozwolone według § 47. przepisów o służbie wojskowej, część II., które przyznano osobom przechodzącym do pospolitego ruszenia w ostatnim roku ich powinności służbowej przy wojsku (marynarce wojennej, obronie krajowej) albo tym z obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których na podstawie mylnych dał jako obowiązanych do służby w wojsku (marynarce wojennej, obronie krajowej) zaproponowano pozostawić na zajmowanych posadach służbowych, ma być uważane za wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu; wyłączenie takie gaśnie z końcem czerwca tego roku, który następuje po roku wyłączenia.

Wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu przyznane wskutek mylnego wniosku osobom obowiązującym jeszcze do służby w wojsku lub w obronie krajowej, nie ma znaczenia.

Wygotowanie, opiniowanie, przesyłanie i zalatwianie wniosków co do wyłączenia.

68. Wnioski co do wyłączenia od służby w pospolitym ruszeniu będą stawiane*) do dnia 15. lutego w dwóch egzemplarzach przy użyciu spisów według wzoru 14., a to:

Wzór 14.

a) do Ministerstwa obrony krajowej:

1. ze strony naczelnych urzędów dworskich i władz centralnych, zarówno co do ich własnych funkcyjaryuszów jak i co do funkcyjaryuszów ich ewentualnych wydziałów pobocznych;

2. α) ze strony władz wojskowych (władz marynarki wojennej), komend i zakładów — za pośrednictwem wspólnego Ministerstwa wojny, względnie wspólnego Ministerstwa wojny, sekcji marynarki — i

β) ze strony zakładów obrony krajowej odnośnie do kierowników, dyrektorów, inżynierów i innych urzędników, a więc osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, nie należących do grona robotników, które posiadają stopień oficerski (urzędniczy) albo służyły w sile zbrojnej (żandarmeryi) albo spisane są według punktu 143., a które mają zajęcie przy takich przedsiębiorstwach państwowych (prywatnych) i zakładach przemysłowych (fabrykach itd.)**), z których wymienione władze, komendy i zakłady korzystają celem pokrycia potrzeb siły zbrojnej lub z innych względów wojskowych;

3. ze strony dyrekcji (zarządów) kolei żelaznych (elektrycznych), dalej ze strony przedsiębiorstw tramwajów parowych odnośnie do ich funkcyjaryuszów — za pośrednictwem Ministerstwa kolei żelaznych;

4. ze strony dyrekcji przedsiębiorstw żeglugi parowej odnośnie do ich funkcyja-

*) Wnioski co do wyłączenia, odnoszące się do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy przynależą do krajów Korony węgierskiej, należy według „przepisu służbowego, odnoszącego się do królewsko-węgierskiego pospolitego ruszenia, część pierwsza“, wydanego przez królewsko-węgierskiego Ministra obrony krajowej, przesyłać za pośrednictwem władz itd., powołanych do oświadczenia się na te wnioski, królewsko-węgierskiemu Ministrowi obrony krajowej, dołączając w danym razie wykaz zgasyłych wyłączeń, które przyznano już w poprzednich latach. Wspomniane wykazy należy ewentualnie i wówczas przesyłać, jeżeli nie stawia się wniosków na wyłączenie.

**) Co do wniosków względem pozostawienia robotników obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu przy ich zajęciu w takich przedsiębiorstwach, obowiązują postanowienia przepisu o robotnikach.

ryuszów — za pośrednictwem Ministerstwa handlu;

5. ze strony k. w. ministrów, gubernatora Rjeki i bana Kroacyi-Slawonii i Dalmacyi odnośnie do osób niezbędnie potrzebnych w krajach Korony węgierskiej ze względu na służbę publiczną;

6. ze strony rządu krajowego w Bośni i Hercegowinie odnośnie do osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, mających zajęcie przy władzach, zakładach i przy kolejach państwowych w Obszarze zajętym — za pośrednictwem c. i k. wspólnego Ministerstwa w sprawach Bośni i Hercegowiny — i

7. ze strony dyrekcji wojskowej kolei w Obszarze zajętym odnośnie do funkcyjaryuszów tej kolei — za pośrednictwem wspólnego Ministerstwa wojny —

o ile osoby obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu a wymienione pod 5., 6. i 7. mają prawo swojszczyzny w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych;

b) do komendy terytorjalnej obrony krajowej, w której okręgu znajdują się osoby objęte wnioskiem na wyłączenie:

1. ze strony c. k. oraz samorządnych władz krajowych zarówno odnośnie do ich własnych funkcyjaryuszów jak i funkcyjaryuszów wszystkich podlegających im władz, urzędów i zakładów, ze strony politycznych władz krajowych nadto także odnośnie do osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach prywatnych, których wyłączenie uznają polityczne władze powiatowe za niezbędnie potrzebne ze względu na interes publiczny i których wyłączenie zawnioskowały, jak na przykład aptekarze;

2. ze strony rektorów c. k. wszechnic, tudzież

3. ze strony władz wojska i marynarki wojennej (komend, zakładów) co do osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, a przy władzach tych zatrudnionych, z wyjątkiem osób, z którymi ma się postępować w myśl § 7. przepisu o robotnikach, wreszcie

4. ze strony austriackiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, ze strony zakonów rycerskich i ze strony patriotycznych (kobiecych), krajowych towarzystw pomocy, odnośnie do personalu, który tamże jest zatrudniony lub w razie wojny ma być użyty.

69. W razie znacznych zmian co do personalu można wyjątkowo także później postawić wnioski co do wyłączenia.

70. Przy układaniu spisów postępować należy z największą dokładnością, zwłaszcza co do rubryk

2. do 7., które, o ile to będzie możliwe, wypełniać należy na podstawie pism urzędowych. w szczególności na podstawie wojskowych dokumentów legitymacyjnych.

Ponieważ dozwolone wyłączenie ważne jest tak długo, dopóki istnieje powód, który rozstrzygał względem dozwoleń go, przeto należy objąć wnioskiem na wyłączenie tych tylko obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których jeszcze nie wyłączono lub co do których tytuł wyłączenia już raz przestał istnieć, lecz obecnie na nowo wchodzi w życie; wpis skutecznie się według klas wieku. poczynając od najstarszej.

Wnioski należy w krótkości uzasadnić, a względnie naczelné urzędy dworskie, władze centralne, krajowe i inne, którym w myśl postanowień, powyżej przytoczonych władze (urzędy, zakłady itd.) podwładne wnioski takie przedkładają, winny na nie oświadczyć się, przyczem należy z jednej strony strzedz wprawdzie odpowiednio interesu odnośnej gałęzi służbowej, z drugiej jednak strony kierować się bezwarunkowo zasadą, iż w czasie wojny interes siły zbrojnej ma pierwszeństwo przed jakimkolwiek innym wymaganiem służby publicznej.

Władze opiniujące winny zatem ściśle badać wnioski i wykreślić ze spisów tych wszystkich obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy nie są niezbędnie potrzebni na swoich posadach służbowych.

Odnośnie do funkcyjaryuszy zakładów komunikacyjnych (zakładów pocztowych i telegraficznych) może odpaść potrzeba opiniowania, jeżeli przełożone dyrekcje (zarządy) stwierdzą niewątpliwie, że odnośnie osoby zajmują rzeczywiście posady służbowe, wymienione w wniosku co do wyłączenia.

71. Te władze, które wniosków swoich dotyczących wyłączenia niej przedkładają bezpośrednio Ministerstwu obrony krajowej względnie komendom terytorjalnym obrony krajowej, winny wnioski te przedstawić władzom (komendom, zakładom), powołanym do opiniowania, do połowy grudnia, zaś dyrekcje kolei żelaznych (zarządy kolei żelaznych) już z początkiem listopada.

72. Ministerstwo obrony krajowej i komendy terytorjalne obrony krajowej badają nadesłane wnioski, ewentualnie prosią także spisy na podstawie posiadanych dokumentów ewidencyjnych i innych materiałów pomocniczych i uwalniają od służby w pospolitym ruszeniu tych do służby tej obowiązanych, licząc tu także ewentualnie własny, niezbędnie potrzebny personal, co do których nie zachodzi przeszkoda z punktu widzenia wojskowego. Powzięte postanowienie wpisuje się do rubryki 12. obu spisów, a to z krótkim uzasadnieniem ewentualnej odmowy zawnioskowanego wyłączenia.

Jeżeli postawiono wnioski co do wyłączenia oficerów lub urzędników wojskowych, którzy nie są wyznaczeni do służby w pospolitym ruszeniu, zawiadomi się o tym dotyczące naczelné urzędy dworskie, władze centralne, władze krajowe itd. celem postąpienia w myśl § 56. ustawy o służbie wojskowej.

Nie można uwzględnić wniosków stawianych co do obowiązanych do pospolitego ruszenia, jeżeli we wnioskach tych daty rubryk 2. i 6., ważne dla oceny sprawy, wciągnięto jedynie w sposób wadliwy.

73. Władze wnioskujące (opiniujące) itd. mogą wnioski, które komenda terytorjalna obrony krajowej odrzuci, a co do których władze te sądzą, iż należy przy nich obstawać, przedstawić swojej przełożonej władzy naczelnéj do decyzji, która zapadnie w porozumieniu z Ministerstwem obrony krajowej.

74. O postanowieniu Ministerstwa obrony krajowej względnie komend terytorjalnych obrony krajowej zawiadamia się odnośnie władze, zwracając im jeden egzemplarz wspomnianych spisów. Władze te winny spowodować, aby wyłączonych zawiadomiono o wyłączeniu; w tym celu zwrócić należy podległym władzom (urzędom, zakładom itd.) nadesłane przez nie spisy.

Zwrócone spisy należy tak długo przechowywać, jak długo ważne jest wyłączenie wymienionych tamże osób, i uzupełniać je każdorazowo stosownie do zmian, które zachodzą.

Wyłączonemu nie doręcza się dokumentu stwierdzającego wyłączenie.

Drugie egzemplarze spisów pozostają w Ministerstwie obrony krajowej względnie w komendach terytorjalnych obrony krajowej, gdzie podzielone według władz, urzędów itd. są przechowywane i utrzymywane w przeglądzie. Spisy bezprzedmiotowe należy zaraz wyłączyć i zniszczyć.

Co do dalszych zawiadomień o dozwoleńnych wyłączeniach, jakie okazałyby się potrzebne a do których w ogólności używać należy kart ewidencyjnych według wzoru 15., obowiązują postanowienia tabelaryczne, znajdujące się na dwóch następnych stronach, jak również postanowienia punktów 75., 76. i 77.

75. Komendy okręgowe pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny, obowiązane są zawiadomić polityczne władze powiatowe miejsca przynależności o dozwoleńnych wyłączeniach, obowiązek zaś zawiadomienia gmin przynależności ciąży na właściwych politycznych władzach powiatowych.

W tym celu winny komendy okręgowe pospolitego ruszenia wszystkie karty ewidencyjne nadesłane im od początku roku — o ile one nie dotyczą osób posiadających stopień oficerski (urzędniczy) — przesłać corocznie z końcem czerwca poli-

Wzór 15.

tycznym władzom powiatowym miejsca swojczyzny w celu ich urzędowego zużytkowania; o przesyłce tej należy zrobić odpowiedni krótki zapissek.

76. Polityczne władze powiatowe winny na podstawie nadesłanych kart ewidencyjnych uzupełnić swoje spisy (rejestry pospolitego ruszenia), zarządzić zanotowanie dozwolonych wyłączeń w rejestrach pospolitego ruszenia gmin przynależności i zwrócić następnie wszystkie karty ewidencyjne komendom okręgowym pospolitego ruszenia najpóźniej do połowy lipca.

W rubryce karty ewidencyjnej, przeznaczonej na uwagi należy zaznaczyć niedostatki, jakie spostrzeżono przy zanotowaniu lub przeszkody pod względem zanotowania.

Przed zwrotem kart ewidencyjnych winny polityczne władze powiatowe zaopatrzyć je na odwrotnej stronie swoją pieczęcią urzędową.

77. Jeżeli wyłączony nie ma prawa swojczyzny w podanej gminie, natenczas komenda okręgowa pospolitego ruszenia winna wystosować w tym względzie zapytanie do bezpośrednio przełożonej władzy itd. wyłączonego i wydać na podstawie dotyczącego wyniku dalsze zarządzenia w myśl powyższych postanowień.

Meldunki do Ministerstwa obrony krajowej względnie do odnośnych komend terytoryalnych

obrony krajowej należy składać w myśl punktu 81. półrocznie, w tych jednak wypadkach natychmiast, w których okaże się, że wyłączony przynależy do krajów Korony węgierskiej, wówczas bowiem wyłączenie nie ma w ogóle znaczenia.

78. Komendy terytoryalne obrony krajowej winny notować wyłączenia przyznane zarówno przez siebie jak i przez Ministerstwo obrony krajowej, o ile wyłączenia te odnoszą się do gażystów pospolitego ruszenia lub do osób prenotowanych na posady gażystów w pospolitym ruszeniu, w myśl punktu 101. w liście zapisków, zaś wyłączenia osób spisanych w myśl punktu 143., ustęp pierwszy, w odnośnych spisach; co do wyłączonych byłych oficerów i urzędników wojskowych, których przeglądu nie prowadzi się ani w liście ewidencyjnej ani w liście zapisków, należy utrzymywać osobne zapiski.

79. Komendy okręgowe pospolitego ruszenia właściwe ze względu na przynależność winny przechowywać nadsyłane karty ewidencyjne, ułożone według klas wieku, a w każdej klasie wieku w porządku abecadlowym; karty, które stały się bezprzedmiotowe, należy wprost wyłączyć i zniszczyć.

Karty księgi głównej obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo, a których wyłączono, należy wyciągnąć z odnośnych grup, uporządkować według lat a w obrębie tychże abecadłowo i przechować osobno.

O wyłączeniu od służby w pospolitym ruszeniu zawiadania	odnośnie do													
	wspólne Ministerstwo wojny		wspólne Ministerstwo wojny, sekcję marynarki		Ministerstwo obrony krajowej		komendę terytoryalną wojskową		komendę					
							terytoryalną obrony krajowej		okręgową pospolitego ruszenia					
							miejsca pobytu	przeznaczenia służbowego	miejsca przynależności	miejsca pobytu	przeznaczenia służbowego	miejsca przynależności		
wylączonego														
Ministerstwo obrony krajowej	oficerów i urzędników w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym		wojska (marynarki wojennej)		1) 1	1) 1	.	.	2) 1	2) 1	.	.	.	.
			obrony krajowej (żandarmeryi)		1) 1	.	.	.	2) 1	2) 1	.	.	.	.
	oficerów i urzędników w stosunku ewidencji obrony krajowej		1) 1	1) 1	.	.	.	.	2) 1	1	.	.	.	.
	osób stanu cywilnego	przeznaczonych na posady oficerów (urzędników) w pospolitym ruszeniu	1) 1	1) 1	.	.	.	.	2) 1	1	.	.	.	1
		spisanych w myśl punktu 143., ustęp 1.	.	.	.	.	.	.	2) 1	.	.	.	.	1
	nie desygnowanych byłych oficerów, urzędników wojskowych i kadetów (równorzędnych z nimi)		.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1
innych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo lub w myśl punktu 64. d) otrzymali indywidualne przeznaczenie		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
Komenda terytoryalna obrony krajowej która dozwolila wyłączenia	oficerów i urzędników w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym		wojska (marynarki wojennej)		.	.	3) 1	1	.	2) 1	.	1	4) 1	.
			obrony krajowej (żandarmeryi)		.	.	3) 1	.	.	2) 1	.	1	4) 1	1
	oficerów i urzędników w stosunku ewidencji obrony krajowej		.	.	3) 1	5) 1	.	1	.	1	.	1	4) 1	.
	osób stanu cywilnego	przeznaczonych na posady oficerów (urzędników) w pospolitym ruszeniu	.	.	3) 1	5) 1	.	1	.	1	.	1	4) 1	6) 1
spisanych według punktu 143., ustęp 1.		.	.	.	5) 1	.	.	.	1	.	.	6) 1	.	

U w a g a: 1) Odnośnie do osób, które wprost oddano do rozporządzenia w celu zastąpienia ubytków w wojsku (marynarce wojennej) lub w celu pełnienia szczególnych usług, o ile zawiadomienie nie nastąpiło już przez załatwienie wniosku na wyłączenie, przy użyciu wykazu zmian według osobnych postanowień.

2) Do wiadomości i celem dalszego zawiadomienia interesowanych komend własnego okręgu.

3) Przy użyciu wykazu zmian według wzoru 24.

4) Tylko komendy okręgowe pospolitego ruszenia własnego okręgu.

5) Odnośnie do osób oddanych do rozporządzenia właściwej komendzie terytoryalnej wojskowej przy użyciu wykazu zmian według osobnych postanowień.

6) Wprost.

O wyłączeniu od służby w pospolitym ruszeniu zawiadania		odnośnie do									
		wspólne Ministerstwo wojny									
		wspólne Ministerstwo wojny, sekcję mierzniacki									
Komenda terytoryalna obrony krajowej która dozwoliła wyłączenia		Ministerstwo obrony krajowej									
		komendę terytoryalną wojskową									
		komendę					wyłączonego				
miejscu pobytu		przeznaczenia służbowego		miejscu przynależności		miejscu pobytu		przeznaczenia służbowego		miejscu przynależności	
nie desygnowanych byłych oficerów, urzędników wojskowych i kadetów (równorzędnych z nimi)											
Innych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo lub w myśl punktu 64., d) otrzymali indywidualne przeznaczenie											
oficerów i urzędników w stosunku ewidencyjny obrony krajowej,											
przeznaczonych na posady oficerów (urzędników) w pospolitym ruszeniu,											
osób stanu cywilnego											
spisanych w myśl punktu 143 ustęp 1.,											
co do których nadchodzą zawiadomienia ze strony Ministerstwa obrony krajowej lub innych komend terytoryalnych obrony krajowej											

U w a g a: 1) Wprost.

2) Odnośnie do osób oddanych do rozporządzenia właściwej komendzie terytoryalnej wojskowej przy użyciu wykazu zmian według osobnych postanowień.

Zawiadomienie komend terytoryalnych obrony krajowej i komend okręgowych pospolitego ruszenia następuje zapomocą karty ewidencyjnej (wzór 15).

U właściwych ze względu na pobyt komend okręgowych pospolitego ruszenia należy wyłączenia gażystów pospolitego ruszenia i osób spisanych w myśl punktu 143., ustęp pierwszy, zanotować w liście ewidencyjnej względnie w dotyczących spisach.

80. Komendy terytoryalne obrony krajowej winny corocznie do końca kwietnia przedkładać Ministerstwu obrony krajowej wykaz sporządzony według wzoru 16., w którym zamieszczać należy za każdym razem wszystkie wyłączenia, których komendy te udzieliły a które w owej chwili są jeszcze ważne.

81. Władze, które spowodowały wyłączenie winny o wszystkich zmianach w stosunkach osób wyłączonych, zaszytych w ciągu półroczu, o ile zmiany te powodują nieważność wyłączenia albo jeżeli odnoszą się chociażby tylko do zmiany miejsca przynależności lub miejsca zajęcia dotyczącej osoby,

ludziez o ewentualnych sprostowaniach innych dat, zawartych we wnioskach, w celu sprostowania odnośnych dokumentów ewidencyjnych, zawiadomiac przy użyciu wykazu według wzoru 17. półrocznie w dniu 1. stycznia i 1. lipca, a mianowicie: komendy okręgowe pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na miejsce pobytu, odnośnie do oficerów i urzędników wojskowych, względnie komendy okręgowe pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny odnośnie do oficerów (urzędników wojskowych), mieszkających poza obrębem królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych, zaś polityczne władze powiatowe, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny, odnośnie do osób stanu cywilnego, a przy zmianie przynależności polityczne władze powiatowe dawnej gminy przynależności.

Zawiadomienie to nie będzie obejmowało tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których wyłączenie zgasto wskutek prawidłowego wyjścia z obowiązku służby w pospolitym ruszeniu po ukończeniu 42. roku życia.

Wzór 17.

Polityczne władze powiatowe, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny, winny o zmianach, o których dowiedziały się, zawiadomić jak najspieszniej celem sprostowania dotyczących dokumentów ewidencyjnych zarówno gminy przynależności, jak i właściwe ze względu na prawo swoj-

szczyzny komendy okręgowe pospolitego ruszenia — a to te ostatnie najpóźniej do dnia 6. odnośnego miesiąca — przy użyciu wykazu (wzór 17.).

Dalsze zawiadomienia, które uskutecznić mają komendy okręgowe pospolitego ruszenia, dokonane będą według postanowień umieszczonej poniżej tabeli:

a mianowicie odnośnie do		do połowy		do 20.		do oddziałów broni (branż, zakładów) wojska (mających wojennej
		stycznia i lipca każdego roku				
		wprost do				
		Ministerstwa obrony krajowej		komendy okręgowej pospolitego ruszenia		
osób stanu cywilnego	przeznaczonych na posady oficerów (urzędników), spisanych w myśl punktu 143. ustęp 1.,	miejsca pobytu	która dozwolona wyłączenia	miejsca pobytu	nowego miej-sca swoj-szczyzny	nowego miej-sca pobytu
		przy użyciu wykazu według wzoru 17.		według punktu 125.		
oficerów i urzędników wojskowych,		.	1)	.	.	1
osób stanu cywilnego	przeznaczonych na posady oficerów (urzędników),	.	1)	.	.	1
	spisanych w myśl punktu 143. ustęp 1.,	1	1)	1	1	.
niedesygnowanych byłych oficerów, urzędników wojskowych i kadetów (równorzędnych z niemi),		1	1)	.	1	.
innych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo lub w myśl punktu 64. d) otrzymali indywidualne przeznaczenie,		1	.	.	1	2)
oficerów i urzędników wojskowych,		.	.	1	.	.
osób stanu cywilnego	przeznaczonych na posady oficerów (urzędników),	.	.	1	.	.
	spisanych według punktu 143. ustęp 1.,	.	.	1	1	.
niedesygnowanych byłych oficerów, urzędników wojskowych i kadetów (równorzędnych z niemi),		.	.	1	1	.
innych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo albo według punktu 64. d) otrzymali indywidualne przeznaczenie.		.	.	1	1	2)

U w a g a: 1) O przesiedleniach, które powodują zmianę w ewidencji co do pobytu, prowadzonej przez komendy terytorjalne obrony krajowej należy donieść tej komendzie terytorjalnej obrony krajowej, która dotychczas była właściwa do utrzymywania ewidencji.

2) Odnosi się tylko do zgasyłych wyłączeń, o których odnośnie do osób przeznaczonych do zastąpienia ubytków w wojsku (marynarce wojennej) uwiadamiać należy odnośne oddziały broni (branże, zakłady) według postanowień punktu 46.

Te komendy okręgowe pospolitego ruszenia, które zawiadomiono o zmianach co do gażystów pospolitego ruszenia, nie pozostających w ich ewidencji, winny zaznaczyć to wyraźnie, wciągając odnośne osoby do wykazu (wzór 17.), który ma być przesłany przelożonej komendzie terytorjalnej obrony krajowej; ta zaś komenda obowiązana jest stwierdzić przynależność odnośnych osób pod względem ewidencji i zarządzić według wyniku, to co ewentualnie byłoby dalej potrzebne.

Komendy terytorjalne obrony krajowej winny na podstawie wykazów komend okręgowych pospolitego ruszenia sprostować odnośne spisy i listę za-

pisków i wciągnąć wszystkie zmiany, które w liście tej poczyniono, do wykazu zmian odnoszących się do pospolitego ruszenia, który w najbliższym terminie

ma być przedłożony Ministerstwu obrony krajowej; komendy te winny także w razie potrzeby postąpić co do zmian odnoszących się do gazystów pospolitego ruszenia i osób stanu cywilnego, spisanych według punktu 143., ustęp 1. w myśl punktów 127 i 144.

82. Władze, które spowodowały wyłączenie od pospolitego ruszenia, obowiązane są donieść natychmiast wymienionym w punkcie 81., ustęp 1., komendom okręgowym pospolitego ruszenia względnie politycznym władzom powiatowym o wszystkich, w chwili zapowiedzenia pospolitego ruszenia zgasyłych wyłączeniach, o których nie uczyniono jeszcze doniesienia, zaś o wyłączeniach, które gasną w czasie wojny, w każdym wypadku osobno; te ostatnie komendy (władze) mają obowiązek wydania potrzebnych zarządzeń celem ewentualnego natychmiastowego pociągnięcia odnośnych osób do służby w pospolitym ruszeniu.

83. Po zapowiedzeniu pospolitego ruszenia można pod warunkiem, wymienionym w punkcie 63., ustęp 1., zaproponować do wyłączenia od służby w pospolitym ruszeniu:

- a) osoby wymienione w punkcie 64. pod a), b), c) i d) jeżeli wstąpiły do zawodu uzasadniającego ich wyłączenie dopiero po nadesłaniu ostatniego wniosku na wyłączenie, postawionego w czasie pokoju;
- b) wszystkich innych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których powołano do służby pod bronią lub do pełnienia innych usług w celach wojennych (do celów roboczych itd.), między innymi także bezpośrednich kierowników wielkich zakładów przemysłowych, jeżeli interes publiczny wymaga, aby zakłady te prowadzono dalej bez przeszkody i gdyby przez wstrzymanie ich ruchu, chociażby tylko na pewien czas, źródła zarobku znacznej części ludności mogły ulec zniweczeniu albo gdyby nie można było w inny sposób zaspokoić potrzeb bezwarunkowo niezbędnych;
- c) tych członków korporacji specjalnie przeznaczonych do służby w pospolitym ruszeniu (punkt 148.), którzy osobiście nie są obowiązani do służby tej; i
- d) służących, stajennych, woźniców, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy mogą być wzięci w pole przez wyższych funkcjonariuszy wojskowych i cywilnych, urzędników cywilnych, delegatów i lekarzy niemieckiego Zakonu rycerskiego, udzielnego Zakonu rycerzy maltańskich i korporacji Czerwonego Krzyża.

84. Jeżeli w razie uruchomienia okaże się, że dla poparcia wydajności tych gałęzi przemysłu (przedsiębiorstw przemysłowych), z których w zna-

czniejszym zakresie korzysta się celem pokrycia potrzeb siły zbrojnej, trzeba pracujących tamże obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy w swym zajęciu są niezbędni, wyłączyć od służby w pospolitym ruszeniu, natenczas winny dotyczące władze wojskowe lub zakłady wojska (marnarki, obrony krajowej) przedstawić odnośne wnioski przy użyciu spisów wprost tej komendzie terytorialnej obrony krajowej, w której okręgu służbowym owe władze (zakłady*) znajdują się; komenda ta załatwiać je będzie podług postanowień, dotyczących się wyłączeń w czasie pokoju.

85. Wyżsi funkcjonariusze itd. wymienieni w punkcie 83. pod d) winni zaraz po ogłoszeniu rozkazu mobilizacyjnego (rozkazu zapowiadającego i powołującego pospolite ruszenie) postawić odnośne wnioski co do wyłączenia u tej komendy terytorialnej obrony krajowej, w której okręgu służba, proponowana do wyłączenia, posiada prawo swojszczyzny.

Wnioski te winny podawać imię (chrzestne) i nazwisko rodowe, rok urodzenia, prawo swojszczyzny i charakter służbowy dotyczącej osoby, obowiązanej do służby w pospolitym ruszeniu (co do tych, którzy służyli wojskowo także dawny oddział broni i dawny stopień wojskowy), a mają one być załatwiane przez komendy terytorialne obrony krajowej tak, jak to jest przepisane co do wyłączeń w czasie pokoju.

86. Co do wygotowania, opiniowania, przesyłania i załatwiania wszystkich innych wniosków na wyłączenie, z pośród których wnioski odnoszące się do kierowników wielkich zakładów przemysłowych (punkt 83. b) powinny w ogólności wychodzić od politycznych władz powiatowych i być przesyłane za pośrednictwem politycznych władz krajowych dotyczącym komendom terytorialnym obrony krajowej do rozstrzygnięcia, obowiązują postanowienia wydane w tym względzie co do wyłączenia w czasie pokoju. Wszystkie te wyłączenia powodują, gdyby dotyczące osoby pociągnięto już do służby w pospolitym ruszeniu, natychmiastowe ich uwolnienie z tej służby.

Komenda okręgowa pospolitego ruszenia winna uwiadamiać o dozwolonych wyłączeniach od służby w pospolitym ruszeniu dotyczące oddziały broni (zakłady) wojska, marynarki wojennej albo obrony krajowej względnie dotyczące oddziały broni (oddziały) pospolitego ruszenia. Osoby zaproponowane do wyłączenia muszą bezwarunkowo stawić się do szeregów, jeżeli je wezwano do natychmiastowego stawienia się zapomocą kart przeznaczenia lub kart powołujących, wszystkie inne osoby mogą wyczekiwać

*) Władze (zakłady) tego rodzaju znajdujące się w krajach Korony węgierskiej winny odnośne wnioski swoje przysyłać do rozstrzygnięcia komendzie terytorialnej obrony krajowej we Wiedniu.

odnośnego rozstrzygnięcia na swych posadach służbowych względnie innych posadach.

87. Upoważnia się polityczne władze powiatowe miejsce pobytu do przyznawania wyłączenia od służby w pospolitym ruszeniu tym obowiązanych do niej, których według punktu 146., sumarycznie spisano i powołano do szczególnych usług w celach wojennych (do celów roboczych itd.), a którzy są niezbędnie potrzebni na swoich posadach służbowych lub w ogóle w innym swoim zajęciu. Wskutek wyłączeń tych nie można zmniejszać liczby tego rodzaju osób, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, które ma się dostarczyć celem pełnienia szczególnych usług w celach wojennych. W tych wypadkach wyłączenia nie przesyła się zawiadomieniami politycznym władzom powiatowym miejsca swojej szczyzny a zawiadomić o nich należy tylko zwierzchności gmin pobytu.

§ 16.

Czasowe pozostawienie obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu na ich posadach po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia.

88. Osoby obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu, zatrudnione przy władzach politycznych, które są niezbędnie potrzebne na swoich posadach służbowych celem przeprowadzenia mobilizacji a bezwarunkowo nie mogą być zastąpione innymi odpowiednimi osobami, mogą być pozostawione przez komendy terytorjalne obrony krajowej na zajmowanych posadach służbowych aż do 15. ewentualnie 26. dnia po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia, personal kancelaryjny pomocniczy jednak tylko do 15. dnia, w którym to wypadku pozostawienie takie uważać należy za wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu aż do pierwszego lub drugiego z powyższych terminów.

Przedsiębiorców restauracyjnych na stacjach kolei żelaznych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu mogą komendy terytorjalne obrony krajowej na wniosek komend terytorjalnych wojskowych pozostawić w ich odnośnym stosunku kontraktowym aż do 26. dnia mobilizacji.

Wszystkie wnioski stawiane w myśl tego punktu winny nadejść do komend terytorjalnych obrony krajowej do dnia 10. kwietnia.

89. Odnośnie do pozostawienia naczelników (kierowników) politycznych władz powiatowych i ich zastępców, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, jak również funkcjonariuszy gminnych, należących do pospolitego ruszenia na ich posadach służbowych (urzędowych) aż do 15. dnia po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia, rozstrzygają osobne przepisy, w tym względzie obowiązujące.

Gdyby organy wymienionych kategorii, które według powołanych osobnych postanowień pozosta-

wiono na ich posadach aż do 15. dnia po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia były wyznaczone na posady gażystów w pospolitym ruszeniu lub były spisane według punktu 143., natenczas winny komendy okręgowe pospolitego ruszenia wymienić osoby te komendom terytorjalnym obrony krajowej.

Rozdział IV.

Pokrycie zapotrzebowania gażystów w pospolitym ruszeniu.

§ 17.

Osoby, wchodzące w rachubę przy obsadzaniu posad oficerów (urzędników) w pospolitym ruszeniu.*)

90. Zapotrzebowanie oficerów (urzędników) pospolitego ruszenia pokrywa się,

A. pod bronią:

1. przez przydzielenie oficerów wojska i obrony krajowej, oraz

w granicach obowiązku służby w pospolitym ruszeniu:

2. oficerami pozostającymi w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym, których trwale przeznaczono do służby w pospolitym ruszeniu oraz oficerami pozostającymi w stosunku ewidencji obrony krajowej,

3. osobami stanu cywilnego, a mianowicie:

a) byłymi oficerami, którzy — nie dopuściwszy się czynu uhlizającego czei — zrzekli się dobrowolnie stopnia oficerskiego, o ile jako emeryci wojskowi nie są zajęci w innym dziale siły zbrojnej, tudzież byłymi kadetami;

b) byłymi podoficerami uzdolnionymi na komendantów plutonu z dobrą kwalifikacją, którzy także pod względem wykształcenia w ogólności nadają się;

odnośnie do osób stanu cywilnego wymaga się nieodzownie pełnego używania czei obywatelskiej oraz odpowiedniego stanowiska społecznego;

B. co do audytorów:

1. audytorami w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym albo audytorami pozostającymi w stosunku ewidencji obrony krajowej i

2. byłymi audytorami;

C. co do lekarzy:

1. lekarzami pozostającymi w czynnym lub nieczynnym stanie obrony krajowej,

2. lekarzami wojskowymi, pozostającymi w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym albo lekarzami zostającymi w stosunku ewidencji obrony krajowej i

*) Ewentualne zapotrzebowanie duszpasterzy pokrywa się duszpasterzami zostającymi w stosunku ewidencji obrony krajowej albo byłymi duszpasterzami wojska (obrony krajowej).

3. lekarzami cywilnymi, którzy służyli lub nie służyli w wojsku;

D. co do rachmistrzów wojskowych:

1. rachmistrzami wojskowymi pozostającymi w nieczynnym stanie obrony krajowej,

2. rachmistrzami wojskowymi i wojskowymi urzędnikami kontroli rachunkowej, będącymi w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym, albo takimi samymi gażystami, zostającymi w stosunku ewidencji obrony krajowej, oraz

3. osobami stanu cywilnego, które dawniej służyły w jednym w wymienionych wyżej charakterów albo jeszcze jako podoficerowie złożyły z odpowiednim wynikiem egzaminu na rachmistrzów wojskowych;

E. co do urzędników:

1. urzędnikami wojskowymi, zostającymi w stanie spoczynku lub stosunku pozasłużbowym albo urzędnikami w stosunku ewidencji obrony krajowej i

2. byłymi urzędnikami wojskowymi i aspirantami na urzędników.

Oдноśnie do zawodowych grup gażystów, wymienionych pod *B*, *C*, *D* i *E* obowiązują w równej mierze dotyczące postanowienia ogólne, zawarte pod *A*.

§ 18.

Zapisywanie gażystów, będących w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym, tudzież emerytów wojska, marynarki, obrony krajowej, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu.

91. Komendy terytorjalne wojskowe, prowadzące dotyczącą ewidencję, przekazywać będą*) oficerów i urzędników wojskowych, będących w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym wojska i marynarki wojennej, tudzież emerytów wojskowych, którzy są obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu i mogą być do służby tej użyci, o ile osoby te posiadają prawo swojszczyzny w obszarze, w którym obowiązuje ustawa o pospolitym ruszeniu z dnia 6. czerwca 1886, w każdym z osobna wypadku komendom terytorjalnym obrony krajowej a to przy użyciu „spisów“ według wzoru 18.; te zaś komendy wciągną osoby powyższe do listy zapisków, która ma być prowadzona według wzoru 19.

Przekazanie to uskuteczniają:

a) komendy terytorjalne wojskowe w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych, komendom terytorjalnym obrony krajowej tych samych obszarów terytorjalnych,

*) Gażystów, nie zaliczonych do żadnej klasy stopnia służbowego, których przekazano ze stanu spoczynku, należy utrzymywać w ewidencji przez czas ich powinności służbowej w pospolitym ruszeniu.

b) komendy terytorjalne wojskowe w krajach Korony węgierskiej tudzież komenda 15. korpusu, wreszcie komendy terytorjalne wojskowe, prowadzące ewidencję co do takich oficerów (urzędników) przebywających za granicą, tym komendom terytorjalnym obrony krajowej, w których okręgu owe osoby posiadają prawo swojszczyzny.

W spisach ad a) zapisywać należy także tych oficerów, urzędników wojskowych i emerytów wojskowych, w ewidencji utrzymywanych, których prawo swojszczyzny (przynależność) w jednej z dwóch połów Monarchii nie jest stwierdzone, którzy jednak stale mieszkają w obszarze, na którym obowiązuje ustawa o pospolitym ruszeniu z dnia 6. czerwca 1886.

92. Oficerowie i urzędnicy wojskowi, będący w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym obrony krajowej (żandarmeryi), tudzież emeryci obrony krajowej, którzy do służenia w pospolitym ruszeniu są obowiązani i do tej służby mogą być użyci, będą przez komendy terytorjalne obrony krajowej, prowadzące względem nich ewidencję co do pobytu, na podstawie odnośnych Dzienników rozporządzeń dla c. k. obrony krajowej względnie żandarmeryi w taki sam sposób zapisywani i wciągani do listy zapisków, a to także wówczas, jeżeli nie stwierdzono ich prawa swojszczyzny albo jeżeli oni przebywają poza obrębem królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

93. Komendy terytorjalne wojska względnie obrony krajowej winny co do oficerów i oficerów sztabowych w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym wojska, obrony krajowej i żandarmeryi, których przekazano do pospolitego ruszenia, sporządzić według wzoru 20. wyciągi z list kwalifikacyjnych i dołączyć do spisów, których używa się przy przekazywaniu do pospolitego ruszenia.

Przy wygotowywaniu tych wyciągów należy zwracać szczególną uwagę na wciągnięcie tych wszystkich dat, na podstawie których ocenić można większe lub mniejsze nadawanie się dotyczących oficerów do służby pod bronią, skutkiem czego należy odpowiednio uwzględnić także dotyczące opisy pochodzące z poprzednich dat.

§ 19.

Postanowienia odnoszące się do odzyskania dawnego stopnia oficerskiego (urzędniczego) i prenotowania osób stanu cywilnego na posady oficerów lub urzędników w pospolitym ruszeniu.

94. Oficerów i urzędników, którzy po dopełnieniu powinności służbowej występują ze związku obrony krajowej i żandarmeryi, a którzy są jeszcze obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu przeznaczać się będące równocześnie, o ile nie znajdują przeszkody, na posady służbowe w pospolitym ru-

szeniu. O tym zawiadomi się ich klauzulą umieszczoną na certyfikatach wystąpienia.

Egzemplarze brulionowe list kwalifikacyjnych wymienionych osób wraz z dodatkiem i wyciągiem z protokołu kar oraz tesame dokumenty uwolnionych kadetów (równorzędnych z niemi) należy z końcem grudnia a względnie w każdym wypadku z osobna przesyłać przelożonej komendzie terytorjalnej obrony krajowej, która w myśl punktu 123. będzie je przechowywać względnie przesyłać.

Wymienione wyżej dokumenty co do takich byłych oficerów, urzędników wojskowych i kadetów itd., których desygnowanie z jakiegokolwiek powodów jest zupełnie wykluczone, winny być przecliowane w właściwych ze względu na prawo swojszczyzny komendach terytorjalnych obrony krajowej.

95. Oficerowie, duchowni i urzędnicy wojskowi, którzy skończyli swoją powinność służbową i mają wystąpić z wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej lub żandarmeryi, mogą być na prośbę swoją przeniesieni w stosunek ewidencyjny obrony krajowej, a przytem otrzymują przeznaczenie do służby w pospolitym ruszeniu.

W ten sam stosunek przejść mogą również te osoby, które były oficerami lub urzędnikami wojskowemi, a które wystąpiły po ukończeniu swej powinności służbowej, a mianowicie wówczas, jeżeli proszą o to, wykazując odpowiednie stanowisko społeczne i fizyczną zdatność oraz jeżeli Jego Cesarska Mość nada ponownie byłym oficerom dawny stopień wojskowy.

96. Do listy prenotowań (wzór 19.) należy również wciągnąć:

- a) oficerów i urzędników obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy wystąpili ze związku wojska lub marynarki wojennej, tudzież uwolnionych a do służby w pospolitym ruszeniu jeszcze obowiązanych kadetów, aspirantów morskich, zastępców lekarzy-asystentów i aspirantów na urzędników, na podstawie sprawozdań składanych przez komendy okręgowe pospolitego ruszenia w myśl punktu 41., chyba że desygnowanie osób tych jest w danym wypadku z jakiegokolwiek powodu wręcz niedopuszczalne;
- b) tych gażystów występujących ze związku obrony krajowej a obowiązanych jeszcze do służby w pospolitym ruszeniu, co do których w czasie wystąpienia przemawiała przeciw desygnowaniu przeszkoda, dająca się później usunąć,
- c) kadetów i zastępców lekarzy-asystentów, których po dopełnieniu powinności służbowej ma się uwolnić z końcem roku na podstawie podań tych oddziałów, do których pocztu należą, tudzież
- d) zdatnych kandydatów na podstawie ich podań.

Wnoszenie prośb i postępowanie z niemi.

97. Osoby stanu cywilnego, które czynią zadość warunkom zawartym w § 17. i chcą uzyskać przywrócenie dawnego stopnia oficerskiego (urzędniczego) lub przeznaczenie na posadę oficera lub urzędnika wojskowego w pospolitym ruszeniu, winny wnieść prośby swoje*) do politycznej władzy powiatowej miejsca swego stałego zamieszkania.

W prośbie winien ubiegający się podać, przy dołączeniu odnośnych dokumentów, rok swego urodzenia, swoją gminę swojszczyzny i stanowisko społeczne, znajomość języków oraz inne wiadomości i doświadczenia, tudzież wymienić dawną służbę w wojsku (w marynarce wojennej, obronie krajowej lub żandarmeryi) z wyrażeniem oddziału broni (zakładu) i stopnia służbowego, który miał na ostatku i złożyć deklarację:

(Ubiegający się o uzyskanie (Ubiegający się o przywrócenie dawnego stopnia oficera [urzędnika]): „że gdyby odzyskał dawny stopień oficera (urzędnika) w stosunku ewidencyjnym oficyera (urzędnika) w p. c. k. obrony krajowej,	(Ubiegający się o przeznaczenie na posadę oficera [urzędnika]): „że w razie, gdyby przeznaczony został na posadę oficera (urzędnika) w pospolitym ruszeniu,
---	--

zobowiązuje się,

obznajomić się z obowiązkami tego swego przeznaczenia i czynić im zadość.“

Ubiegający się o posady oficerskie, którzy nie są obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, winni także zobowiązać się wyraźnie do dobrowolnego wstąpienia do pospolitego ruszenia.

Do prośby dołączyć należy:

świadcetwa lub inne dowody, tyzące się szczegółów w prośbach zawartych,

dokumenty wojskowe odnoszące się do wystąpienia lub uwolnienia i inne odnośne dokumenty, tudzież

(ze strony ubiegających się o posady oficerów):

rewers przez ubiegającego się własnoręcznie podpisany następującej osnowy:

Rewers.

Oświadczam pod słowem honoru, że nienależę teraz do żadnego tajnego towarzystwa i w przyszłości nigdy do takiego nie wstąpię.

N., dnia . . . 50 . . . . . 19 . . .

(Pieczęć.)

N. N.

(Urzędowe potwierdzenie podpisu.)

*) Prośby i ich załączniki są wolne od stempli.

Do każdej prośby o nadanie napowrót stopnia oficera (urzędnika) w stosunku ewidencji obrony krajowej, należy oprócz wykazania*) stanowiska społecznego, odpowiadającego temu stopniowi oraz środków zapewnionych dostatecznie, aby prowadzić odpowiedni tryb życia, nadto dołączyć własnoręcznie podpisaną i urzędownie potwierdzoną „deklarację co do zaopatrzenia się w ubiór służbowy i ryszunki“, do prośby zaś o posadę oficera pod bronią także świadectwo wystawione przez czynnego lekarza wojskowego lub lekarza obrony krajowej potwierdzające, że petent jest zdalny do służby orężnej w pospolitym ruszeniu.

Kwalifikację na posadę urzędnika w pospolitym ruszeniu udowodnić należy według przepisów obowiązujących dla odnośnej gałęzi służbowej wojska, marynarki wojennej lub obrony krajowej.

98. Polityczna władza powiatowa winna — w razie potrzeby po zasięgnięciu wyjaśnienia od zwierzchności gminnej — zaopiniować prośbę i to w każdym wypadku co do nieskazitelności i dobrego zachowania się, ewentualnie zaś także co do innych okoliczności, mających wpływ na dotyczącą posadę, winna dalej objaśnić przytoczone tamże okoliczności i posłać prośbę do komendy okręgowej pospolitego ruszenia, która ją z własną opinią przedstawi komendzie terytoryalnej obrony krajowej.

Postępowanie urzędowe z takimi prośbami należy przyspieszyć.

99. Dla kandydatów ubiegających się o posadę oficerów lub urzędników w pospolitym ruszeniu, posiadających prawo swojszczyzny w obszarze, w którym ustawa o pospolitym ruszeniu z dnia 6. czerwca 1886. obowiązuje, lecz mieszkających stale poza obrębem królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, zmienia się przepisy powyższe jak następuje:

Dla zamieszkałych w krajach Korony węgierskiej.

Prośbę wystosować należy do komendy okręgowej pospolitego ruszenia miejsca swojszczyzny, która, gdyby niedostawało jakich szczegółów lub dowodów, zażądać ich ma bezpośrednio od kandydata, potrzebnych zaś wyjaśnień zasięgnąć za pośrednictwem król. węgierskiej komendy okręgowej pospolitego ruszenia, w której okręgu kandydat przebywa, a następnie z dołączeniem jej odpowiedzi

*) Dotyczące postanowienia objęte są załącznikiem 2. przepisów o służbie wojskowej, część 4. (Przepis ewidencyjny odnoszący się do gazystów w nieczynnej c. k. obronie krajowej, zaliczonych do pewnej klasy stopnia służbowego.)

przedstawić zaopiniowaną prośbę komendzie terytoryalnej obrony krajowej.

C. k. komendy okręgowe pospolitego ruszenia obowiązane są udzielać także królewsko-węgierskim komendom okręgowym pospolitego ruszenia na ich żądanie wyjaśnień takich co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy przebywają w tej połowie Monarchii a przynależą do krajów Korony węgierskiej.

Dla zamieszkałych w Obszarze zajętym.

Postępuje się tak samo, z tą tylko zmianą, że potrzebnych wyjaśnień zasięgnąć należy za pośrednictwem komendy okręgowej uzupełnienia, w której okręgu kandydat przebywa.

Dla zamieszkałych za granicą.

Prośbę wystosować należy do komendy terytoryalnej obrony krajowej miejsca swojszczyzny i wnieść do c. i k. władzy reprezentacyjnej, która dopisuje na niej swoją opinię, a względnie wyjaśnienia i posyła ją wprost do komendy terytoryalnej obrony krajowej. Niedostających szczegółów lub dowodów zasięgnąć należy za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej miejsca swojszczyzny.

100. Komendy terytoryalne obrony krajowej winny zbadać nadsyłane prośby, a w razie potrzeby zasięgnąć co do nich uzupełniających informacji u oddziałów broni (zakładów), przy których odnośni kandydaci służyli.

Prośby o przywrócenie dawnego stopnia oficera (urzędnika) w stosunku ewidencyjnym obrony krajowej, przedstawiać należy w każdym wypadku z osobna Ministerstwu obrony krajowej.

Kandydatów uzdatnionych do desygnowania na posady oficerów (urzędników) w pospolitym ruszeniu należy przy zwrocie załączników prośby — z wyjątkiem rewersu — zawiadomić o ich prenotowaniu w myśl punktu 96. d); reszcie petentów zaś wydać odmowną uchwałę przy zwrocie wszystkich załączników.

101. Oficerów i urzędników wojskowych, oddanych do rozrządzenia dla pełnienia służby w pospolitym ruszeniu, tudzież osoby stanu cywilnego, desyguowane lub prenotowane do desygnowania na posady gazystów w pospolitym ruszeniu, które wyłączono od służby w pospolitym ruszeniu, należy nadal utrzymywać w ewidencji za pomocą listy prenotacyjnej, co odnośnie do tych wyłączonych, którzy już byli desygnowani, nastąpić ma w ten sposób, że do listy prenotacyjnej (wzór 19.) dołączy się kartę ewidencyjną pospolitego ruszenia odpowiednio uzupełnioną.

§ 20.

Desygnowanie, przeznaczanie, przydzielanie i ewidencja oficerów i urzędników wojskowych, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu tudzież osób stanu cywilnego, prenotowanych na posady oficerów lub urzędników oraz emerytów z wojska, marynarki i obrony krajowej, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu.

Desygnowanie.

102. Oficerowie i urzędnicy wojskowi, przekazani według § 18. do pospolitego ruszenia tudzież osoby stanu cywilnego prenotowane na posady oficerów i urzędników, przeznaczeni będą w ogólności przez desygnowanie na posady oficerskie i inne posady służbowe do odpowiednich czynności służbowych w pospolitym ruszeniu.

Komendy terytoryalne obrony krajowej przedstawiać będą wnioski, dotyczące się przeznaczenia do służby w pospolitym ruszeniu, o ile desygnowanie nie ma miejsca według postanowień punktu 94., za pomocą „listy przedstawień“ podług wzoru 21. sporządzonej, która Ministerstwu obrony krajowej do końca listopada w dwóch egzemplarzach ma być przedkładana; wnioski te obejmować mają wszystkich przybyłych oficerów, urzędników wojskowych, tudzież osoby stanu cywilnego*), ukwalifikowane do posad oficerskich lub urzędniczych, mających stały pobyt lub prawo swojszczyzny w okręgu terytoryalnym, a przebywających stale poza obrębem królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

103. Listę przedstawień układać należy na podstawie listy prenotacyjnej, przyczem zachować należy następujące względy:

Do desygnowania na posady służbowe w pospolitym ruszeniu nie należy przedstawiać oficerów, urzędników wojskowych i osób stanu cywilnego, prenotowanych na posady oficerskie lub urzędnicze, którym dozwolono wyłączenia od służby w pospolitym ruszeniu, tudzież byłych gażystów, przeciw których desygnowaniu przemawia w czasie układania listy przedstawień jakaś przeszkoda, następnie byłych kadetów i podoficerów, zatrudnionych przy zakładach komunikacyjnych (pocztowych i telegraficznych), wreszcie kadetów, uwolnionych w drodze superarbitryjnej.

Z pośród emerytów wojskowych należy tylko tych wciągnąć do listy przedstawień, którzy prosili o desygnowanie.

Przeznaczać się będzie na posady służbowe odpowiadające temu stopniowi oficerskiemu (cha-

*) Kadetów (zastępców lekarzy-asystentów), którzy z końcem grudnia wступują w obowiązek służby w pospolitym ruszeniu, należy również objąć listą przedstawień na podstawie odnośnych podań oddziałów, do których etatu należą, względnie na podstawie uwiadomień w tej mierze nadchodzących.

rakterowi urzędnika), który oficerowie i urzędnicy wojskowi mają w stanie spoczynku lub w stosunku pozasłużbowym albo który byli oficerowie (urzędnicy wojskowi) mieli w ostatnim czasie, odnośnie zaś do tych, którzy nie mieli dawniej stopnia oficera lub urzędnika, na posady służbowe najniższego systemizowanego stopnia oficerskiego ich grupy zawodowej, względnie na posady urzędników XI. klasy stopnia służbowego.

104. Ministerstwo obrony krajowej skutecznie potrzebne wyrównanie między okręgami terytoryalnemi i desygnowanie na dowódców i oficerów pospolitego ruszenia za zezwoleniem Cesarza.

Jeden egzemplarz listy przedstawień, uzupełniony wpisaniem desygnacji zwróci się komendzie terytoryalnej obrony krajowej; przydzielenia z innych okręgów terytoryalnych obrony krajowej nastąpią za pośrednictwem wyciągów z odnośnych list przedstawień.

Po zwrocie listy przedstawień należy wykreślić z listy prenotacyjnej osoby, listą przedstawień desygnowane.

Przeznaczenie.

105. Gażystów pospolitego ruszenia przeznacza się albo do uzupełnienia ubytków w wojsku (marynarce wojennej, obronie krajowej) albo na szczególne posady służbowe albo na posady służbowe przy formacjach pospolitego ruszenia.

Niewcielonych przeznacza się w ogólności jako rozporządzalną rezerwę na wypadek późniejszej potrzeby.

Wcielanie.

106. Wcielanie gażystów pospolitego ruszenia, bez względu na to, do czego ich przeznaczono, następuje według osobnych postanowień.

107. Celem uzupełnienia ubytków w piechocie, oddziałach strzelców i pieszych oddziałach obrony krajowej wcielać należy zasadniczo tylko takich oficerów, wziętych w ewidencję obrony krajowej i byłych oficerów (kadetów) desygnowanych na posady oficerskie w pospolitym ruszeniu, którzy służyli przy wymienionych wyżej oddziałach broni, a to najpierw tych, którzy należą do młodszych klas wieku pierwszego zaciągu.

108. Wszyscy oficerowie (urzędnicy), przyjęci w stan ewidencji obrony krajowej i osoby stanu cywilnego, desygnowane na posady oficerskie (urzędnicze), o ile pochodzą z artylerji polnej i górskiej oraz z broni specjalnych i branż wojska tudzież marynarki wojennej i należą do pierwszego zaciągu, pozostają w rozporządzalności do uzupełnienia ubytków wojska (marynarki wojennej); wcielenie ich zarządzane będzie przez wspólne Ministerstwo wojny, względnie przez komendy terytoryalne wojskowe.

109. Do formacji pospolitego ruszenia przeliczać zatem należy wszystkich oficerów i kandydatów na oficerów, niepotrzebnych do uzupełnienia ubytków wojska (marynarki wojennej) i obrony krajowej przedewszystkiem zaś najmłodszych z pierwszego zaciągu — tudzież młodszych wiekiem albo przynajmniej czerstwiejszych oficerów, będących w stanie spoczynku i stosunku pozasłużbowym, wszystkich bez względu na to, w jakiej broni dawniej służyli lub do którego rodzaju wojska należeli.

Oficerów i kandydatów na oficerów wcieląc należy do batalionów wychodnych podług rozmaitych kategorii o ile możności jednostajnie, przy czem należy jak najdalej uwzględniać miejsce zamieszkania, znajomość języka i wyrażone w danym razie życzenia dotyczących osób co do ich użycia służbowego w pewnym okręgu pospolitego ruszenia, w następstwie tego zająć winna zmiana co do wcielenia tylko wówczas, jeżeli jest ona wskazana ze względu na zmianę miejsca pobytu lub roczną zmianę pocztu a ewentualnie ze względu na szczególne okoliczności.

Co do wcielania materiału zapasowego rozstrzygają istniejące w tej mierze osobne zarządzenia.

110. Na komendantów oddziałów roboczych przeliczać należy oficerów lub desygnowanych byłych oficerów z bliskiej okolicy, którzy z powodu swojego stanowiska społecznego (inżynierowie, budowniczcy itd.) umieją postępować z robotnikami, posiadają energię i o ile można także wiadomości fachowe, a to także wówczas, jeżeli sklasyfikowano ich jako niezdatnych do służby pod bronią.

Jeżeli niema do rozporządzenia dostatecznej ilości takich osób, natenczas przeznaczyć można do tego innych do służby w pospolitym ruszeniu obowiązanych oficerów (kandydatów na oficerów).

111. Audytorowie, urzędnicy wojskowi tudzież osoby stanu cywilnego przeznaczone na posady audytorów lub urzędników w pospolitym ruszeniu, o ile nie mają być użyci do uzupełnienia ubytków, otrzymają ewentualnie posady służbowe przy władzach, komendach, zakładach lub sądach wojska lub obrony krajowej.

Emerytów wojskowych, nie desygnowanych na posady oficerów lub urzędników, przeliczać będą komendy terytorjalne obrony krajowej do służby w pospolitym ruszeniu stosownie do potrzeby i zdatności.

112. Oficerowie i urzędnicy wojskowi, których obywatelstwo nie jest stwierdzone, otrzymywać mają ile możności posady służbowe u władz, komend, zakładów lub sądów wojska lub marynarki wojennej.

113. Komenda terytorjalna obrony krajowej, prowadząca ewidencję co do przeznaczenia służbowego winna o wcieleniu wszystkich gażystów pospolitego ruszenia do rozmaitych formacji pospo-

litego ruszenia i na inne posady służbowe, względnie o przeznaczeniu ich jako rozporządzalnej rezerwy, donosić także własnym i obcym komendom okręgowym pospolitego ruszenia, tym ostatnimi w drodze ich przełożonych komend terytorjalnych obrony krajowej.

114. Wyznaczenie adjutantów, oficerów prowiantowych i dowódców kompanii jak również przydzielenie oficerów niższych stopni do kompanii następuje tymczasowo, a dowódca samoistnego oddziału broni może zmienić je odpowiednio do wymogów służby.

115. O desygnowaniu, przeznaczeniu i ewentualnym wcieleniu do służby w pospolitym ruszeniu oficerów i urzędników wojskowych, będących w stanie spoczynku i stosunku pozasłużbowym wojska i marynarki wojennej, uwiadomi komenda terytorjalna obrony krajowej, utrzymująca ich pobyt w ewidencji (punkt 120.) komendę terytorjalną wojskową.

116. Uwiadomienie osób wojskowych i cywilnych o ich desygnowaniu i wcieleniu do służby w pospolitym ruszeniu, względnie ich zapisanie jako rozporządzalnej rezerwy następuje za pomocą „karty przeznaczenia do pospolitego ruszenia A^a”, wygotowanej podług wzoru 22.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na miejsce pobytu wygotują karty przeznaczenia i doręczą je przy dołączeniu blankietu na potwierdzenie odbioru w sposób następujący:

- a) oficerom i urzędnikom wojskowym w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym za pośrednictwem właściwych władz ewidencyjnych pierwszej instancji wojska, marynarki wojennej lub obrony krajowej,
- b) gażystom w stosunku ewidencji obrony krajowej wprost a
- c) osobom stanu cywilnego za pośrednictwem właściwej ze względu na miejsce pobytu politycznej władzy powiatowej, zaś w przypadkach wymienionych w punkcie 99. za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej, właściwej ze względu na prawo swojszczyzny.

Władze wymienione pod a) i c) winny karty przeznaczenia również podpisać.

Jeżeli polityczna władza powiatowa, która pośredniczy w doręczeniu karty przeznaczenia, nie jest zarazem władzą właściwą ze względu na prawo swojszczyzny, natenczas komenda okręgowa pospolitego ruszenia powołana do prowadzenia ewidencji winna zawiadomić tę ostatnią polityczną władzę powiatową o desygnowaniu, za pośrednictwem komendy okręgowej pospolitego ruszenia, właściwej ze względu na prawo swojszczyzny — o przeznaczeniu i wcieleniu nie będzie się w tym wypadku zawiadamiało.

W razie zmiany przeznaczenia służbowego lub miejsca zgłoszenia się do szeregów należy kartę przeznaczenia zawsze odnowić, a dotychczasową kartę ściągnąć i zniszczyć. Zmiany co do miejsca pobytu nie wymagają same przez się wystawiania nowych kart przeznaczenia.

117. Przesłanie kart przeznaczenia i nadejście potwierdzeń odbioru należy zanotować w liście ewidencyjnej (karcie ewidencyjnej), w rubryce przeznaczonej na uwagi. Należy starannie czuwać nad nadysłaniem potwierdzeń odbioru i przechowywać potwierdzenia te pod zamknięciem w tych komendach okręgowych pospolitego ruszenia, które co do dotyczących osób prowadzą ewidencję pobytu, skutkiem tego w razie przesiedlenia się osób zaopatrzonych w karty przeznaczenia należy ich potwierdzenia odbioru, stosownie do tego ewentualnie gdzieindziej posłać.

118. Każde przeznaczenie osób stanu cywilnego na posady gażystów w pospolitym ruszeniu notować mają polityczne władze powiatowe, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny w wykazach obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu — a gminy przynależności w rejestrach pospolitego ruszenia — odnośnie zaś do tych, którzy nie są już obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, na osobnych arkuszach (punkt 25. *d* i 29. *h*).

119. Władza polityczna powiatowa uwiadamiać ma komendę okręgową pospolitego ruszenia w każdym z osobna przypadku o ubytkach i wszelkich innych zmianach co do osób desygnowanych, które dojdą do jej wiadomości, a dotyczą ich przeznaczenia służbowego w pospolitym ruszeniu lub wymagają sprostowania ewidencji.

Ewidencja.

120. Ewidencja co do wszystkich gażystów w pospolitym ruszeniu jest dwójaka, a mianowicie ewidencja pobytu i ewidencja przeznaczenia służbowego.

Ewidencja pobytu rozciąga się na wszystkich, którzy przebywają w okręgu terytoryalnym obrony krajowej względnie w okręgu pospolitego ruszenia, albo którzy zamieszkują wprawdzie poza obrębem królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych, ale posiadają prawo swojszczyzny w okręgu terytoryalnym obrony krajowej (okręgu pospolitego ruszenia). Jeżeli w tym ostatnim przypadku obywatelstwo austriackie nie podlega wątpliwości, ale gmina swojszczyzny jest nieświadoma, natenczas rozstrzyga miejsce urodzenia co do ewidencji pobytu.

Gażystów pospolitego ruszenia o niewiadomym miejscu pobytu winna utrzymywać w ewidencji właściwa ze względu na swojszczyznę komenda te-

rytoryalna obrony krajowej (komenda okręgowa pospolitego ruszenia).

Ewidencja co do przeznaczenia służbowego rozciąga się:

a) przy komendach terytoryalnych obrony krajowej:

na wszystkich gażystów pospolitego ruszenia, przeznaczonych do formacji pospolitego ruszenia w własnym okręgu (bez względu na miejsce pobytu), tudzież i to bez względu na stację, w której należy zgłosić się do szeregów, na wszystkich gażystów pospolitego ruszenia, którzy pozostają w ewidencji co do pobytu a przeznaczeni są do zastąpienia ubytków w wojsku albo też oddani do rozporządzenia zarządu wojskowego w celu użycia ich do innej służby względnie w powyższym celu zatrzeczeni, wreszcie na wszystkich gażystów tego rodzaju, którzy pozostają w ewidencji co do pobytu a przeznaczeni są na szczególne posady służbowe;

b) przy komendach okręgowych pospolitego ruszenia:

na wszystkich gażystów pospolitego ruszenia, którzy przydzieleni są do formacji pospolitego ruszenia, jakie w własnym okręgu będą utworzone, a to bez względu na miejsce pobytu.

121. Gażyści pospolitego ruszenia wstępują z chwilą, gdy ich wyłączenie zgaśnie, w ewidencję pod względem przeznaczenia służbowego u komendy terytoryalnej obrony krajowej, właściwej ze względu na miejsce pobytu.

122. W przypadkach wyjątkowych wydawane będą osobne zarządzenia pod względem utrzymywania ewidencji co do pobytu lub przeznaczenia służbowego.

123. Egzemplarze brulionowe list kwalifikacyjnych (podań) itd. wszystkich gażystów pospolitego ruszenia z wyjątkiem list kwalifikacyjnych oficerów i oficerów sztabowych, zostających w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej, żandarmeryi), tudzież wyciągi z list kwalifikacyjnych, dotyczące tych ostatnich (punkt 93.) zachowywać mają komendy terytoryalne obrony krajowej, utrzymujące ewidencję co do przeznaczenia służbowego owych, do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązanych osób.

Dokumenty księgi głównej gażystów pozostających w stosunku ewidencji obrony krajowej, przechowane będą zasadniczo w komendach okręgowych pospolitego ruszenia właściwych ze względu na prawo swojszczyzny, a to odrębnie od dokumentów wymienionych w punkcie 42.

124. Oficerowie i urzędnicy w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym wojska i ma-

rynarki wojennej, których prawo swojszczyzny (przynależności) w jednej z dwóch połów Monarchii nie jest stwierdzone, wychodzą z ewidencji w razie przeniesienia się do krajów Korony węgierskiej, do Obszaru zajętego lub za granicę; komendę terytorjalną wojskową, która aż dotąd utrzymywała ich w ewidencji, uwiadomić należy o wykreśleniu ich z ewidencji pospolitego ruszenia.

Postanowienia powyższe odnoszą się także do ewidencji emerytów wojskowych, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, która uskutecznioma będzie za pomocą osobnych wykazów (wzór 18.) — o ile postanowienia te dadzą się do osób takich odpowiednio zastosować.

Ewidencya ze strony komendy okręgowej pospolitego ruszenia.

125. Ewidencję co do pobytu i przeznaczenia służbowego prowadzi się przy użyciu „listy ewidencyjnej pospolitego ruszenia“, składającej się z kart ewidencyjnych pospolitego ruszenia, wygotowanych według wzoru 23. co do każdego gażysty pospolitego ruszenia osobno.

Utrzymywanie ewidencji tej listy (tych kart) polega na jej uzupełnianiu w każdym wypadku z osobna i na prostowaniu stosownie do zachodzących zmian.

O zaszyłych wypadkach śmierci i innych ubytkach, zmianach zamieszkania i innych zmianach, ważnych ze względu na utrzymywanie ewidencji, które tyczą się oficerów i urzędników obrony krajowej i żandarmeryi, pozostających w stanie spoczynku i stosunku pozasłużbowym a obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, będą komendy okręgowe uzupełnienia obrony krajowej (komenda placu obrony krajowej w Wiedniu) w każdym z osobna przypadku uwiadamiać komendę okręgową pospolitego ruszenia.

Uwiadomienia te i meldunki co do pobytu, pochodzące od oficerów (urzędników), pozostających w stosunku ewidencji obrony krajowej oraz od osób stanu cywilnego, przeznaczonych na posady oficerów i urzędników w pospolitym ruszeniu, jak również wszelkie inne meldunki udzielać należy po zapisaniu w liście ewidencyjnej komendzie terytorjalnej obrony krajowej a według okoliczności tej komendzie okręgowej pospolitego ruszenia, dla której okręgu służbowego desygnowano odnośne osoby. Podobnie o ubytkach i innych zmianach, tyczących się osób stanu cywilnego, przeznaczonych na posady oficerskie lub urzędnicze, o których zawiadomią polityczne władze powiatowe lub o których komenda okręgowa pospolitego ruszenia otrzyma wiadomość w innej drodze, należy złożyć dalszy meldunek względnie przesłać dalsze uwiadomienie; wszystkie te meldunki (uwiadomienia)

uskutecznione będą przy użyciu streszczonego odpisu listy ewidencyjnej, obejmującego odnośną zmianę.

O wypadkach przeniesienia się do innego okręgu pospolitego ruszenia uwiadamiać należy komendę okręgową pospolitego ruszenia, do której okręgu służbowego należy miejsce nowego zamieszkania za pomocą dosłownego odpisu listy ewidencyjnej.

126. Oficerów i urzędników wojskowych, pozostających w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym tudzież osoby stanu cywilnego, desygnowane na posady oficerskie lub urzędnicze w pospolitym ruszeniu należy wykreślić z ewidencji pospolitego ruszenia, o ile aż do końca grudnia tego roku, w którym wychodzą z obowiązku do służby w pospolitym ruszeniu, nie złożą oświadczenia, iż chcą dobrowolnie pozostać w pospolitym ruszeniu.

Z powodu wykreślenia należy ściągnąć i zniszczyć karty przeznaczenia, zaś oświadczenia wyżej wymienione przedłożyć komendzie terytorjalnej obrony krajowej.

Ewidencya ze strony komendy terytorjalnej obrony krajowej.

127. Odnośnie do prowadzenia ewidencji ze strony komend terytorjalnych obrony krajowej obowiązują również postanowienia zawarte w ustępie pierwszym i drugim punktu 125.

O wypadkach śmierci i innych ubytkach, o zmianach zamieszkania i wszelkich innych zmianach, ważnych ze względu na ewidencję, które tyczą się gażystów w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym wojska i marynarki wojennej, do służby w pospolitym ruszeniu przeznaczonych, donosić będą komendy terytorjalne wojskowe owym komendom terytorjalnym obrony krajowej, które dla tych gażystów są właściwe ze względu na miejsce pobytu; te ostatnie zaś komendy uwiadamiać o nich będą właściwe komendy okręgowe pospolitego ruszenia.

O zmianach tego rodzaju w gronie osób przeznaczonych do służby w pospolitym ruszeniu w innym okręgu terytorjalnym obrony krajowej, uwiadamiać należy odpowiednią komendę terytorjalną obrony krajowej.

O zmianach w ewidencji co do miejsca pobytu zawiadamiać należy odnośne komendy terytorjalne obrony krajowej w razie potrzeby za pomocą wyciągów z listy ewidencyjnej pospolitego ruszenia względnie za pomocą odpisów teje.

128. Gażystów pospolitego ruszenia przeznaczonych do formacji pospolitego ruszenia można w razie, jeżeli przesiedlają się do obcych okręgów terytorjalnych obrony krajowej, przekazać tamże również co do ewidencji pod względem przezna-

czenia służbowego, o ile pozwolą na to stosunki dotyczące stanu pocztu.

Ci, których sklasyfikowano jako niezdalnych do służby pod bronią w pospolitym ruszeniu, tudzież tacy gażysty pospolitego ruszenia, którzy przekroczyli wiek obowiązujący do służby w pospolitym ruszeniu, lecz oświadczyli gotowość do dalszej dobrowolnej służby w pospolitym ruszeniu, winni w regule otrzymać przeznaczenie do służby w pospolitym ruszeniu w granicach okręgu terytoryalnego, w którym przebywają.

Co miesiąc należy sporządzać „wykaz zmian” według wzoru 24. i przedkładać Ministerstwu obrony krajowej aż do połowy następującego miesiąca.

§ 21.

Mianowanie oficerów i urzędników w pospolitym ruszeniu.

129. Komendantów i oficerów w pospolitym ruszeniu mianuje Cesarz na wniosek Ministra obrony krajowej. — urzędników pospolitego ruszenia mianuje Ministerstwo obrony krajowej, według okoliczności w porozumieniu z c. i k. wspólnym Ministerstwem wojny a względnie z wspólnym Ministerstwem wojny, sekyą marynarki, a to za pośrednictwem dekretów, wygotowanych przez Ministerstwo obrony krajowej.

Oficerów i urzędników wojskowych, będących w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym, jakoteż osoby cywilne, które dawniej były oficerami lub urzędnikami wojskowymi, przeznaczy się na posady służbowe w pospolitym ruszeniu względnie zamianuje w tym stopniu, który posiadają lub posiadali.

Osoby stanu cywilnego, które dawniej nie miały stopnia oficera lub urzędnika, otrzymają najniższy stopień oficerski w grupie zawodowej, do której mają należeć, względnie mianowani będą urzędnikami XI. klasy stopnia służbowego.

Wszystkich oficerów i urzędników pospolitego ruszenia mianuje się w miarę potrzeby i na ten czas, na który pospolite ruszenie jest wezwane.

Osobom obowiązującym do służby w pospolitym ruszeniu, spisanim według punktu 143., oraz osobom obowiązującym do służby wojskowej, które pociągnięto do służby według § 10. ustawy o służbie wojskowej, a które otrzymały na wypadek mobilizacji przeznaczenie do służby wojennej na posadach gażystów, nie nadaje się stopnia (charakteru) wojskowego.

130. Ministerstwo obrony krajowej zarządzi w razie potrzeby nadesłanie wymienionej w punkcie 102. listy przedstawić (in duplo) co do desygnowania na posady służbowe w pospolitym ruszeniu.

§ 22.

Zastępowanie ubytku gażystów pospolitego ruszenia.

131. Celem zastąpienia ubytku gażystów pospolitego ruszenia należy powołać do służby osoby pozostające jeszcze do rozporządzenia a desygnowane na takie posady.

Dopóki samo Ministerstwo obrony krajowej nie zarządziło wcielenia rozporządzalnych rezerw stosownie do osobnych w tej mierze obowiązujących postanowień, należy powołanie to do zakresu działania komend terytoryalnych obrony krajowej (wojska), do których dowódcy samoistnych oddziałów broni i oddziałów pospolitego ruszenia winni zwracać się z prośbą o dostarczenie potrzebnego materiału zastępczego.

Komendy terytoryalne obrony krajowej (wojska) winny donosić Ministerstwu obrony krajowej o przydzieleniach, które zarządziły. Pod względem uzupełniania ubytków, które wynikną w czasie, gdy użyto pospolitego ruszenia do służby, rozstrzygają odnośne osobne zarządzenia.

Rozdział V.

Organizacya samoistnych oddziałów broni i oddziałów pospolitego ruszenia; kadry. Inne formacye pospolitego ruszenia. Postanowienia dotyczące obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu a przeznaczonych do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych.

§ 23.

Przygotowania do utworzenia samoistnych oddziałów broni i oddziałów pospolitego ruszenia.

132. Pod względem przygotowania organizacyi samoistnych oddziałów broni i oddziałów pospolitego ruszenia rozstrzygają zarządzenia Ministerstwa obrony krajowej.

Na podstawie tych zarządzeń wydać mają komendy terytoryalne obrony krajowej odpowiednie polecenia przygotowawcze a komendy okręgowe pospolitego ruszenia przygotować przeznaczenie i wcielenie obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu z swego okręgu służbowego.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny co do formacyi terytoryalnych pospolitego ruszenia itd., które mają być utworzone, przedłożyć do dnia 15. kwietnia komendom terytoryalnym obrony krajowej podania według wzoru 25., te zaś komendy winny do końca kwietnia przedłożyć Ministerstwu obrony krajowej wykazy według tego samego wzoru.

§ 24.

Organizacja.

Bataliony pospolitego ruszenia.

133. Tworzyć się będą bataliony wychodne pospolitego ruszenia, a ewentualnie także bataliony terytorjalne pospolitego ruszenia.

Bataliony pospolitego ruszenia, które zasadniczo tworzyć się będzie z jednego okręgu pospolitego ruszenia, stanowią samoistne oddziały broni.

Półbrygady utworzone z batalionów wychodnych pospolitego ruszenia są jedynie związkami wojskowo-taktycznymi, nie zaś także administracyjnymi.

Bataliony wychodne formuje się z obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy w okręgu pospolitego ruszenia przechwają i posiadają wykształcenie wojskowe, z wyjątkiem tych, których przeznaczono do zastępowania ubytków i do innych formacji pospolitego ruszenia.

Celem utworzenia batalionów terytorjalnych pospolitego ruszenia, które nastąpi wskutek osobnego rozkazu, należy ściągnąć wszystkich obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których nie przeznaczono do pełnienia innych usług wojennych.

134. Bataliony oznacza się według okręgów pospolitego ruszenia i numeruje uławkami, których licznikiem jest bieżąca liczba batalionu, a mianownikiem numer odnośnego okręgu pospolitego ruszenia, np. C. k. Batalion wychodny pospolitego ruszenia Opawa Nr. $\frac{1}{15}$, $\frac{2}{15}$, $\frac{3}{15}$ albo C. k. Batalion terytorjalny pospolitego ruszenia Opawa Nr. $\frac{1}{15}$.

Celem oznaczenia kompanii zapasowych pospolitego ruszenia podaje się numer kompanii w liczniku, a numer okręgu pospolitego ruszenia w mianowniku; np. Kompania zapasowa pospolitego ruszenia Nr. $\frac{1}{15}$, $\frac{2}{15}$; kompanie zapasowe pospolitego ruszenia dla batalionów terytorjalnych pospolitego ruszenia, które ewentualnie utworzy się, otrzymają w liczniku najbliższe numery bieżące, np. Nr. $\frac{3}{15}$.

Ministerstwo obrony krajowej poda do wiadomości stacye uzbrojenia zarówno dla batalionów wychodnych jak i terytorjalnych oraz ich kompanii zapasowych.

Osobne instrukcje określają skład batalionów pospolitego ruszenia i ich etat tudzież postanowienia co do wcielania żołnierzy pospolitego ruszenia. Co do wcielania do batalionów terytorjalnych pospolitego ruszenia odsyła się do punktu 192.

Kadry.

135. Dla każdego batalionu wychodnego, który zamierza się utworzyć, należy już w czasie pokoju oznaczyć naprzód kader.

Potrzebnych w tym celu podoficerów i żołnierzy pospolitego ruszenia należy, bez względu na

ich prawo swojszczyzny wybrać — o ile możliwości w obrębie klas wieku, które mają być powołane — z pośród obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy mieszkają w okręgu pospolitego ruszenia i dobrze są opisani. W tym to kierunku karty meldunkowe pospolitego ruszenia, złożone w komendach okręgowych pospolitego ruszenia oraz istniejące w danym przypadku dokumenty księgi głównej dostarczają wskazówek. Tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu należy zaopatrzyć w karty przeznaczenia C; ich ściągnięcie nastąpi ewentualnie za pomocą kart powołania.

§ 25.

Inne formacje pospolitego ruszenia.

136. Utworzenie innych formacji pospolitego ruszenia uregulowane jest osobnymi zarządzeniami.

§ 26.

Postanowienia dotyczące obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których przeznaczono do pełnienia szczególnych czynności służbowych w celach wojennych.

137. Obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy nie mogą być użyci w wojsku, w marynarce wojennej, w obronie krajowej lub w formacjach pospolitego ruszenia, używani będą w miarę osobistej zdadności lub odpowiednio do ich obywatelskiego zawodu według potrzeby do pełnienia szczególnych czynności służbowych w celach wojennych. *)

Mianowicie będą zatrudniani:

przy zakładach wojska, marynarki wojennej lub obrony krajowej,

w służbie zdrowia (jakoteż w zakładach polowych i stałych austriackiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża — wraz z patriotycznymi krajowymi stowarzyszeniami [kobiet] celem niesienia pomocy — oraz w zakładach zakonów rycerskich),

w służbie prowiantowej,

przy pociągach jako woźnice, prowadzący zwierzęta juczne, rzemieślnicy i konduktorowie kolumn transportowych,

przy robotach fortyfikacyjnych i komunikacyjnych,

przy samochodach wszelkiego rodzaju, służących celom wojennym.

do robót rękodzielniczych i zwykłych,

i w inny sposób według potrzeby.

138. Do tych czynności służbowych używać należy głównie tych z pośród obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy nie posiadają wy-

*) Obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu, wojskowo nie wykształceni, którzy należą do pewnych zawodów (np. lekarze itp.) będą wyjątkowo umieszczani także w samoistnych oddziałach broni.

kształcenia wojskowego a z pomiędzy wysłużonych wojskowych jedynie tych, którzy nie są zdolni do służby orężnej w pospolitym ruszeniu albo którzy służyli przy konnicy lub pociągach a należą do drugiego zaciągu.

Gdyby z powyższych kategorii nie można było dostarczyć zdalnych konduktorów i kowali, wolno użyć do służb tych także osób do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązanych, które wykształcenie wojskowe posiadają i należą do drugiego zaciągu, bez względu na rodzaj broni (wojska), w którym dawniej służyły; o ileby zaś brak nie dał się pokryć w inny sposób, także osób, należących do pierwszego zaciągu, które służyły w konnicy lub w pociągach.

Właściciele środków przewozowych, obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy w celach wojennych pełnią osobiście służbę woźniców lub prowadzących zwierzęta juczne albo zastępujący ich członkowie rodziny są na czas tej czynności służbowej wolni od służby pod bronią, o ile należą do drugiego zaciągu. Postanowienia tego nie można jednak w żadnym razie rozciągać na osoby, należące do pierwszego zaciągu i posiadające wykształcenie wojskowe.

139. Osoby obowiązane do służenia w pospolitym ruszeniu a należące do kategorii wymienionych w punkcie 138. mogą być już w czasie pokoju inniennie proponowane do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych.

Propozycya nastąpić winna przy użyciu spisu, który według wzoru 14. podwójnie należy wygotować.

Postanowienia zawarte w punktach 68. do 74. ustęp pierwszy, w przedmiocie wyłączenia od służby w pospolitym ruszeniu, tyżące się podawania wniosków, wydawania decyzji, tudzież uwiadomiania, stosują się odpowiednio także do przeznaczeń służbowych, tym osobom przydzielonych. We wniosku podać należy, którego dnia po ogłoszeniu zapowiedzenia i powołania pospolitego ruszenia dotyczące osoby zgłosić się mają do szeregów.

Wyznaczone przeznaczenia do służby wojennej podać należy do wiadomości komend okręgowych pospolitego ruszenia, właściwych ze względu na miejsce pobytu; te zaś komendy winny zawiadomić o tym polityczne władze powiatowe, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny, o ile one z przesłanych kart przeznaczenia nie mają już dotyczącej wiadomości, jak również komendy okręgowe pospolitego ruszenia właściwe ze względu na prawo swojszczyzny, te ostatnie jednak tylko co do tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo.

140. Obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu a przeznaczonych do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych na posadach gazystów wraz z obowiązani do służby tej a prze-

znaczonemi jako rozporządzalna rezerwa, opatrzyć należy „kartami przeznaczenia do pospolitego ruszenia B“ podług wzoru 26., innych zaś do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązanych „kartami przeznaczenia do pospolitego ruszenia C“ podług wzoru 27.; tę ostatnią kategorię należy obdzielić również paszportami pospolitego ruszenia.

Karty przeznaczenia wygotować mają komendy okręgowe pospolitego ruszenia, w których okręgach służbowych obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu przebywają; doręczenie kart przeznaczenia następuje za pośrednictwem politycznych władz powiatowych, które są również obowiązane przydawać na nich swój podpis.

Jeżeli w wypadku wyjątkowym komenda okręgowa pospolitego ruszenia, właściwa ze względu na prawo swojszczyzny wystawiła kartę przeznaczenia dla obowiązanego do służby w pospolitym ruszeniu, który przebywa poza okręgiem pospolitego ruszenia, natenczas na wezwanie politycznej władzy powiatowej miejsca przynależności winno doręczenie nastąpić za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej miejsca pobytu.

Postanowienia zawarte w punktach 116. i 117. co do odnawiania i notowania przesłanych kart przeznaczenia A, jak również co do przechowywania odnośnych potwierdzeń odbioru mają analogiczne zastosowanie także do kart przeznaczenia B i C.

Nieważne karty przeznaczenia należy ściągnąć i zniszczyć.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny rzemieślników (robotników), przeznaczonych indywidualnie do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych utrzymywać w ewidencji zapomocą spisu (wzór 28).

Pod względem pozostawienia przy swoich zajęciach robotników, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy mają wykształcenie wojskowe a pozostają w służbie wojskowych władz i zakładów tudzież przedsiębiorstw i zakładów państwowych i prywatnych i tamże bezwarunkowo w razie wojny są potrzebni, obowiązują postanowienia przepisu o robotnikach.

141. Jeżeli osoby obowiązane do służenia w pospolitym ruszeniu pociągnięto indywidualnie do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych dopiero po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia, proponować je należy do tego za pomocą spisów (wzór 14.) i — o ile nie zajdzie przeszkoda — pociągnąć do służby w pospolitym ruszeniu zapomocą kart powołujących (punkt 169.).

142. Repartycja oraz pociągnięcie obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu do pełnienia czynności służbowych w celach wojennych w szerszym zakresie nastąpić winno według postanowień „Przepisu robotniczego“.

O ile obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu, użyci do czynności służbowych pomocniczych, będą uformowani w osobne oddziały pospolitego ruszenia, natenczas otrzymają oni oznaczenia odpowiednie ich przeznaczeniu służbowemu i miejscu zatrudnienia.

Imienne spisywanie i ewidencya obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu a przeznaczonych do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych.

143. Z pośród obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, wymienionych w ustępie pierwszym punktu 138. należy imiennie spisywać i utrzymywać w ewidencji: lekarzy, inżynierów (z wyjątkiem inżynierów kolejowych), architektów, budowniczych, dyplomowanych weterynarzy i konowałów stanu cywilnego; z pośród lekarzy i weterynarzy nadto tych także wykształconych wojskowo, którzy nie posiadali stopnia lekarza wojskowego (obrony krajowej), względnie urzędniczego stopnia weterynarza wojskowego (obrony krajowej).*) wszystkie te osoby jednak tylko wówczas, jeżeli nie desygnowano ich na posady oficerów (urzędników) w pospolitym ruszeniu.

Zapisywanie należy zasadniczo do zwierzchności gminnych miejsca pobytu a do zwierzchności gmin swojszczyzny co do tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy mieszkają poza obrębem królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa: obywateli węgierskich nie należy wciągać.

Spisywanie oprócz należy na stanie istniejącym w dniu 1. stycznia 1908., winno ono obejmować wszystkie 24. klas wieku pospolitego ruszenia i ma być uskutecznione przy użyciu spisów według wzoru 28., założonych dla każdej kategorii**) osobno.

Wzór 28.

Spisy te stanowią podstawę pod względem dalszej ewidencji ze strony wszystkich władz do tego powołanych; skutkiem tego winny zwierzchności gminne przedłożyć politycznym władzom powiatowym do dnia 10. stycznia 1908. odpisy całej osnowy tych spisów.

Te ostatnie władze winny sporządzić na podstawie tego materiału, według tego samego wzoru, spisy dla każdej kategorii**) osobno i przesłać je do dnia 15. stycznia 1908. politycznej władzy krajowej tudzież komendzie okręgowej pospolitego ruszenia.

Komenda ta winna według tego sporządzić spisy imienne tego samego wzoru — podzielone według kategorii**) a w obrębie kategorii uporządkowane według klas wieku — i przedłożyć je do

*) Ministerstwo obrony krajowej zarządza wyjątkowo także spisanie byłych lekarzy wojskowych (obrony krajowej).

**) Inżynierów, architektów i budowniczych można razem spisać.

dnia 20. stycznia 1908. komendzie terytorjalnej obrony krajowej, która do końca stycznia, według osobnych postanowień w tej mierze wydanych, odda właściwej komendzie terytorjalnej wojskowej do rozporządzenia osoby dla niej przeznaczone, obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu.

Zwierzchności gminne winny na przyszłość w każdym wypadku z osobna donosić politycznym władzom powiatowym o wszelkich przybytkach takich osób, do służby w pospolitym ruszeniu obowiązanych oraz o wszelkich zmianach, które zajądą co do osób tego rodzaju, wziętych w ewidencję na podstawie spisania dokonanego w dniu 1. stycznia 1908., a to przy użyciu spisów według wzoru 28., które w razie większej objętości należy podzielić. te zaś władze winny o nich uwiadamić polityczne władze krajowe i komendy okręgowe pospolitego ruszenia, te ostatnie znowu mają uwiadamić komendy terytorjalne obrony krajowej, te zaś komendy terytorjalne wojskowe. Doniesienia te mają na celu utrzymywanie dokładnej ewidencji*) ze strony tych władz, do których je się nadsyła i służą:

1. do uzupełnienia pierwszych spisów przez wciągnięcie nowo przybyłych.

2. do wykreślenia spisanych, którzy ubywają i

3. do notowania wszystkich zmian zachodzących co do osób już spisanych, które mają doniosłość pod względem ich pociągnięcia do służby w pospolitym ruszeniu.

Każdorazowe sprostowania wymienione pod 1 do 3 należy przeprowadzić także w spisach zwierzchności gminnych: polityczne władze powiatowe winny przy sposobności przekonywać się o trafnym prowadzeniu tej ewidencji.

Ubytki, które wynikają wskutek prawidłowego wychodzenia z obowiązku służby w pospolitym ruszeniu należy z końcem każdego roku przeprowadzić w spisach. Ubytki te nie są przedmiotem dalszych doniesień.

Władze powiatowe w Obszarze zajęтым przesyłają w pierwszej połowie miesiąca stycznia każdego roku politycznym władzom powiatowym właściwym ze względu na prawo swojszczyzny spisy odnośnie do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu,**) którzy tam mieszkają a należą do wymienionych grup zawodowych: te ostatnie władze winny według tego uzupełnić swoją własną ewidencję i zarządzić co należy celem uzupełnienia ewidencji zwierzchności gminnych, komend okręgowych pospolitego ruszenia i politycznych władz krajowych.

*) Niewypełnienie odpowiedniej liczby rubryk po każdej klasie wieku, użycie arkuszy wkładkowych oraz zakładanie osobnych spisów dla każdej kategorii i dla każdej klasy wieku przy bardzo obszernej ewidencji, ułatwią istotnie utrzymywanie ewidencji, zapewnią dobry jej przegląd i przyczynią się najwięcej do wymaganej dokładności.

**) Odnośnie do użycia tych osób w razie wojny obowiązują osobne postanowienia.

144. Jeżeli osoby spisane przenoszą się w okrąg innej komendy terytorjalnej obrony krajowej (okręgowej pospolitego ruszenia), natenczas komendy terytorjalne obrony krajowej i komendy okręgowe pospolitego ruszenia, z których ewidencji one wychodzą, winny zawiadomić o tym, w każdym wypadku z osobną takie same komendy nowego miejsca pobytu zapomocą wyciągu ze spisu.

Oдноśnie osoby, do służby w pospolitym ruszeniu obowiązane, pozostają w takim razie pod względem służby do rozporządzenia tych komend terytorjalnych wojskowych, w których okręgu mają nową siedzibę; w razie przesiedlenia się do krajów Korony węgierskiej, Obszaru zajętego lub zagranicę przechodzą takie, do służby w pospolitym ruszeniu obowiązane osoby zawsze w ewidencję komendy terytorjalnej obrony krajowej (okręgowej pospolitego ruszenia), właściwej ze względu na prawo swojszczyzny i służą do rozporządzenia komendy terytorjalnej wojskowej, odpowiadającej ostatnio wymienionej komendzie terytorjalnej obrony krajowej; wyjątek zachodzi co do osób, które przesiedliły się do Obszaru zajętego, co do nich istnieją bowiem osobne postanowienia.

145. Komendy terytorjalne obrony krajowej winny osoby obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu, które spisano i oddano do rozporządzenia właściwej komendy terytorjalnej wojskowej, wykazywać co roku do końca stycznia Ministerstwu obrony krajowej sumarycznie według kategorii i zaciągów.

Sumaryczne spisywanie i utrzymywanie w ewidencji rzemieślników obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu a pozostających do rozporządzenia celem pełnienia szczególnych czynności służbowych w celach wojennych.

146. Sumaryczne spisywanie rozciąga się na wszystkie osoby należące do pewnych profesji a obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu, które nie posiadają wykształcenia wojskowego (które nie służyły przy wojsku, marynarce wojennej, obronie krajowej wraz z ich rezerwami zapasowemi albo przy żandarmerji), a które nie mają zajęcia w służbie kolejowej lub służbie żeglugi parowej albo przy zakładach szczegółowo wymienionych: zapisywanie to, które oprócz należy na stanie istniejącym w dniu 1. stycznia, obejmuje wszystkie 24 klas wieku pospolitego ruszenia, a uskuteczniają je w zasadzie zwierzchności gminne bez względu na prawo swojszczyzny (przynależność) według stałego miejsca pobytu (zamieszkania).

*) Po zapowiedzeniu pospolitego ruszenia można także takie osoby do służby w tymże obowiązane i posiadające wykształcenie wojskowe przeznaczyć jako robotników, które nie zostały objęte powołaniem.

Węgierskich obywateli należy objąć tym spisaniem.

Wynik spisania stanowi podstawę sumarycznego utrzymywania ewidencji ze strony wszystkich władz do tego powołanych; zwierzchności gminne winny wciągnąć, go do wykazu sumarycznego według wzoru 29. i przy użyciu wykazu tego podać do wiadomości politycznych władz powiatowych do dnia 10. stycznia.

Polityczne władze powiatowe winny na podstawie nadsyłanych podań tego rodzaju sporządzić wykaz sumaryczny wszystkich w powiecie spisanych rzemieślników i przedłożyć do dnia 15. stycznia po jednym egzemplarzu tegoż politycznej władzy krajowej, komendzie okręgowej uzupełnienia wojska oraz komendzie okręgowej pospolitego ruszenia.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny przedłożyć wykaz sumaryczny do dnia 20. stycznia komendom terytorjalnym obrony krajowej, te zaś winny przedłożyć wykaz taki do końca stycznia Ministerstwu obrony krajowej; co do wygotowania tych wykazów odsyła się do postanowień uwagi do wzoru 29.

Konduktorowie i kowale dla kolumn wozowych i innych środków przewozowych w razie uruchomienia.

147. Polityczne władze powiatowe winny według wskazówek przełożonych władz krajowych wybrać w porozumieniu z zwierzchnościami gminnymi osoby nadające się do tych usług w wymaganej liczbie wraz z dodatkiem 25 procentowym, utrzymywać je w przegładzie i spowodować, aby osoby te zaopatrzone w karty przeznaczania, o ile one są obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu.

Na konduktorów przeznaczać należy przede wszystkim osoby stale osiadłe w powiecie, które nadają się do natężającej służby w czasie wojny i ze względu na swoje stanowisko społeczne używają w gminie pewnego zaufania.

Konduktor, któremu zwyczajnie oddawać się będzie 50 wozów a względnie 50 par koni z uprzężą lub 50 zwierząt jucznych, musi umieć czytać, pisać i rachować, tudzież jeździć wierzchem, powozić i rozumieć się na obchodzeniu się z końmi, powinien to być człowiek pewny, sprężysty i zdolny do utrzymania karności i porządku pomiędzy woźnicami i prowadzącymi zwierzęta juczne.

Można wziąć w ewidencję dla służby konduktorskiej także osoby zdolne, zgłaszające się dobrowolnie a nie obowiązane do służenia w pospolitym ruszeniu, jeżeli zobowiążą się do tej czynności służbowej w razie uruchomienia: wysłużeni podoficerowie od pociągów, od artylerji polowej lub konnicy będą do tego najzdatniejsi.

Wykazy konduktorów i kowali ułożyć należy do końca lutego i przechować obok wykazów suma-

rycznych (punkt 146.), obejmujących obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy przebywają w powiecie. W razie zmian, tyczących się osób prenotowanych do służby konduktorskiej, jakie zdarzą się w ciągu roku a mają znaczenie dla tych czynności służbowych, winny polityczne władze powiatowe w każdym z osobna przypadku zarządzić to, co okaże się potrzebne w interesie odpowiedniej przepisom ewidencji i sprostować własne wykazy.

Osoby obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu, które prenotowano jako konduktorów i kowali, należy w myśl punktu 139. zaproponować celem przeznaczenia ich do służby w pospolitym ruszeniu w razie wojny: jeżeli zajdzie potrzeba będą osoby te powołane przez polityczne władze powiatowe okręgów pobytu.

Rozdział VI.

Korporacje, mające charakter wojskowy a względnie używające odznak wojskowych.

§ 27.

Postanowienia zasadnicze co do korporacji obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu.

148. Korporacjami mającymi charakter wojskowy a względnie używającymi odznak wojskowych, na które jako korporacje — niezawisłe od przepisanych w ogólności osobistych obowiązków ich członków do służenia w wojsku, w marynarce wojennej lub obronie krajowej, jakoteż w pospolitym ruszeniu, bez względu na należenie do korporacji — rozciąga się obowiązek służenia w pospolitym ruszeniu, są:

1. wszystkie zbrojne korpusy milicyi mieszczkańskiej i strzelców, istniejące pod różnemi nazwaniami i

2. stowarzyszenia weteranów wojskowych.

Postanowienia §§ 6., 7. i 8. ustawy o pospolitym ruszeniu, stosują się do rzeczonych korporacji w tym ich przymiocie tylko wtedy i o tyle, o ile one będą powołane wyraźnie do czynności służbowych w pospolitym ruszeniu.

149. Członkowie tych korporacji osobiście do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązani a względnie będący w wieku do służby w pospolitym ruszeniu w ogólności obowiązującym winni, o ileby nie wydano osobnych zarządzeń, zgłosić się do służby w pospolitym ruszeniu tak samo, jak wszystkie inne osoby do służenia w tymże obowiązane, jeżeli im to zlecono za pomocą kart przeznaczenia albo, gdy stosownie do swojej kategorii i klasy wieku są powołaniem objęci albo gdy w myśl § 26. zostaną wezwani do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych.

Użycie korporacji, obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, w tym ich przymiocie do

służby w pospolitym ruszeniu zarządza się, gdy to okaże się potrzebne.

150. Wymienionym korporacjom wolno rozwiązać się według statutów, dopóki nie zapowiedziano pospolitego ruszenia.

Pojedynczy ich członkowie, którzy wstąpili do korporacji obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu przed ogłoszeniem ustawy o pospolitym ruszeniu, jeżeli osobiście nie podlegają już obowiązkowi służenia w pospolitym ruszeniu i nie chcą się mu poddać mogą, o ileby przez uzasadnione tym sposobem wystąpienie z korporacji miały utracić nabyte prawa, zatrzymać swój charakter a z nim swoje prawa i obowiązki członków — o ile statuta na to pozwolą — jednak tylko o tyle, że pozbawieni będą prawa posiadania stopni odpowiadających organizacji, noszenia broni wojskowej, ubiorów i odznak, jakoteż prawa uczestnictwa w wyborze komendantów i starszyny, względnie funkcyjaryszów.

§ 28.

Korpusy milicyi mieszczkańskiej i strzelców.

151. Tworzenie jakoteż reorganizacja i zmiana statutów korpusów milicyi mieszczkańskiej i strzelców podlega postanowieniom patentu cesarskiego z dnia 22. sierpnia 1851 (Dz. u. p. Nr. 191.).

O dotyczących prośbach i projektach statutów, dawać będą opinię władze polityczne, które bacznie mają przytem, czy formacje takie, do których stosują się postanowienia ustępu 2., § 7. ustawy o pospolitym ruszeniu, tak w ogóle pod względem politycznym i socyalnym, jak niemniej pod względem ich możebnego w razie wojny użycia dają odpowiednią rękojmię, że istotnie służyć będą celom porządku, bezpieczeństwa i sprawności wojskowej oraz, iż będą mogły uczynić zadość warunkom wymienionego postanowienia ustawy co do odzienia i rynsztunków jakoteż organizacji.

Polityczna władza krajowa winna o ewentualnym rozwiązaniu korporacji takiej zawiadomić komendę terytorjalną obrony krajowej i Ministerstwo obrony krajowej.

152. Ilość oficerów i podoficerów, która w razie powołania korporacji do służby w pospolitym ruszeniu wchodzi w rachubę nie tylko ze względu na pełnienie służby w pospolitym ruszeniu, lecz także ze względu na należytości, stosować się winna — odpowiednio do organizacji wojskowej — do siły korpusów milicyi i strzelców. Przytem postanawia się, że do utworzenia plutonu potrzeba przynajmniej 20 (15*), półkompanii przynajmniej 40 (30*¹), kompanii przynajmniej 60 (45*²), półbatalionu przynajmniej 130 (100*³), batalionu skła-

Cyfry w nawiasach oznaczają najniższy etat formacji komnych, a mianowicie: *) dla plutonu, *¹) dla półszwadronu, *²) dla szwadronu i *³) dla dywizyi.

dającego się z 3 kompanii przynajmniej 200, a składającego się z 4 kompanii przynajmniej 260 członków rzeczywistych (bez orkiestry); w cyfrach tych mieści się także starszyzna.

O wyborze komendantów i innych oficerów wymienionych korporacji należy zawiadomić polityczną władzę powiatową; wybór ten wówczas dopiero nabywa prawomocności, jeżeli co do komendantów polityczna władza krajowa, a co do innych oficerów polityczna władza powiatowa, która w obu wypadkach zasięgnąć ma opinii odnośnej komendy okręgowej pospolitego ruszenia, nie podniesie zarzutu w ciągu miesiąca, licząc od dnia doniesienia.

O wzmiankowane w ustępie 2. § 7. ustawy o pospolitym ruszeniu potwierdzenie cesarskie komendantów i oficerów postarają się właściwe władze bez inicytywy komend korpusów milicji mieszczańskiej i strzelców.

153. Gdy korpusy milicji mieszczańskiej i strzelców jako korporacje powołane będą do służby w pospolitym ruszeniu, natenczas mają one tworzyć stosownie do siły swojej i to każda korporacja oddzielnie, plutony, półkompanie (półszwadrony), kompanie (szwadrony), półbataliony lub bataliony (dywizye). Gdy zaś kilka plutonów ściąga się w kompanię (szwadron) lub kilka kompanii (szwadronów) w batalion (dywizję), natenczas ilość plutonów względnie kompanii (szwadronów) i ich siła może być rozmaita.

§ 29.

Stowarzyszenia weteranów wojskowych.

154. Stowarzyszenia weteranów wojskowych, jako korporacje wzywa się do służby w pospolitym ruszeniu w razie zachodzącej w pojedynczych wypadkach potrzeby, wezwanie to zaś rozciągać się może albo na całe stowarzyszenie albo na pewną jego część. W tym ostatnim przypadku zwierzchność stowarzyszenia przetrzymuje do służby w pospolitym ruszeniu najprzód członków, należących do młodszych klas wieku a po upływie odpowiedniego czasu może zaproponować właściwej władzy wojskowej, aby członków pełniących służbę w pospolitym ruszeniu zastąpiono innymi członkami stowarzyszenia.

Rozdział VII.

§ 30.

Zastępowanie ubytków w wojsku, marynarce wojennej i obronie krajowej.

155. Powołanie osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu do zastępowania ubytków następuje wówczas, jeżeli do pokrycia zapotrzebowania wojennego przy c. i k. wojsku i przy c. k. obronie krajowej nie wystarczają ich rezerwy zapa-

sowe, a przy c. i k. marynarce wojennej obrona morską.

W drodze osolnych zarządzeń postanowi się, którzy z pośród obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu przeznaczeni zostaną do zastępowania ubytków w wojsku (marynarce wojennej) i w jakim rozmiarze pociągnie się ich do tej służby.

156. W przypadkach nagłej potrzeby można także obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, należących do pierwszego zaciągu i wcielonych już do formacji pospolitego ruszenia z formacji tych wyłączyć i użyć do zastąpienia ubytków wojska i obrony krajowej.

Rozdział VIII.

Odzienie, rynsztunki i uzbrojenie. Obdzienienie książkami służbowymi i przyborami kancelaryjnymi. Umundurowanie oficerów i urzędników.

§ 31.

Odzienie, rynsztunki i uzbrojenie samoistnych oddziałów broni i oddziałów pospolitego ruszenia; książki służbowe i przybory kancelaryjne dla tychże.

Odzienie i rynsztunek.

157. Formacje wychodne pospolitego ruszenia zaopatrzone będą w mundur i rynsztunek wojskowy i uposażone w przepisane pociągi wojskowe.

158. Żołnierze batalionów terytorjalnych pospolitego ruszenia otrzymają mundur i rynsztunek wojskowy w miarę niezbędnej potrzeby.

Ci żołnierze pospolitego ruszenia będą zatem także w czasie swej czynnej służby nosili ewentualnie swoją własną odzież, za co każdemu żołnierzowi należy się odszkodowanie w kwocie 20 halerzy dziennie. Ci żołnierze pospolitego ruszenia, którzy wstępują do służby ubrani w czapkę polową, bluzę, spodnie tej barwy i tego kroju jak u obrony krajowej i w trzewiki (buty) odpowiednie do marszu, pobierać będą odszkodowanie w kwocie 40 halerzy.

Podoficerowie i frajtrzy (przywódcy patroli) noszą podczas czynnej służby wojskowe odznaki honorowe i rozpoznawcze, a mianowicie gwiazdki dystynkcyjne (galony) na kołnierzu munduru według przepisu istniejącego dla obrony krajowej i portepce przy broni przybocznej.

Wszystkie osoby pospolitego ruszenia nie umundurowane zupełnie po wojskowemu otrzymają opaskę ramienną czarnożółtą, z odległości łatwo widzianą, podług wzoru 30. i obowiązani są zarówno w interesie własnym jak i ze względu na swych towarzyszy nosić tę opaskę na lewym ramieniu, ażeby we wszelkich okolicznościach łatwo mogli

Wzór 30.

być rozpoznani, jako należący do wojska, zostają-
cego pod opieką prawa narodów.

Co do zaopatrzenia terytorjalnych formacji
pospolitego ruszenia i oddziałów robotniczych
w mundur i rynsztunek stosowane będą postano-
wienia odnośnych instrukcji.

Wzór 31. Każdy żołnierz otrzyma „kartę legitymacyjną
pospolitego ruszenia“ podług wzoru 31., tudzież
mosiężną puszkę na nią wraz z sznurem i winien
tę kartę legitymacyjną zawsze nosić przy sobie,
dobrze schowaną; bliższe postanowienia dołączone
są do wymienionego wzoru.

Uzbrojenie.

159. Samoistne oddziały broni i oddziały bo-
jowe pospolitego ruszenia będą uzbrojone i odpo-
wiednio uposażone amunicją.

Książki służbowe i przybory kancelaryjne.

160. Książki służbowe i przybory kancela-
ryjne przydzielą się oddziałom pospolitego ruszenia
w miarę potrzeby.

Książki służbowe, instrukcje i przepisy wydać
można w czasie pokoju na krótki czas, celem infor-
macyi desygnowanym własnym komendantom pół-
brygad i batalionów pospolitego ruszenia, jeżeli nie
są oficerami w czynnej służbie, tudzież komendantom
okręgów pospolitego ruszenia i oficerom mającym
szczególne przeznaczenie służbowe (oficer prowian-
towy, rachmistrz itd.).

§ 32.

**Odzienie, rynsztunki i uzbrojenie żołnierzy pospo-
litego ruszenia przydzielonych celem uzupełnienia
ubytków w wojsku, marynarce wojennej i obronie
krajowej.**

161. Obowiązani do służenia w pospolitym
ruszeniu, przydzieleni w celu zastąpienia ubytków
wojska, marynarki wojennej lub obrony krajowej,
otrzymają z zapasów odnośnych oddziałów broni
(zakładów) takie samo odzienie, rynsztunki i uzbro-
jenie jak własni żołnierze.

§ 33.

Umundurowanie oficerów i urzędników.

162. Oficerowie wojska i obrony krajowej,
przydzieleni do pospolitego ruszenia zatrzymują
w służbie pospolitego ruszenia mundur, do którego
mają prawo ze względu na grupę, do której należą.

Oficerowie pospolitego ruszenia ze stanu cy-
wilnego, przydzieleni do samoistnych oddziałów
broni i oddziałów wojska lub obrony krajowej i do
umundurowanych samoistnych oddziałów i oddzia-
łów pospolitego ruszenia, noszą podczas czynnej
służby mundur przepisany dla tych samoistnych
oddziałów broni względnie oddziałów, a na koszt

sprawienia tegoż otrzymają systemizowany dodatek
na wyekwipowanie; ewentualnie można ich za-
opatrzyć w mundury żołnierskie z zapasów maga-
zynowych za zwrot kosztów nabycia.

Imne osoby mianowane oficerami w pospolitym
ruszeniu mogą, jeżeli są przydzielone do wojsk
(oddziałów) nieumundurowanych, używać w ogóle
zwykłego odzienia, wszyscy jednak mają nosić
w służbie opaskę ramienną pospolitego ruszenia,
czapkę oficerską, odznaki wojskowe, szablę z oficer-
skim porteepee, a w służbie oddziałów broni szarfę
połową jak oficerowie pod bronią.

Co do urzędników pospolitego ruszenia stoso-
wane będą analogicznie powyższe zarządzenia,
miarodajne dla oficerów.

Wszyscy gażyści pospolitego ruszenia zaopa-
trzyć się mają w karty legitymacyjne z puszkami
i sznurami.

Rozdział IX.

Zapowiedzenie i powołanie pospolitego
ruszenia; zgłaszanie się do szeregów,
kontrola nad zgłaszaniem się do szere-
gów, przegląd (prezentowanie), zaprzy-
sięczenie i oddanie obowiązanych do służby
w pospolitym ruszeniu.

§ 34.

Zapowiedzenie i powołanie pospolitego ruszenia.

163. Zapowiedzenie i powołanie pospolitego
ruszenia następuje na rozkaz Cesarza za pomocą
obwieszczeń.

164. Zapowiedzenie obejmuje wszystkie osoby
obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu i ozna-
cza, że każdy do służby tej obowiązany powinien
w czasie trwania wojny przygotować się do wstą-
pienia do szeregów celem pełnienia służby w po-
spolitym ruszeniu.

Powołanie rozciąga się tylko na klasy wieku
i na osobno wymienione grupy, które oznaczone
będą w obwieszczeniu tyczącym się zapowiedzenia
i powołania pospolitego ruszenia; w razie potrzeby
można osoby obowiązane do służby w pospolitym
ruszeniu jeszcze przed ogólnym obwieszczeniem
tyczącym się zapowiedzenia i powołania pospolitego
ruszenia, powołać za pomocą kart powołujących.

Przeprowadzenie zapowiedzenia i powołania
następuje według osobnych postanowień.

165. Jeżeli po puszczeniu na urlop całych klas
wieku pospolitego ruszenia okaże się potrzeba po-
nownego ich ściągnięcia do czynnej służby w po-
spolitym ruszeniu, natenczas ponowne powołanie
nastąpi również za pomocą obwieszczeń lub kart po-
wołujących.

166. Obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy należą do niepowołanych kategorii i klas wieku, nie mają prawa swojszczyzny w miejscach pobytu, a służyli wojskowo winni po ogłoszeniu zapowiedzenia i powołania pospolitego ruszenia zgłosić się niezwłocznie u zwierzchności gminnych miejsc pobytu, które mają ich spisać w osobnej konsygnacyi (wzór 36.).

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy mają prawo swojszczyzny w obrębie królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych, a którzy przebywają *a)* w krajach Korony węgierskiej, w Obszarze zajętem lub w obszarze Limu albo *b)* za granicą, zawiadomieni będą o zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia ad *a)* w drodze obwieszczeń, które także publicznie ogłosi się, ad *b)* za pośrednictwem c. i k. władz reprezentacyjnych, u których winni natychmiast zameldować się osobiście lub pisemnie, podając zarazem swój dokładny adres i od których dowiedzą się, czy powołanie obejmuje ich także. Powołani winni zgłosić się do szeregów stosownie do wskazówek zawartych w obwieszczeniach względnie paszportach pospolitego ruszenia (kartach przeznaczenia lub kartach powołujących), które mają w rękach.

167. Dla tych gażystów pospolitego ruszenia którzy według karty przeznaczenia mają w miejscu pobytu wyczekiwać na specjalne powołanie, należy już w czasie pokoju przygotować karty powołujące, które obejmują zarazem marszrutę, według wzoru 32.,

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny zarówno te karty powołujące, jak i karty, które dopiero wygotuje się w szczególnych wypadkach, zaraz po zarządzeniu powołania dotyczących gażystów przesłać w sposób następujący, dołączając potwierdzenie odbioru:

tym wszystkim, których adres jest dokładnie znany, bezpośrednio bez względu na ich miejsce pobytu — ewentualnie przez ustanowionych pośredników — jako przesyłki pocztowe polecane:

tym, których adres nie jest dokładnie znany, o ile są oficerami (urzędnikami) w stanie spoczynku lub w stosunku pozashiżbowym na ręce odnośnych wojskowych władz ewidencyjnych I. instancyi, dla innych zaś gażystów pospolitego ruszenia na ręce politycznej władzy powiatowej, właściwej ze względu na prawo swojszczyzny względnie na ręce politycznej władzy powiatowej miejsca pobytu.

168. Polityczne władze powiatowe miejsca pobytu mogą wyjątkowo udzielać obowiązującym do służby w pospolitym ruszeniu, których dotyczy zapowiedzenie pospolitego ruszenia, a którzy są zupełnie pewni i nie są objęci powołaniem, zezwolenia na podjęcie podróży na pewien oznaczony czas, jeżeli osoby te chcą w ważnych sprawach

opuścić swoje zwyczajne miejsce pobytu, jednakowoż zobowiązują się uczynić w każdej chwili zadość ewentualnemu powołaniu do służby w pospolitym ruszeniu.

Udzielone zezwolenia tego rodzaju należy wykazywać zapomocą certyfikatów według wzoru 33.

Dowódcą wojskowy okręgu, na który rozciąga się zapowiedzenie pospolitego ruszenia, względnie oduosna komenda terytorjalna obrony krajowej (wojska) ma prawo, ze względu na ważne interesy wojskowe zawiesić udzielanie zezwoleń na podjęcie podróży dla pewnych osób, albo nawet zupełnie na pewien czas.

§ 35.

Zgłaszanie się osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu do szeregów; kontrola nad tym zgłoszeniem się.

Zgłaszanie się do szeregów.

169. Osoby należące do pospolitego ruszenia, które obdzielono kartami przeznaczenia do pospolitego ruszenia winny zgłosić się do szeregów pospolitego ruszenia według wskazówek swych kart przeznaczenia; jeżeli karta powołująca, później wystawiona zawiera inne wskazówki, natenczas te ostatnie rozstrzygają pod względem zgłoszenia się; karty powołujące, które mogą okazać się potrzebne wystawi się dla tych osób, a to dla gażystów według wzoru 32., a dla żołnierzy według wzoru 34.: doręczenie ich nastąpi tak, jak doręczenie kart przeznaczenia według postanowień punktu 116., jednakowoż w przypadkach nagłych można przytem pominać pośrednictwo władz wymienionych w powołanym wyżej punkcie pod lit. *a)* i *c)*.

170. Również zgłaszają się do szeregów:

obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, których przeznaczono do zastępowania ubytków w wojsku i marynarce wojennej — bez względu na miejsce pobytu i prawo swojszczyzny — bezpośrednio w stacyi uzbrojenia podanej w paszporcie pospolitego ruszenia;

obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy posiadają prawo swojszczyzny w obrębie Tyrolu i Vorarlbergu, jednak nie mieszkają w tych krajach, tudzież ci, którzy przynależą do krajów Korony węgierskiej a przebywają w obrębie królestw i krajów, reprezentowanych w Radzie państwa, wreszcie ci, którzy będąc obywatelami austriackimi przebywają stale w krajach Korony węgierskiej, w Obszarze zajętem lub obszarze Limu tudzież za granicą; wszystkie te osoby zgłaszają się, jeżeli nie są przeznaczone do zastępowania ubytków, wprost do komendy okręgowej pospolitego ruszenia właściwej ze względu na prawo swojszczyzny;

wszyscy inni obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, których dotyczy powołanie, wprost do

komendy okręgowej pospolitego ruszenia swego miejsca pobytu.

Do komendy tej winni zgłosić się także ci obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu — bez względu na swoje przeznaczenie co do zgłoszenia się do szeregów — którzy bezwarunkowo nie są zdolni do służby pod bronią w pospolitym ruszeniu, a co do których nie powzięto jeszcze uchwały względem ich fizycznego uzdolnienia do służby w pospolitym ruszeniu, dalej ci, którzy nie posiadając żadnego wojskowego dokumentu legitymacyjnego nie wiedzą wcale, dokąd mają się zgłosić; tym ostatnim należy po ewentualnym stwierdzeniu ich miejsca zgłoszenia się wydać poświadczenie uwierzytelniające i polecić im bezpośrednie zgłoszenie się do szeregów.

171. Każda z osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którą powołano do służby tej lub do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych a która należy do kategorii żołnierzy, korzysta z wolnej jazdy na kolejach żelaznych i okrętach parowych w obrębie granic Monarchii i Obszaru zajętego za okazaniem paszportu pospolitego ruszenia (karty przeznaczenia, karty powołującej itd.).

W braku takiego dokumentu służy za legitymację podróżną poświadczenie uwierzytelniające według wzoru 35., którego należy zażądać od naczelnika gminy.

Naczelnik gminy winien w razie, jeżeli miejsce pobytu jest zanadto oddalone od najbliższej stacji kolei żelaznej, żeglugi parowej, względnie od stacji uzbrojenia, postarać się, ile możności o dostarczenie wozów. Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, których uznano za niezdolnych lub z innych powodów zwrócono, używają w podróży powrotnej, która również jest bezpłatna, wydanych im dokumentów wojskowych jako legitymacji podróżnych.

Gaźystom pospolitego ruszenia i obowiązany do służby w tymże, których w myśl punktu 140. obdzielono kartami przeznaczenia B. wolno przy zgłaszaniu się do szeregów korzystać z kolei żelaznych i okrętów parowych w obrębie granic Monarchii i Obszaru zajętego za okazaniem karty przeznaczenia, karty powołującej itd. za zapłatą lub przy kredytowaniu należności za jazdę; w razie użycia innych środków komunikacyjnych winni pokryć przypadającą należność w drodze zaliczki.

172. Odnośnie do zebrania, spisania i zgłoszenia się do szeregów robotników, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, rozstrzygają postanowienia odnośnego przepisu.

Jeżeli grupy robotnicze musi się przewieźć do miejsc, gdzie mają być użyte, wyjątkowo koleją (okrętem parowym), natenczas naczelnik gminy winien odnośnych przewodników zaopatrzyć w po-

świadczenia uwierzytelniające, ważne ewentualnie także na podróż powrotną.

173. Jeżeli po puszczeniu na urlop całych klas wieku pospolitego ruszenia zarządzone będzie ponowne ich powołanie, natenczas zgłoszenie się do szeregów ma nastąpić tak, jak za pierwszym razem.

Kontrola nad zgłoszeniem się do szeregów.

174. Naczelnik gminy winien co do wszystkich obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy mieszkają w gminie i mają obowiązek zgłoszenia się do szeregów, a którzy nie zgłosili się, zbadać przyczynę niezgłoszenia się i o tych, którzy bezpodstawnie i samowolnie niechylili się od służby w pospolitym ruszeniu donieść dotyczącemu posterunkowi żandarmeryi celu odstawienia osób tych do politycznej władzy powiatowej.

Naczelnik gminy winien dalej tych wszystkich do służby w pospolitym ruszeniu obowiązanych, którzy nie zgłosili się do szeregów objąć konsygnacją imienną według wzoru 36., do której wciągnąć należy także szczegóły, jakie zbadano lub zarządzenia, jakie wydano i przedłożyć konsygnację imienną politycznej władzy powiatowej w 4. dniu po powołaniu pospolitego ruszenia.

Naczelnicy gmin winni wraz z wymienionemi wyżej konsygnacyami imiennymi przesłać co do chorych, których nie można przetransportować, także świadectwa lekarskie, które z wyjątkiem świadectw wystawionych lub potwierdzonych przez lekarzy pozostających w czynnej służbie wojska (marynarki, obrony krajowej) winne być także uwierzytelnione ze strony naczelników gmin.

Kontrolę i zniewolenie do dopełnienia obowiązku służby w pospolitym ruszeniu rozciągnąć należy także na tych obowiązanych do służby tej, którzy są obecni w pewnej gminie, ale w innej posiadają prawo swojszczyzny (przynależność), jakoteż na tych do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązanych, do gminy przynależnych lub obcych, którzyby po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia do gminy wrócili względnie do niej przybyli.

175. Polityczne władze powiatowe, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny otrzymają od komend okręgowych pospolitego ruszenia właściwych z tego samego względu, względnie za ich pośrednictwem co do wszystkich obowiązanych do pospolitego ruszenia, którzy zgłosili się do szeregów i zostali prezentowani, jeden egzemplarz kart prezentacyjnych celem sprostowania spisów i rejestrów pospolitego ruszenia.

Polityczne władze powiatowe winny te karty prezentacyjne przesłać jak najspieszniej z zastrzeżeniem zwrotu gminom swojszczyzny celem zanotowania zgłoszenia się do szeregów w rejestrze po-

spolitego ruszenia, zaś po ich zwrocie przesłać je napowrót komendom okręgowym pospolitego ruszenia właściwym ze względu na prawo swojszczyzny, gdzie będą przechowane według lat urodzenia a w ich obrębie w porządku abecedowym.

Kontrola ze strony politycznych władz powiatowych ma objąć także tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy należą do powołanych grup i klas wieku i są wciągnięci do spisów osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu (rejestrów pospolitego ruszenia), co do których jednak nie nadesłano karty prezentacyjnej.

176. Osoby podlegające obowiązkowi służenia w pospolitym ruszeniu, które przybędą na przemijający pobyt do obszaru objętego powołaniem pospolitego ruszenia — chociażby nie miały w tym obszarze prawa swojszczyzny i nie miały w nim zwyczajnej siedziby — powinny mieć, aby nie były pociągnięte w tym obszarze do służby w pospolitym ruszeniu, świadectwo, wygotowane przez polityczną władzę powiatową swojej zwyczajnej siedziby (wzór 33.).

Wszystkie te osoby, obowiązane do służenia w pospolitym ruszeniu, które nie zgłosiły się do szeregów, a które żandarmerya odstawi politycznej władzy powiatowej, odesła władza ta komendzie okręgowej pospolitego ruszenia.

177. Właściwe zwierzchności gminne winny prowadzić osobne zapiski (konsygnację imienną, wzór 36.) co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu z grupy żołnierzy, których według punktu 231. i 232. urlopowano, a którzy nie mają prawa swojszczyzny w miejscu, gdzie przebywają na urlopie i przechować zapiski te w książce meldunkowej co do nieczynnych żołnierzy obrony krajowej, aby nadchodzące ewentualnie dla nich karty powołujące można im było doręczyć.

Kontrola nad ponownym zgłoszeniem się urlopowanych jest rzeczą oddziału do którego składu oni należą.

§ 36.

Przeгляд (prezentowanie) obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu.

178. Przeгляд (prezentowanie) obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, należących do grupy żołnierzy ma przede wszystkim na celu komisyjne ich zbadanie i ocenienie pod względem zdolności fizycznej do tej czynności służbowej, do której zostali powołani. Niepomyślny wynik tego badania ma tylko taki skutek, że niezdatnych wydziela się czasowo z grona przeznaczonych do tej czynności, wynik ten nie ma jednak znaczenia pod względem ich obowiązku do służby w pospolitym ruszeniu w ogólności.

Zbadanie zdolności polega:

- a) co do obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, powołanych do uzupełnienia ubytków

wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej) na ich zbadaniu lekarskim w sposób przepisany w ogólności dla żołnierzy nieczynnych wstępujących do szeregu;

- b) co do obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, powołanych do służby w samoistnych oddziałach broni pospolitego ruszenia, na ich zbadaniu komisyjnym pod względem ich zdatności do służby z bronią, w myśl załącznika dodatkowego do załącznika III. przepisów o służbie wojskowej, część I. (wykazy A i B) i

- c) co do obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, powołanych do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych, na ich zbadaniu komisyjnym pod względem zdolności do zajęcia, które im przeznaczono w ogóle, według wyżej wymienionego załącznika dodatkowego (wykaz c); co do osób tych należy przede wszystkim stwierdzić, czy nie mają one wad, na podstawie których mogłyby później domagać się zaopatrzenia.

Przeгляд odbywa się w tych miejscach i u tych komend, do których dotyczące osoby powołano, a według okoliczności w miejscach, w których zatrudni się obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, których powołano do robót.

179. Komisya przeглядowa przy komendzie okręgowej pospolitego ruszenia składa się:

z komendanta okręgu pospolitego ruszenia lub z kapitana obrony krajowej (pospolitego ruszenia), który jest prezesem, z głosem stanowczym.

z oficera niższego stopnia od obrony krajowej lub pospolitego ruszenia i

z lekarza obrony krajowej lub pospolitego ruszenia z głosami doradcami.

Komenda terytorjalna obrony krajowej oznacza ilość komisji przeглядowych, które należy powołać do życia przy komendzie okręgowej pospolitego ruszenia.

O odbywającym się przeглядzie uwiadomić należy polityczną władzę powiatową miejsca przeглядu, której wolno uczestniczyć w przeглядzie przez swego delegata; również naczelnik gminy albo jego zastępca może być obecny przy przeглядzie.

Komenda okręgowa pospolitego ruszenia winna co do wynalezienia lokali potrzebnych do czynności urzędowych komisji przeглядowej, które opatrzyć należy widocznymi znakami, aby każdy mógł do nich trafić — co do dostarczenia potrzebnych sprzętów, jakoteż wystarczającego personelu pomocniczego i nadzorczego (pomiędzy personelem tym musza być przynajmniej dwaj odpowiedni pisarze) — wszystko w ten sposób przygotować, aby przeгляд mógł odbywać się bez jakiegokolwiek przeszkód.

180. Co do przeглядu (prezentowania) obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu dla

terytoryalnych formacji pospolitego ruszenia oraz robotników, którzy oddani będą w miejscu zajęcia (formacji) obowiązują postanowienia dotyczących instrukcji.

181. Zgłaszający się do przeglądu winni oddać paszporty pospolitego ruszenia wraz z oboma kartami prezentacyjnymi (punkt 229.); gdyby obowiązany do pospolitego ruszenia nie przyniósł kart prezentacyjnych, natenczas należy je wystawić przy przeglądzie: punkt 187. zawiera bliższe postanowienia co do ich użycia.

182. Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy przez pomyłkę zgłaszają się do szeregów nie tam, gdzie zgłosić się winni według wskazówek ogólnych obwieszeń albo swego paszportu pospolitego ruszenia (innego dokumentu) odesłani będą, jeżeli są zdolni do służby pod bronią, przez dotyczące komendy (władze, zakłady) do miejsca przeznaczenia.

183. Obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu z grupy żołnierzy, których uznano za niezdolnych do czynności in przeznaczonych, należy poddać badaniu superarbitryjnemu, które co do osób przeznaczonych do zastępowania ubytków odbędzie się przed komisjami superarbitryjnymi wojska (marynarki wojennej), zaś co do innych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, przed komisjami superarbitryjnymi obrony krajowej, które będą utworzone w razie uruchomienia.

Co do każdego z obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, który ma być poddany badaniu superarbitryjnemu a który był przeznaczony do formacji pospolitego ruszenia należy wygotować konsygnację imienną (wzór 36.) i oddać ją komisji superarbitryjnej wraz z osobą, która komisji tej ma być przedstawiona.

Po ukończeniu badania superarbitryjnego należy konsygnację imienną, zaopatrzone orzeczeniem komisji superarbitryjnej oraz dotyczące osoby, do służby w pospolitym ruszeniu obowiązane, które sklasyfikowano jako niezdolne, oddać komendzie okręgowej pospolitego ruszenia, która potwierdza orzeczenie w paszporcie odnośnej osoby, albo w braku paszportu w inny sposób i zawiadania o nim także właściwą polityczną władzę powiatową. ewentualnie za pośrednictwem komendy okręgowej pospolitego ruszenia właściwej ze względu na prawo swojszczyzny, przy użyciu karty prezentacyjnej odpowiednio uzupełnionej.

Obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, których uznano za niezdolnych do jakiegokolwiek służby uwolnić należy stale, a niezdolnych do służby z bronią „aż do ewentualnego przyszłego powołania“; zresztą odsyła się co do pierwszych do punktów 24. c) i 48.

184. Przegląd i przysięga, która po nim ma być wykonana, zastępują akt wzięcia do wojska na czas wojny.

Co do obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, uznanych za zdolnych do służby tej a przydzielonych do formacji pospolitego ruszenia, nie wygotowuje się list poborowych, lecz tylko konsygnacje imienne (wzór 36.), które należy na końcu zaopatrzyć datą tudzież podpisem prezesa komisji przeglądowej i oddawać codziennie po ukończeniu przeglądu komendzie okręgowej pospolitego ruszenia.

185. Prezentowanie gażystów pospolitego ruszenia zgłaszających się do szeregów odbywa się tak jak prezentowanie żołnierzy pospolitego ruszenia; gażystów tych należy tylko zapytać, czy czują się fizycznie zdolni do przeznaczonej im służby wojennej; co do niezdolnych do służby lub tych, którzy wydają się być niezdolni do służby odsyła się do postanowień punktu 198.

§ 37.

Odbiór przysięgi i oddanie obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu.

186. Obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, uznanych na przeglądzie za zdolnych winien codziennie po ukończeniu przeglądu, a gdyby tenże ulegał przerwie, przed przerwą, oficer sprawujący obowiązki członka komisji a względnie inny oficer władający odnośnym językiem odczytać i objaśnić w obecności prezesa komisji przeglądowej, I. i V. artykuł wojenny, w ich języku ojczystym; poczem odebrać należy od nich w sposób uroczysty przepisana przysięgę służbową.

Zaprzysiężenie obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu a przydzielonych do terytoryalnych formacji pospolitego ruszenia nastąpi stosownie do postanowień osobnych przepisów.

Obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy zgłaszają się bezpośrednio do oddziałów broni i zakładów wojska (marynarki wojennej), składają przysięgę przepisana dla wojska, natomiast obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu, zgłaszający się u komend okręgowych pospolitego ruszenia składają przysięgę obrony krajowej, która jest oraz przysięgą pospolitego ruszenia.

Przysięga pospolitego ruszenia dla oddziałów robotniczych podana jest w „Przepisie robotniczym“, używa się jej zaś także dla innych do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązanych, gdy powołani są do czynności służbowych pomocniczych w celach wojennych.

Gdyby obowiązany do pospolitego ruszenia nie chciał złożyć przysięgi, należy odczytać mu przysięgę osobno i akt ten, który ma te same skutki prawne

co przysięga rzeczywiście złożona, zanotować w konsygnacji imiennej i w obu egzemplarzach karty prezentacyjnej.

Oficerowie pospolitego ruszenia służący pod bronią — licząc tu także wcielonych ze stanu spoczynku lub stosunku pozasłużbowego — złożą mają przysięgę wspólnie z obowiązkaniami do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy wybrani zostali na przeglądzie; audytorowie, lekarze, rachmistrze wojskowi i urzędnicy wojskowi złożą mają osobną przysięgę przepisaną dla ich gałęzi służbowej.

Jeżeli korporacje mające charakter wojskowy lub noszące odznaki wojskowe, powołane zostaną w tym ich przyniosie do czynności służbowej w pospolitym ruszeniu, natenczas członkowie korporacji składają przysięgę pospolitego ruszenia również w sposób uroczysty.

187. Po odebraniu przysięgi od żołnierzy pospolitego ruszenia, oddać ich należy razem z paszportami pospolitego ruszenia i jednym egzemplarzem kart prezentacyjnych oddziałom broni pospolitego ruszenia, które mają być utworzone. Drugie egzemplarze kart prezentacyjnych należy codziennie po ukończeniu przeglądu wraz z konsygnacjami imiennymi, wymienionymi w punkcie 184, oddawać komendzie okręgowej pospolitego ruszenia, która karty te, uporządkowane według gmin swojszczyzny, a co do tych, którzy przynależą do innych gmin za pośrednictwem komend okręgowych pospolitego ruszenia właściwych ze względu na prawo swojszczyzny prześle bezzwłocznie politycznemu władzom powiatowemu miejsca swojszczyzny celem sprostowania własnych dokumentów ewidencyjnych i takich samych dokumentów gmin i celem kontroli nad zgłaszaniem się do szeregów.

Co do dalszego postępowania z drugimi egzemplarzami kart prezentacyjnych rozstrzygają postanowienia punktu 175. ustęp przedostatni.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny w kartach księgi głównej w odpowiedni sposób zanotować prezentowanie tych, którzy zgłosili się do służby w pospolitym ruszeniu.

Oddanie robotników obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu nastąpi w sposób podany w przepisie robotniczym.

188. Obowiązkanym do służby w pospolitym ruszeniu, mającym prawo swojszczyzny w Tyrolu lub Vorarlbergu i w krajach Korony węgierskiej, którzy jako powołani zgłosili się w jednej z komend okręgowych pospolitego ruszenia i to mylnie albo też umyślnie z powodu wady, którą są dotknięci, należy polecić, o ile przedstawiają się jako zdolni do służby pod bronią, aby bezzwłocznie zgłosili się wprost do przynależnej komendy okręgowej pospolitego ruszenia, pochodzący zaś z Tyrolu (Vorarlbergu) ewentualnie do dotyczącej ekspozytury.

Niezdolnym, których nie poddaje się badaniu superarbitryjnemu potwierdzić należy odnośnie orzeczenie w paszporcie pospolitego ruszenia; równocześnie należy o tym zawiadomić właściwą (ze względu na prawo swojszczyzny) komendę okręgową pospolitego ruszenia (ekspozyturę) zapomocą karty prezentacyjnej, osobno w tym celu wygotowanej.

Rozdział X.

Formowanie samoistnych oddziałów broni pospolitego ruszenia; utrzymywanie na etacie. Formowanie oddziałów do pełnienia szczególnych czynności służbowych w celach wojennych. Dobrowolne wstępowanie do pospolitego ruszenia.

§ 38.

Formowanie kadrów i batalionów pospolitego ruszenia; utrzymywanie na etacie.

Kadry.

189. Jeżeli obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu nie powołano natychmiast w pełnym zakresie celem uformowania batalionów, natenczas tworzy się zwyczajnie najprzód „kadr batalionowy”, który stanowi samoistny oddział pospolitego ruszenia.

Kadr batalionowy formuje się z powołanych umyślnie w tym celu oficerów i żołnierzy pospolitego ruszenia.

Celem kadru jest: przygotowanie utworzenia batalionu, współdziałanie przy przeglądzie zgłaszających się obowiązanych do pospolitego ruszenia i zapoznanie oficerów i podoficerów z ich przyszłym zakresem działania.

W dniu, w którym powoła się obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu celem utworzenia batalionu, należy kadr batalionowy rozwiązać. Osoby składające kadr należy wcielić do sztabu batalionowego i do kompanii, gdzie stanowiąc będą podstawę dla pododdziałów batalionu, które mają być utworzone.

Jeżeli bataliony pospolitego ruszenia tworzy się bez poprzedniego formowania kadrów, natenczas należy w tych stacyach, w których znajdują się oddziały uzupełniające obrony krajowej lub już utworzonych innych batalionów pospolitego ruszenia użyć tychże do poczynienia przygotowań wstępnych.

Bataliony wychodne.

190. Przy tworzeniu batalionu należy wydać pododdziałom mundury i rynsztunki, narzędzia polowe, broń i amunicję, przydzielić im pomieszczenie, zarządzić pobór ziemiopodów, serwisu i innych po-

trzeb, zapewnić artykuły żywności i poczynić wszelkie inne potrzebne przygotowania (wystawienie posiłków i zaopatrzenie tychże w zaprzęgi itd.).

Komendant batalionu ma zarządzić przydzielenie żołnierzy pospolitego ruszenia według osobnych postanowień w tym celu wydanych.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny aż do piątego dnia po ogłoszeniu zapowiedzenia i powołania pospolitego ruszenia donieść komendom terytorjalnym obrony krajowej (wojska) o stanie uzyskanego pocztu przy użyciu wykazu według wzoru 37.

191. Komendy terytorjalne obrony krajowej (wojska) winny w granicach własnego okręgu same zarządzić wyrównania pocztu, które okazałyby się potrzebne, unikając, o ile możności przewozu koleją żelazną; przesunięcia do innych okręgów terytorjalnych, które będą potrzebne, zarządzi Ministerstwo obrony krajowej, w danym razie na podstawie meldunków telegraficznych, które nadejdą w szóstym dniu po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia.

Bataliony terytorjalne.

192. Jeżeli tworzy się także bataliony terytorjalne, natenczas należy przydzielić do nich przede wszystkim tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy posiadają wykształcenie wojskowe i ktorými się jeszcze rozporządza, następnie w miarę potrzeby tych, którzy nie służyli wojskowo, a z pośród nich znowu w pierwszej linii obznajomionych z bronią palną.

193. Komendanci batalionów wychodnych i terytorjalnych winni po ukończeniu ich formacyi — najpóźniej jednak w 8. dniu mobilizacyi — przedłożyć wprost komendzie terytorjalnej obrony krajowej (wojska) „wykaz pocztu“ według wzoru 38. a zarazem listę przydzielenia według wzoru 39. w podwójnym wygotowaniu (której jeden egzemplarz przeznaczony jest dla Ministerstwa obrony krajowej). W tej ostatniej liście uwidocznienie należy ostatecznie przydzielenie tych, którzy stawili się, do sztabów i kompanii a na końcu wymienić niezdalnych do służby i tych, którzy nie zgłosili się oraz podać przyczynę ich niezgłoszenia się, jeżeli jest znana.

Taki sam wykaz pocztu wraz z listą przydzielenia należy przesłać każdej z pośrednich komend przełożonych oraz komendzie okręgowej pospolitego ruszenia. Ta ostatnia komenda winna wykaz pocztu przedłożyć natychmiast i bezpośrednio Ministerstwu obrony krajowej po dodaniu ewentualnych wyjaśniających uwag.

W listach przydzielenia przeznaczonych dla komend pośrednich należy opuścić niezdalnych do służby i tych, którzy się nie zgłosili do szeregów.

194. Czas, zostający aż do wymarszu a względnie aż do nżycia batalionu obrócić należy na ćwiczenia wojskowe podług instrukcyi i programów, które wydadzą komendy terytorjalne obrony krajowej i na uregulowanie służby wewnętrznej.

Instrukcyje i programy powinny być jak najprostsze i ze względu na krótki czas, który użyty być może celem wykształcenia batalionu, powinny głównie obejmować:

- a) gruntowne władanie bronią palną,
- b) danie kilku strzałów do tarczy,
- c) maszerowanie, wykształcenie w potyczce,
- d) odbywanie ćwiczeń polowych w strzelaniu i
- e) najpotrzebniejsze szczegóły służby polowej.

Celem użycia tarczy strzelniczych, znajdujących się ewentualnie w stacyi formowania należy, o ile one w ogóle są do rozrządzenia, zasięgnąć zezwolenia komendy stacyi.

Utrzymywanie na etacie.

195. Obowiązani do pospolitego ruszenia, którzy w stopniu podoficerów lub frajtrów (przywódców patroli itd.) uwolnieni zostali z wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej lub żandarmeryi, przyjmowani będą w swoim dawnym stopniu do formacyi pospolitego ruszenia, jeżeli dokumentami udowodnią posiadany stopień i jeżeli nie stracili prawa do otrzymania napowrót dawnego stopnia (punkt 35. i 37.); dowódcy kompanii obsadzają miejsca przepisane organizacją takimi podoficerami — lub, w razie ubytków, nowomianowanymi podoficerami lub frajtrami, ktorých w tym celu zaproponować należy dowódcom batalionów.

Byłych oficerów i urzędników wojskowych, którzy nie uzyskali przeznaczenia na takie posady służbowe w pospolitym ruszeniu, wzięć należy na etat jako żołnierzy pospolitego ruszenia.

Wzięcie na etat żołnierzy pospolitego ruszenia i żywienie ich kosztem skarbu rozpoczyna się od dnia przeglądu (prezentowania); w pierwszych dwóch dniach otrzymają żołnierze ci celem wyżywienia się własnym zachodem dzienne relutum etapowe jako wynagrodzenie.

Gażyści pospolitego ruszenia mianowani ze stanu cywilnego winni we wszystkich wygotowaniach służbowych przydawać zawsze do stopnia swego oznaczenie „pospolitego ruszenia“.

Żołnierze pospolitego ruszenia przydzieleni celom zastępowania ubytków w wojsku, marynarce wojennej lub obronie krajowej, będą także wzięci na etat i utrzymywani na etacie podług przepisów istniejących dla tych części siły zbrojnej.

W samoistnych oddziałach broni i oddziałach uzupełniających (kadrach) pospolitego ruszenia żołnierze pospolitego ruszenia będą wzięci na etat na podstawie kart prezentacyjnych, zaopatrzonych klauzulą prezentacyi.

Jako karty księgi głównej a zarazem jako protokoły kar i listy sprawowania się służą karty zapisków, które według postanowień załącznika I., lit. *A—b* książki służbowej **E—17** należy utrzymywać w zapasie w czasie pokoju a po otrzymaniu kart prezentacyjnych bezzwłocznie wygotować.

Po uwolnieniu żołnierzy pospolitego ruszenia należy te karty zapisków zaopatrzyć datą i podpisem a następnie przesłać komendzie okręgowej pospolitego ruszenia właściwej ze względu na prawo swojszczyzny, która umieści je między odnośnymi dokumentami księgi głównej; w razie jeżeli nie ma tych ostatnich dokumentów należy przechowywać karty zapisków uporządkowane według klas wieku, a w obrębie tychże abecadłowo jeszcze przez dziesięć lat po wyjściu odnośnych osób z obowiązku służby w pospolitym ruszeniu a następnie zniszczyć.

196. Oddział sztabowy i kompanie połowe winny sporządzić konsygnacye imienne (wzór 36.) całego swego pocztu w ten sposób, aby w rubryce „uwaga“ można było jeszcze zamieścić wpisy oraz przedłożyć konsygnacye te komendzie batalionu, która utrzymywać je będzie w ewidencji; do tych konsygnacji imiennych należy wciągnąć także żołnierzy, których w danym razie przejęto z wojska i obrony krajowej jako przydzielonych do służby i do żywienia.

Przyjęcie oficerów na poczet i utrzymywanie ich w poczcie nastąpi w ten sam sposób, jak co do żołnierzy.

W razie, jeżeli gażystów pospolitego ruszenia przenosi się napowrót w ich dawny stosunek, natenczas należy karty zapisków, których użyto jako kart księgi głównej itd. zaopatrzyć datą i podpisem i przesłać je właściwym władzom ewidencyjnym pierwszej instancji względnie komendom okręgowym pospolitego ruszenia właściwym ze względu na prawo swojszczyzny.

197. Personal półbrygad pospolitego ruszenia utrzymywać należy jako nadkompletny na etacie tego batalionu wychodnego półbrygady, do którego tenże ze względu na żywienie jest przydzielony, zaś personal komend okręgowych pospolitego ruszenia na etacie jednej z kompanii zapasowych pospolitego ruszenia.

198. Gażystów pospolitego ruszenia, którzy przy zgłoszeniu się do szeregów doniosą o swej niezdatności do służby, lub którzy zdają się być niezdatnymi do służby nie należy na razie aktywować lecz postąpić w tym względzie według osobnych postanowień, w tej mierze obowiązujących.

Od dnia zgłoszenia się do szeregów aż do zapadnięcia odnośnego rozstrzygnięcia mają osoby te

jedynie prawo do dyet unormowanych w § 19., punkt 2. — *a*) przepisu należytościowego dla c. i k. wojska, część I., do tymczasowego zakwaterowania i do dostarczenia żołnierza do posługi.

Jeżeli stwierdzi się ich zdatność do służby, natenczas należy im dodatkowo wypłacić nadwyżkę aż do wysokości pełnych należytości przypadających według § 61., punkt 2. — *a*) części II. wymienionego przepisu.

199. Oddanie żołnierzy pospolitego ruszenia do innego oddziału, do szpitala itd., które w przyszłości zająć może, nastąpić winno przy wymienniu otrzymanej żywności i przedmiotów skarbowych, które odnośny żołnierz ma przy sobie, a które w polu należy mu w komplecie dać na drogę.

§ 39.

Formowanie oddziałów do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych z obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu.

200. Oddziały do szczególnych czynności służbowych w celach wojennych będą formowane w miejscu ich użycia przez odnośnego dowódcę (naczelnika, kierownika); dzielić je należy na grupy, stosownie do możności rozkwaterowania i miejsc pracy.

Szczegółowe postanowienia w tym względzie zawarte są w „Przepisie robotniczym“.

Jeżeli jest za mało starszozwoy, przeznaczony do dozoru, natenczas można tym żołnierzom pospolitego ruszenia, którzy udowodnią, że w stopniu podoficerów lub frajtrów (przewódców patroli itd.) zostali uwolnieni z wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej lub żandarmeryi, przywrócić dawny stopień i użyć ich do nadzorowania grup robotników.

Obowiązanych do pospolitego ruszenia weźmie się w ewidencję i na etat i będzie utrzymywać w ewidencji i na etacie podług postanowień punktów 195. i 196. względnie podług postanowień przepisu robotniczego.

§ 40.

Dobrowolne wstąpienie do pospolitego ruszenia.

201. Osoby nieobowiązane do służenia w pospolitym ruszeniu posiadające wykształcenie wojskowe i zdadne do służby z bronią mogą wstąpić do pospolitego ruszenia jako ochotnicy.

Mają one oznajmić swój zamiar dobrowolnego wstąpienia do pospolitego ruszenia w obec prezesa komisji przeglądowej albo w obec komendy okręgowej pospolitego ruszenia albo komendy tego batalionu pospolitego ruszenia, do którego chcą wstąpić.

Jeżeli okażą się zdolni do służby orężnej i jeżeli ich tożsamość będzie wiarogodnie wykazana, natenczas przyjmie się ich do pospolitego ruszenia: przez złożenie przysięgi pospolitego ruszenia zobowiązują się oni do służenia w pospolitym ruszeniu przez cały czas, na który jest wezwane.

Także osobom obowiązany do służenia w pospolitym ruszeniu, nie należącym do powołanych kategorii lub klas wieku, wolno pod temi samemi zastrzeżeniami i warunkami wstąpić dobrowolnie do samoistnych oddziałów broni pospolitego ruszenia.

Dobrowolne wstąpienie należy zaznaczyć zarówno w konsygnacjach imiennych (wzór 36.), odnoszących się do prezentowanych żołnierzy pospolitego ruszenia jak i w kartach prezentacyjnych.

Rozdział XI.

§ 41.

Służba w pospolitym ruszeniu żandarmeryi, straży skarbowej i personelu lasów rządowych.

202. Jak tylko wypadki wojenne nie pozwolą żandarmeryi, straży skarbowej i personelowi lasów rządowych sprawować służby w wyznaczonym zakresie, natenczas osoby te, przeznaczone do straży i nadzoru obowiązane są, o ileby nie były wydane szczególne rozporządzenia, zgłosić się bez wyczekiwania wyraźnego rozkazu do najbliższego oddziału pospolitego ruszenia lub oddziału osobno wyznaczonego. Wstępują one tym sposobem do służby w pospolitym ruszeniu i wchodzą pod rozkazy odnośnego dowódcy oddziału, który — jeżeli działa osobno — donieść ma o tym swej komendzie przełożonej.

Od organów straży skarbowej i leśnictwa rządowego odebrać należy przysięgę pospolitego ruszenia; przegląd opada co do nich.

Osobom należącym do żandarmeryi, straży skarbowej i leśnictwa rządowego należy stosownie do ich znajomości ludzi i terenu poruczać rozmaite szczególne zadania, posyłki itp. Z osób tych należy, nie mieszając ich z sobą, tudzież nie zmieniając ich mundurów, ryszunków i uzbrojenia, tworzyć oddziały, które w ogólności powinno się przydzielać do sztabów wojsk pospolitego ruszenia. Oddziałów żandarmeryi i straży skarbowej używać można ewentualnie także pod dowództwem ich oficerów a względnie urzędników.

Gdy nieprzyjaciel opuści normalny okrąg służbowy żandarmeryi, straży skarbowej i personelu leśnictwa rządowego, natenczas należy oddziały te natychmiast rozwiązać, a osoby, które do nich należały mają objąć napowrót swoją właściwą służbę.

Rozdział XII.

Stosunki wojskowo-służbowe i osobiste osób należących do pospolitego ruszenia. Władza sądowa i sprawy karne dyscyplinarne. Prowadzenie metryk.

§ 42.

Stosunki wojskowo-służbowe i osobiste.

203. Regulaminy i wszelkie inne przepisy służbowe, istniejące dla wojska, marynarki wojennej i obrony krajowej, stosują się odpowiednio do osób pospolitego ruszenia, przeznaczonych do pełnienia służby w tych częściach siły zbrojnej, jakoteż w samoistnych oddziałach broni i oddziałach pospolitego ruszenia.

204. Osoby należące do pospolitego ruszenia, dopóki sprawują czynną służbę, zostają w obec osób innych części siły zbrojnej i żandarmeryi w tym samym stosunku wyższości i niższości, co osoby należące do wojska, marynarki wojennej i obrony krajowej; w tej mierze rozstrzygają w ogóle postanowienia § 9. regulaminu służbowego dla c. i k. wojska, część 1.

205. Przy mianowaniu oficerów i urzędników pospolitego ruszenia w myśl punktu 129. oznaczone będą dni rangi i numeru rangi. Porządek rangi ustanowi się według zasad „Przepisu o oznaczeniu rangi dla osób służących pod bronią w c. i k. obronie krajowej“.

206. Przy oznaczaniu porządku rangi rozstrzygają następujące względy:

a) co do byłych oficerów pocztu orężnego:

poprzednia ranga i porządek rangi (numer rangi) w obrębie tego samego stopnia;

b) co do byłych kadetów:

również poprzednia ranga i porządek rangi (numer rangi);

c) co do innych byłych podoficerów:

poprzedni stopień rzeczywisty lub tytularny i dzień ostatniego posunięcia na wyższy stopień.

207. Postanowienia powyższe stosują się odpowiednio do oficerów pospolitego ruszenia, nie należących do pocztu orężnego i do urzędników pospolitego ruszenia.

208. Oficerów i urzędników, będących w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym, nie dotyczą, gdy ich przeznaczono do służby w pospolitym ruszeniu, żadne szczególne obowiązki z przyczyny tego przeznaczenia służbowego.

Obowiązki oficerów i urzędników w ewidencji obrony krajowej są w czasie pokoju — z wy-

jątkiem ćwiczeń z bronią (służbowych) — te same, co obowiązki innych oficerów (urzędników) pocztu nieczynnego obrony krajowej.

Do odbywających się corocznie raportów głównych (§ 26 : 2. przepisów wojskowych B-2, część IV.) nie należy ich w regule pociągać; powołanie takich oficerów i urzędników w pojedynczych wypadkach z jakiegoś szczególnego powodu zależy od uznania komendy terytorialnej obrony krajowej. Raport główny dla nich odbędzie się w danym razie w obec komendy okręgowej pospolitego ruszenia, właściwej ze względu na miejsce pobytu.

Do obowiązków osób stanu cywilnego, przeznaczonych na posady oficerów lub urzędników w pospolitym ruszeniu, należy utrwalenie i rozszerzenie znajomości regulaminów i innych przepisów wojskowych, odpowiednie zachowywanie się i punktualne dopełnianie obowiązku meldunkowego.

209. Podania, służące do celów ewidencyjnych, są uwolnione od stempli — a jeżeli podania te opatrzone napisem: „Na wezwanie urzędowe“, są one także wolne od opłaty pocztowej. To ostatnie uwolnienie służy jednak tylko korespondencyom nadawanym i odbieranym w obrębie Monarchii austro-węgierskiej, tudzież w Bośni i Hercegowinie i nie stosuje się do obrotu lokalnego.

Inne podania, które strony wnoszą we własnym interesie, nie są wolne ani od stempla, ani od opłaty pocztowej.

210. Oficerowie w stosunku ewidencyjnym obrony krajowej, mogą uczestniczyć na własny koszt w szczególnych ćwiczeniach wojsk obrony krajowej, które krócej trwają, jakoto w ćwiczeniach w marszu, w potyczce i w strzelaniu, w manewrach końcowych itd. W tym celu potrzeba dobrowolnie zgłosić się w krótkiej drodze u jednego z samoistnych oddziałów broni obrony krajowej.

§ 43.

Władza sądowa i sprawy dyscyplinaro-karne.

211. Osoby należące do pospolitego ruszenia podlegają na zasadzie § 6. ustawy o pospolitym ruszeniu z dnia 6. czerwca 1886. od dnia powołania aż do dnia ich puszczenia na urlop lub rozwiązania zaciągu ustawom karnym wojskowym, tudzież przepisom dyscyplinarnym w takiej samej rozciągłości, jak osoby należące do c. k. obrony krajowej.

Kto, mimo ciężącego na nim na podstawie ustawy o pospolitym ruszeniu obowiązku po ogłoszeniu zapowiedzenia pospolitego ruszenia nie uczyni zadość powołaniu, staje się winnym występku przez to zawinione zaniedbanie, zbrodni zaś, jeżeli to zawinione zaniedbanie trwa dłużej jak 8 dni. Karą za występki jest areszt od jednego do trzech miesięcy, karą za zbrodnię więzienie od sześciu miesięcy do

dwóch lat. (Ustawa z dnia 28. czerwca 1890, § 4, Dz. u. p. Nr. 137.)

212. Co się tyczy osób należących do straży skarbowej i leśnictwa rządowego, które pociągnięto do służenia w pospolitym ruszeniu, uważa się chwilę, w której osoby te stosownie do postanowień punktu 202. są obowiązane zgłosić się do służby w pospolitym ruszeniu, za dzień powołania; od tej chwili postępować należy z temi osobami tak jak z powołanymi do służby w pospolitym ruszeniu.

213. Te osoby do pospolitego ruszenia należące, które mają być użyte do zastępowania ubytków w wojsku (marynarce wojennej, obronie krajowej), wchodzi pod tym względem na czas tego przeznaczenia swego w ten sam stosunek, co inne osoby, należące do wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej).

214. Pod względem wykonywania sądownictwa wojskowego nad osobami należącymi do pospolitego ruszenia mają analogiczne zastosowanie postanowienia ustawy z dnia 2. kwietnia 1885, Dz. u. p. Nr. 93, o wykonywaniu sądownictwa nad obroną krajową.

Do prowadzenia śledztwa sądowego przeciw osobom należącym do pospolitego ruszenia, powołane są sądy c. k. obrony krajowej a względnie sądy wojska i marynarki wojennej, w ich zastępstwie urzędujące.

Zwierzchnicze atrybuycje władzy sądowej nad osobami należącymi do pospolitego ruszenia wykonywać będą dowódcy do tego powołani, w podobny sposób, jak to jest przepisane na wypadek uruchomienia co do osób należących do obrony krajowej.

215. Władzę karania w drodze dyscyplinarnej osób należących do pospolitego ruszenia wykonywać będą dowódcy pospolitego ruszenia, tudzież ci dowódcy wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej), pod których rozkaz oddziały broni pospolitego ruszenia będą w danej chwili oddane.

Odnosnie do wykonywania władzy dyscyplinaro-karnej rozstrzygają postanowienia XIII. rozdziału regulaminu służbowego dla c. i k. wojska, część I. i dodatki do niego, w zastosowaniu do c. k. obrony krajowej.

Dowódcy pospolitego ruszenia winni utrzymywać zapiski co do kar dyscyplinarnych, które wymierzają.

§ 44.

Utrzymywanie metryk.

216. Pod względem utrzymywania metryk co do osób należących do pospolitego ruszenia stosowane będą analogicznie postanowienia „Przepisu o utrzymywaniu metryk wojskowych“.

Rozdział XIII.

§ 45.

Paszport pospolitego ruszenia.

217. Każda osoba do pospolitego ruszenia należąca, która według ustawy z dnia 10. maja 1894. ma obowiązek przedstawiania się (meldowania się), z wyjątkiem osób wymienionych w punkcie 218. otrzyma jako dokument legitymacyjny „paszport pospolitego ruszenia“ podług wzoru 40., który zawiera najważniejsze szczegóły dotyczące się wypełnienia obowiązku służby w pospolitym ruszeniu i obowiązku meldowania się i służy do potwierdzenia nskutecznionych przedstawień (meldunków).

Wzór 40.

Dla żołnierzy, których uwolniono z wojska, marynarki wojennej, obrony krajowej lub żandarmerji z zastrzeżeniem obowiązku służby w pospolitym ruszeniu, służy paszport pospolitego ruszenia równocześnie jako „dokument legitymacyjny“. przepisany na wypadek uwolnienia w ostatnim ustępie § 52. ustawy o służbie wojskowej z roku 1889.; skutkiem tego zawiera on te same szczegóły, co świadectwo uwolnienia, unormowane w części II. przepisów o służbie wojskowej (§ 57., wzór 14.).

Do każdego paszportu pospolitego ruszenia należą dwie wygotowane karty prezentacyjne, które przytwierdza się za pomocą dwóch klamerek na wewnętrznej stronie tylnej okładki paszportu: z kartą prezentacyjną, która leży na dole połączona jest jako odcinek karta legitymacyjna pospolitego ruszenia.

218. Paszportów pospolitego ruszenia nie otrzymują:

- a) byli oficerowie, duchowni i urzędnicy oraz wyświęceni kapłani i mianowicie duszpasterze, przechodzący z ewidencji rezerwy zapasowej do pospolitego ruszenia: osoby te otrzymują przy wystąpieniu (uwolnieniu) przepisane certyfikaty wystąpienia (certyfikaty, poświadczenia), zaopatrzone klauzulą względem ciężącego na nich jeszcze obowiązku służby w pospolitym ruszeniu;
- b) ci z pośród obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy jako obowiązani jeszcze do poboru otrzymali poświadczenie przepisane stosownie do § 57. przepisów o służbie wojskowej, część II. oraz
- c) wszyscy obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, nie posiadający wykształcenia wojskowego, którzy w myśl punktu 140. otrzymali „karty przeznaczenia do pospolitego ruszenia B“.

219. Komendy okręgowe pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny

winy wygotować paszporty pospolitego ruszenia w zasadzie dla wszystkich żołnierzy uwolnionych ze związku obrony krajowej, którzy podlegają jeszcze obowiązkowi służby w pospolitym ruszeniu, jak również dla tych żołnierzy, którzy z wojska (marynarki wojennej, żandarmerji) przechodzą wprost do obowiązku służby w pospolitym ruszeniu, a to według dat istniejących kart księgi głównej. Wygotowanie paszportu pospolitego ruszenia należy zanotować na pierwszej stronie odnośnej karty księgi głównej, po stronie lewej u góry.

220. Odnośnie do przesyłki i doręczenia (wręczenia) paszportów pospolitego ruszenia będą analogicznie stosowane postanowienia punktu 50.; przy przesyłce należy również używać zawsze spisu według wzoru 9.

221. Co do osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, które otrzymały „karty przeznaczenia C“, a które nie należały ani do żadnego z oddziałów siły zbrojnej ani do żandarmerji, należy w paszporcie pospolitego ruszenia przekreślić „legitymację“ za pomocą poprzecznych kresek.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na miejsce pobytu wygotować mają paszporty pospolitego ruszenia dla osób wymienionych w punkcie niniejszym. O wygotowaniu paszportów takich, względem którego utrzymywać należy ewidencję za pomocą konsygnacji imiennej, zawiadomi się komendy okręgowe pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny celem dokonania odpowiednich zapisków, tudzież gminy przynależności celem kontroli meldunkowej i to te ostatnie za pośrednictwem odnośnych politycznych władz powiatowych.

Doręczenie tych paszportów nastąpi równocześnie z doręczeniem kart przeznaczenia za pośrednictwem politycznych władz powiatowych, właściwych ze względu na miejsce pobytu.

222. Paszport pospolitego ruszenia, który stał się nieważnym, oddać należy przełożonemu gminy miejsca pobytu lub przynależności, który za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej prześle go właściwej komendzie okręgowej pospolitego ruszenia względnie właściwa komenda okręgowa pospolitego ruszenia ma paszport ten ściągnąć i zniszczyć.

223. Komenda okręgowa pospolitego ruszenia właściwa ze względu na prawo swojszczyzny wyda osobom, które dopełniły obowiązku służby w pospolitym ruszeniu — z wyjątkiem osób wymienionych w punkcie 218. a) i w punkcie 221. — przy równoczesnym odebraniu paszportu pospolitego ruszenia „świadectwo uwolnienia“, w którym po-

twierdzić należy prócz dopełnienia powinności służbowej w wojsku i obronie krajowej (żandarmerji) nadto dopełnienie obowiązku służby w pospolitym ruszeniu.

224. Ci z pośród wysłużonych wojskowych, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy w czasie trwania tego obowiązku uznani zostali za niezdatnych do wszelkiej służby w pospolitym ruszeniu (superarbitrowani) albo którzy za zezwoleniem władz przesiedlili się za granicę, otrzymają również świadectwa uwolnienia ze strony właściwych ze względu na prawo swojszczyzny komend okręgowych pospolitego ruszenia; ich paszporty pospolitego ruszenia należy ściągnąć.

225. Celem wygotowania duplikatu paszportu pospolitego ruszenia, który zaginął lub stał się nieużytecznym należy zwrócić się do władz właściwych ze względu na meldunki, które wymienione są w § 2. przepisu o meldowaniu się w pospolitym ruszeniu.

Przy odnawianiu paszportów należy wciągnąć do zapisków osobistych ewentualną klasyfikację: „niezdatny do służby orężnej“ oraz, jeżeli to jest możliwe, także ostatnie przedstawienie się (meldunek); prawdziwość tych wpisów potwierdzić ma komenda okręgowa pospolitego ruszenia; celem potwierdzenia dokonanego przedstawienia się (meldunku) należy ewentualnie zażądać odnośnych dat od politycznej władzy powiatowej, właściwej ze względu na prawo swojszczyzny.

Formalne unieważnienie zaginionych paszportów pospolitego ruszenia nie jest potrzebne.

226. Polityczne władze powiatowe miejsca pobytu przeprowadzą w paszportach pospolitego ruszenia sprostowania odnoszące się do nazwiska, dawnego stopnia wojskowego i prawa swojszczyzny, a to na podstawie przedłożonych dokumentów, zwłaszcza przy sposobności peryodycznych lub w poszczególnych wypadkach uskutecznianych przedstawień (meldunków); sprostowane paszporty należy możliwie najprędzej zwrócić napowrót odnośnym osobom do służby w pospolitym ruszeniu obowiązującym.

Każdą zmianę w paszporcie względnie każde sprostowanie tegoż należy wciągnąć do zapisków osobistych jako dodatek wraz z krótkim uzasadnieniem, zaopatrzyć datą, potwierdzić urzędownie i podać do wiadomości właściwej komendy okręgowej pospolitego ruszenia.

227. Przy wydawaniu paszportów pospolitego ruszenia należy od osób obowiązanych do służby w tymże odebrać będące w ich posiadaniu wojskowe dokumenty legitymacyjne (paszporty wojskowe lub paszporty obrony krajowej, poświadcze-

nia wojskowe lub obrony krajowej) i przesłać je komendom okręgowym pospolitego ruszenia, które odeślą dokumenty te właściwym komendom okręgowym uzupełnienia.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na prawo swojszczyzny, winny zniszczyć paszporty pospolitego ruszenia ściągnięte przy sposobności doręczenia świadectw uwolnienia (punkt 50.).

228. Paszporty pospolitego ruszenia, których nie można doręczyć, należy tak długo przechowywać u politycznej władzy powiatowej, właściwej ze względu na prawo swojszczyzny, dopóki osoba obowiązana do służby w pospolitym ruszeniu, dla której paszport jest przeznaczony nie będzie odszukana albo nie wyjdzie z obowiązku do służby w pospolitym ruszeniu.

229. Przy zgłaszaniu się do szeregów w razie zapowiedzenia i powołania pospolitego ruszenia upoważnia paszport pospolitego ruszenia do wolnej jazdy na kolejach żelaznych (okrętach parowych) w kraju i w Obszarze zajętym. Paszport ten odebrany będzie przy przeglądzie.

230. Gdyby obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu zgubił paszport lub jeżeli nie ma jeszcze paszportu, natenczas należy to przy sposobności przedstawienia się (meldunku) (§ 5 : 4. przepisu o meldowaniu się w pospolitym ruszeniu) zaznaczyć w karcie meldunkowej (rubryka 10.), a polityczna władza powiatowa, właściwa ze względu na prawo swojszczyzny winna przy użyciu spisu według wzoru 9. zażądać od właściwej komendy okręgowej pospolitego ruszenia wystawienia paszportu pospolitego ruszenia.

Rozdział XIV.

Udzielanie urlopów. Rozwiązanie pospolitego ruszenia. Stwierdzenie służby pełnionej w pospolitym ruszeniu.

§ 46.

Udzielanie urlopów.

231. Udzielanie urlopów może mieć miejsce albo *a)* ze względów służbowych albo *b)* ze względów osobistych.

Ad a) Udzielanie urlopów ze względów służbowych następuje z powodu nadkompletu, zmniejszenia pocztu lub czasowej zbledności formacji pospolitego ruszenia.

Urlopowanie z powodu nadkompletu rozciąga się na czas nieoznaczony a przeprowadza się je na skutek zarządzenia Ministerstwa obrony krajowej według wskazówek komend terytoryalnych obrony krajowej (wojska), w porządku równieństw pospolitego ruszenia, zaczynając od najstarszego.

Urlopowani otrzymują poświadczenia urlopowe opiewające „na czas nieoznaczony“ według wzoru 41. i winni w miejscu, gdzie przeprowadzają urlop, w dniu następnym po przybyciu tamże zameldować się u przełożonego gminy i zawiadomić go o swoim mieszkaniu oraz ewentualnej zmianie tegoż. Zmiana miejsca przeprowadzania urlopu może nastąpić tylko za zezwoleniem komendy okręgowej pospolitego ruszenia, którą należy upraszać o to bezpośrednio lub za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej miejsca urlopu; w nowym miejscu przeprowadzania urlopu należy uskuteczyć zameldowanie się u przełożonego gminy w sposób, jak wyżej podano. Co do utrzymywania ewidencji urlopowanych odsyła się do postanowień punktu 177. Ponowne powołanie następuje zapomocą karty powołującej lub obwieszczenia.

Jeżeli przy samoistnych oddziałach broni lub oddziałach uzupełniających pospolitego ruszenia zmniejszenie pocztu okaże się dopuszczalne, natenczas zarządzi je w obrębie armii operującej dowódca wojskowy, poza tym zaś Ministerstwo obrony krajowej.

Jeżeli samoistne oddziały broni pospolitego ruszenia okażą się czasowo zbędne, natenczas dowódca wojskowy, względnie Ministerstwo obrony krajowej zarządzi również urlopowanie a ewentualnie postanowi jednocześnie utworzenie kadrów.

W obu wypadkach nastąpi rozbrojenie i urlopowanie w stacyach okręgów pospolitego ruszenia lub w innych stacyach formacji.

W tym wypadku nie zaopatrzy się urlopowanych w poświadczenia urlopowe, lecz należy w paszportach pospolitego ruszenia, które im się wyda, urlopowanie ich zaznaczyć i potwierdzić; nadto należy ich zawiadomić, że w razie potrzeby nastąpi ich ponowne powołanie zapomocą obwieszczeń.

Zmniejszenie pocztu lub tymczasowe rozwiązanie oddziałów przeznaczonych do pełnienia szczególnych czynności służbowych w celach wojennych zarządzą te władze lub komendy, które spowodowały ich utworzenie; zarządzenia te wykonane będą w tym miejscu, gdzie oddziały te są zajęte; także i w tym wypadku nie wyda się poświadczeń urlopowych, lecz stosownie do postanowień poprzednio podanych paszporty pospolitego ruszenia.

Postanowienia ustępu 4. niniejszego punktu mają i wówczas pełne zastosowanie, gdy urlopo-

wani nie otrzymali poświadczeń urlopowych, przepisanych dla pospolitego ruszenia.

Ad b) Urlopowanie osób należących do pospolitego ruszenia ze względów osobistych może mieć miejsce tylko w nader wyjątkowych wypadkach i wśród okoliczności szczególnie naglących, w miarę tego, jak służba na to zezwala i przy przestrzeganiu interesów służbowych.

Urlopowanych należy zaopatrzyć w poświadczenia urlopowe, jakich używa się dla c. k. obrony krajowej.

232. Odnośnie do urlopowania osób przydzielonych do wojska, marynarki wojennej lub obrony krajowej obowiązują postanowienia istniejące dla tych części siły zbrojnej.

§ 47.

Rozwiązanie pospolitego ruszenia.

233. Częściowe — ograniczone do pojedynczych krajów — lub zupełne rozwiązanie pospolitego ruszenia zarządza Cesarz.

234. Zarządzone rozwiązanie samoistnych oddziałów broni i oddziałów pospolitego ruszenia wykonane będzie w stacyach uzbrojenia lub formacji; rozpoczyna się ono od rozbrojenia i uwolnienia żołnierzy kompanii (oddziałów) i przeniesienia oficerów przydzielonych do kompanii (oddziałów) w ich poprzedni stosunek. Dowódcy kompanii, podoficerowie rachunkowi, jakoteż podoficerowie i żołnierze pospolitego ruszenia najmłodszych klas wieku, potrzebni do określonego przepisani odwiezienia, wyrestaurowania i poklasyfikowania mundurów, rynsztlunków, narzędzi polowych, broni i amunicji, jakoteż wszelkich innych materiałów skarbowych, pozostać mają aż do ukończenia tych robót.

Sztab batalionowy, którego zbędnych członków nawet już wcześniej można uwolnić, rozwiązać należy na ostatku.

Osoby z pospolitego ruszenia, służące w wojsku, w marynarce wojennej lub obronie krajowej, odsyłane będą przez swoje właściwe oddziały wprost do gminy przynależności lub do obranego miejsca pobytu, jeżeli takowe leży równie daleko jak gmina przynależności lub bliżej.

Wszyscy oficerowie i inni gażyści, licząc tu także oficerów i urzędników wojskowych, będących w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym, którzy pełnili obowiązki w pospolitym ruszeniu, przeniesieni będą napowrót w poprzedni stosunek.

235. Przed uwolnieniem ze służby w pospolitym ruszeniu należy dwie karty prezentacyjne (kartę legitymacyjną), należące do paszportu pospolitego ruszenia zastąpić nowemi.

§ 48.

Potwierdzenie pełnienia służby w pospolitym ruszeniu.

236. Kto pełnił służbę w pospolitym ruszeniu, otrzyma po ostatecznym rozwiązaniu oddziałów pospolitego ruszenia odpowiednie urzędowe potwierdzenie tej okoliczności i to w regule od oddziału, do którego etatu w ostatnim czasie należał (batalionu, kompanii, oddziału itp.).

Dla tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy posiadają paszporty pospolitego ruszenia, należy potwierdzenie to uskutecznić w paszportach, podczas gdy z pośród innych osób należących do pospolitego ruszenia otrzymują gażyści świadectwa służby w pospolitym ruszeniu według wzoru 42, zaś żołnierze świadectwa według wzoru 43.

Korpusy (oddziały) pospolitego ruszenia winny na czasie zwrócić się do komend terytoryalnych obrony krajowej (wojska) względem pokrycia zapotrzebowania takich świadectw a zbywające w danym razie blankiety odesłać do tych komend za pośrednictwem komendy okręgowej pospolitego ruszenia. Ogólne zapotrzebowanie komend terytoryalnych obrony krajowej (wojska) należy w razie, jeżeli zajdzie potrzeba wykazać Ministerstwu obrony krajowej.

237. Następujące władze i organy, względnie ich zastępcy lub następcy potwierdzają pełnienie służby w paszporcie pospolitego ruszenia i wystawiają świadectwa:

1. Ministerstwo obrony krajowej dla komendantów batalionów i na równi z nimi postawionych, jak również dla wszystkich wyższych komendantów pospolitego ruszenia, w którym to celu komendy terytoryalne obrony krajowej (wojska) winny przedkładać Ministerstwu po rozwiązaniu pospolitego ruszenia imienny wykaz tych oficerów, z wyjątkiem oficerów czynnych, z wyrażeniem gminy i powiatu przynależności, roku urodzenia, tudzież charakteru służbowego i czasu trwania służby w pospolitym ruszeniu jak również zachowania się w obec nieprzyjaciela;

2. komenda terytoryalna obrony krajowej (wojska) co do wszystkich oficerów pospolitego ruszenia od kapitana (robnistrza) w dół, z wyjątkiem oficerów czynnych na podstawie wykazów imiennych, które przysyłać mają w tym względzie oddziały pospolitego ruszenia a w których co do oficerów pospolitego ruszenia, mianowanych ze stanu cywilnego, podać należy także ich stanowisko obywatelskie — tudzież co do wszystkich urzędników pospolitego ruszenia;

3. bezpośrednio przełożeni komendanci co do wszystkich innych osób obowiązanych do pospolitego ruszenia a przydzielonych do jego oddziałów;

4. ci z pośród obowiązanych do pospolitego ruszenia, którzy pełnili służbę pospolitego ruszenia przy c. i k. wojsku, marynarce wojennej, obronie krajowej lub żandarmeryi otrzymają potwierdzenie w paszporcie pospolitego ruszenia względnie certyfikaty służbowe od dotyczących, bezpośrednio przełożonych komend.

238. Tym nieczynnym żołnierzom, którzy przydzieleni byli do formacji pospolitego ruszenia potwierdza pełnienie tej służby w paszporcie wojskowym (obrony krajowej) komendant odnośnej formacji.

239. Jeżeli żandarmerya, straż skarbowa i personal lasów rządowych pełni w myśl § 41. służbę w pospolitym ruszeniu przy wojskach (oddziałach) tegoż, natenczas komendant, pod którego rozkazami osoby te stały, potwierdza im pełnienie tej służby, przy ich uwolnieniu w paszporcie wojskowym, paszporcie obrony krajowej lub pospolitego ruszenia, który ewentualnie posiadają; w braku wyżej wymienionych dokumentów należy wydać świadectwo służby w pospolitym ruszeniu.

240. Właściwa komenda okręgowa pospolitego ruszenia winna osobom do pospolitego ruszenia należącym, organom straży skarbowej i personalu lasów rządowych, które przydzielone były do posterunków żandarmeryi celem pełnienia służby, potwierdzić pełnienie tejże. W tym celu winni komendanci posterunków żandarmeryi po rozwiązaniu pospolitego ruszenia wykazać komendzie okręgowej pospolitego ruszenia wspomniane wyżej osoby przy użyciu konsygnacji imiennej (wzór 36.), a w jej rubryce przeznaczonej na uwagi wymienić czas użycia tych osób przy posterunku żandarmeryi i przebyte w danym razie zajęcia nieprzyjacielskie, oznaczając, kiedy i gdzie miały miejsce.

Wraz z konsygnacją przedłożyć należy również wojskowe dokumenty legitymacyjne (paszport wojskowy, obrony krajowej, pospolitego ruszenia), które należy odebrać.

Potwierdzone paszporty względnie świadectwa służbowe wydać należy członkom pospolitego ruszenia za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej, zaś organom straży skarbowej i personalowi lasów rządowych za pośrednictwem ich przełożonych władz.

241. Potwierdzenie, które ma być umieszczone w paszportach pospolitego ruszenia między dodatkami do zapisków osobistych, a które w właściwym czasie należy także uwzględnić przy wystawianiu świadectw uwolnienia, ma przykładowo opiewać:

„Służył jako . . . . . przy . . . . .
 od . . . . . do . . . . . 19 . . . . .
 (wobec nieprzyjaciela wiernie i walecznie) (brał
 udział w bitwie pod . . . . .
 dnia . . . . . i otrzymał za swoje
 nadzwyczaj waleczne zachowanie się przy tej spo-
 sobności srebrny medal za waleczność 1. klasy).“

Rozdział XV.

§ 49.

Postanowienia ekonomiczno-administracyjne.

242. O ile dla pospolitego ruszenia nie
 istnieją osobne postanowienia co do należyłości.

administracyi i rachunkowości należy także w po-
 spolitym ruszeniu stosować analogicznie przepisy
 istniejące dla c. k. obrony krajowej.

Rozdział XVI.

§ 50.

Podania, wygotowania.

243. Załącznik V. zawiera przegląd podań Załącznik
 (wygotowań) przepisanych w rozdziałach poprze-
 dzających.

U w a g a. Załączniki 1., 5., 6., 7., 10., 11., 16., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 32., 34., 37., 38.,
 39., 41., 42. i 43., które bądź tyczą się wyłącznie władz i komend wojskowych, bądź podają wzory kart przeznaczenia
 i powołania, nie zostały umieszczone w Dzienniku ustaw państwa.

Wzory.

Uwaga co do użyć się mającego formatu papieru:

Przy podaniach, dla których nie podano osobnego formatu, należy używać małego formatu kancelaryjnego (34/42 *cm* wysokości i szerokości arkusza);

wielki format kancelaryjny (40/50 *cm*) oznaczony jest znakiem „□” umieszczonym przy odnośnych wzorach,

wielki median (46/59 *cm*) znakiem „□”.

PLATE II

Okrąg pospolitego ruszenia N. Nr.

Wzór 2.

Powiat polityczny

do § 9.

Gmina

Rejestr pospolitego ruszenia

klasy wieku pospolitego ruszenia (roku urodzenia) 18 . .

- Uwagi.** *a)* Do rubryki 2. Gdy jest więcej osób tego samego nazwiska rodowego i imienia (chrzestnego) przydać należy dla bliższego oznaczenia dotyczącej osoby obowiązanej do służenia w pospolitym ruszeniu ewentualny przydomek lub imię (chrzestne) ojca lub jakąś inną charakterystyczną okoliczność.
- b)* Do rubryk 2. i 8. Gdy obowiązany do służenia w pospolitym ruszeniu ubywa (zostaje wykreślony), wykreślić należy z rubryki 2. nazwisko a z rubryki 8. zapisek, któryby tamże znajdował się (a to przekreślić je w ten sposób, żeby to, co było napisane, dało się przeczytać).
- c)* Do rubryk 4. do 7. i 13. Zmienne szczegóły co do pobytu (rubryki 4. az do 7.), tudzież daty meldunkowe, pochodzące z ogólnego meldunku (rubryka 13) wpisywać należy tylko ołówkiem.
- d)* Do rubryki 8. Co do obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy dopełnili powinności służby wojskowej w linii i w rezerwie a tylko w ostatnich dwóch latach swojej dwunastoletniej powinności służbowej należeli do obrony krajowej, wpisać należy samoistne oddziały wojska i zakłady wojskowe.
- e)* Do rubryki 13. O ile znajdują się jeszcze obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, nie wykształceni wojskowo, którzy utrzymywani byli w ewidencji rezerwy zapasowej wojska, względnie w ewidencji obrony krajowej, natenczas należy co do odnośnych osób zaznaczyć ten dawny wojskowy stosunek służbowy.
- f)* Zapasy rejestrów pospolitego ruszenia znajdujące się w gminach należy zużyć bez dostosowywania ich do nowego wzoru.

Format papieru:

Ilość głów	Nazwisko rodowe i ewentualny przy- domek	Imię (chrzestne)	Stan, charakter, zatrudnienie (zarobek)	Miejsce zamieszkania i numer domu w gminie przynależności	Stale nieobecny w ojczyźnie, przebywa		
	obowiązany do służby w pospo- litym ruszeniu				w krajach tutejszych	za granicą	nie wiadomo gdzie
					kraj, miejsce		
1	2		3	4	5	6	7
4	~~Adler~~	Franciszek	stanu wolnego, ślusarz	.	Węgry, Raab	.	.
4	~~Braun~~	Karol	stanu wolnego, student	.	Styrya, Grac	.	.
1	Dreher	Józef	stanu wolnego, buchalter	.	.	Bawarya, Passawa	.
1	Engel także Frei- graber	Jan	stanu wolnego, wrotnik	.	.	.	1
4	~~Gärtner~~	Emil	stanu wolnego, kelner	.	Kraina, Lublana	.	.
1	Hein	Alojzy	~~stanu wolnego,~~ żonaty, stolarz	6	.	.	.
1	Braun	Karol	żonaty, fabrykant	.	Austria dolna, Wiedeń	.	.
1	Gärtner	Emil	żonaty, właściciel gospody	20	.	.	.
4	~~Adler~~	Franciszek	żonaty, ślusarz	35	.	.	.
1	Fiedler	Wilhelm	żonaty, nauczyciel	12	.	.	.

Uwaga. Jako przykład wpisywania dat, wzięto obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, należących

Służył w wojsku, marynarce wojennej lub obronie krajowej (albo w ich rezerwach zapasowych), albo przy żandarmerji, w którym samodzielnym oddziale broni i w jakim stopniu	Do służby orężnej w pospolitym ruszeniu	Do wszelkiej służby w pospolitym ruszeniu	Uzasadnienie		U w a g a
	niezdający z jakiego powodu		przyrostu	ubytku	
8	9	10	11	12	13
				1893 asenterowany	
				1890 asenterowany jako jedn. och.	
				1890 dobrowolnie asenterowany	
		1904 superarbitrowany; porażenie prawej kończyny dolnej		Otrzymał certyfikal uwolnienia 10. 4. 1904	
Batalion strzelców polnych Nr. 9., porucznik rez.			31. 12. 1902 wystąpił ze związku obrony krajowej		Desygnowany na posadę oficera w pospolitym ruszeniu. Meldowany: 1903, 1904. 1905. 1906
27. pułk piechoty, feldwebel	1904 superarbitrowany; brak wielkiego palca lewego		31. 12. 1902 uwolniony ze związku obrony krajowej		Meldowany: 1903,
~~3. pułk artylerji korpusnej~~ starszy kanonier		1906 superarbitrowany; zdeklarowane suchoty	31. 12. 1905 uwolniony ze związku obrony krajowej	Otrzymał świadectwo uwolnienia 1. 12. 1906	Meldowany: 1906.
3. pułk piechoty obrony krajowej, nieczynny porucznik			1906 przeniesiony tutaj z N.		Desygnowany na posadę oficera w pospolitym ruszeniu. Meldowany: 1906

do klasy wieku 1871, z małej gminy styryjskiej.

Wzór 3.

do § 9.

Okrąg pospolitego ruszenia N. Nr.

Powiat polityczny

Gmina

Wyciąg z rejestrów pospolitego ruszenia.

Rówieśnictwo (klasa wieku)	Ilość obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu	Z nich służyli		U w a g a
		w wojsku (marynarce wojennej)	w obronie krajowej (żandar- meryi)	
		tudzież w ich rezerwach zapasowych		
1865				
1866				
1867				
1868				
1869				
1870				
1871				
1872				
1873				
1874				
1875				
1876				
1877				
1878				
1879				
1880				
1881				
1882				
1883				
1884				
1885				
1886				
1887				
1888				
Suma .				

N., dnia . . . 19 . . .

N. N.
przełożony gminy.

Uwaga. Wpisane lata podane są tylko jako przykład na rok 1907.

Format papieru:

Nazwa korporacji według statutu (Korpus strzelców)

Wzór 4

Siedziba korporacji (Asch)

do § 11.

(zarazem przykład.)

W y k a z

członków korporacji obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu.

Ilość głów	Nazwisko rodowe	Imię (chrzestne)	Stopień (urząd) w korporacji	Rok urodzenia	(tętna swojszczyzny (poczwiat polityczny, kraj)	Stan, zawód, zatrudnienie	Miejsce zamieszkania	Jest obowiązany do służby w wojsku (marynarce wojennej, obronie krajowej) (rodzaj broni i stopień)	Służył w wojsku, marynarce wojennej lub obronie krajowej (lub w ich rezerwach zapasowych albo przy żandarmerji (rodzaj broni i stopień)	U w a g a
	członków obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu	1								
1	Krause	Antoni	komendant	1876	Asch	kupiec	Asch	wojsko, piechota, feldw.		
1	Gold	Karol	nadpor., zastępca komend.	1869	"	wł. gosp.	"			obrona krajowa, piechota, plutonowy
1	Öhm	Józef	porucznik	1877	"	fabrykant	"	wojsko, konnica, kapral		
1	Reuss	Franciszek	"	1860	"	"	"			
1	Hilg	Edward	feldwebel	1865	"	rzeźnik	"			wojsko, artylerja polna, vormeister
1	König	Adolf	pluton.	1864	"	wł. domu	"			
1	Beckert	Edmund	"	1869	"	ekonom	"			wojsko, strzelec, plutonowy
1	Baier	Arnold	kapral	1878	"	fabrykant	"	wojsko, piechota, kapral		
1	Ludwig	Rudolf	"	1870	"	szklarz	"			
1	Kahl	Józef	"	1867	"	piekarz	"			wojsko, piechota, frajter
1	Jobst	Antoni	"	1866	"	budown.	"			wojsko, konnica, kapral
1	Lang	Robert	frajter	1879	"	ślusarz	"	wojsko, piechota, kapral		
1	Schmied	Albert	"	1865	"	stolarz	"			
1	Fischer	Józef	"	1866	"	powr. żnik	"			obrona krajowa, piechota, frajter
1	Zenk	Artur	"	1866	"	cukiernik	"			
45	inni członkowie							6		30
60	razem							10		36

N., dnia . . . go . . . . . 19 . . . . . Podpis komendanta (przełożonego stowarzyszenia):

Uwaga: Oficerów, podoficerów i frajtrów (dowódców patroli) korpusów milicji mieszczańskiej i korpusów strzelców, tudzież członków zwierzchności stowarzyszeń weteranów wojskowych wpisać należy imiennie, wszystkich zaś innych sumarycznie.

Rubryki 2. do 9. wypełnić należy odpowiednio do nagłówka tylko co do członków, których imiennie ma się wpisać; co do reszty członków rubryki 3. do 7. pozostają próżne, zaś w rubrykach 8. i 9. należy wciągnąć ogólną liczbę „obowiązanych do służby“ względnie „wysłużonych“. Daty wyżej wpisane służą za przykład dla korpusu milicji mieszczańskiej; stowarzyszenia weteranów itd. winny przy sporządzaniu wykazów tych postępować analogicznie. — Członków wymienionych w punkcie 150. przepisu nie należy wpisywać jako obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu. — Nadwyżkę w liczbie starszyny, jaka w danym razie mogłaby zachodzić w porównaniu ze stanem prawidłowym należy w rubryce przeznaczonej na uwagi cyfrowo wykazać i usprawiedliwić.

Format papieru:

(Trofea.)

Świadcstwo uwolnienia.

N. N. . . . .
 urodzony w roku 18 . . . w . . . . . w powiecie politycznym . . . . . ,
 kraju . . . . . , przynależny do . . . . . w powiecie poli-
 tycznym . . . . . kraju . . . . . służył w wojsku (marynarce
 wojennej) przy . . . . . przez . . . lat. . . . miesięcy,
 . . . dni, następnie przy . . . . . obrony krajowej (strzelców krajowych)
 . . . . . przez . . . lat. . . . miesięcy, . . . dni, w ostatnim
 czasie jako . . . . . (wiernie, walecznie, honorowo), (brał udział
 w wypraw . . . . . podczas któr . . . doznał . . . . .
 zranienia i został za waleczność okazaną w bitw . . . pod . . . . .
 odznaczony . . . . .).

Tenże ma prawo nosić . . . . .

Gdy wyżej wymieniony z dniem 31. grudnia 19 . . . uczynił w zupełności
 zadość także obowiązкови służby w pospolitym ruszeniu, przeto wydaje się mu
 dokument niniejszy.

. . . . . dnia . . . go . . . . . 19 . . .

C. k. komendant okręgu pospolitego ruszenia:

Podpis:

- Uwaga:** 1. Niniejsze świadcstwo uwolnienia przeznaczone jest dla tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo i po zupełnym dopełnieniu obowiązku służby w pospolitym ruszeniu zostają z tegoż uwolnieni.
2. Jeżeli świadcstwo uwolnienia zginie, natenczas należy wydać temu, kto je zgubił poświadczenie obejmujące najważniejsze szczegóły tegoż świadcstwa.
3. Oprócz rzeczywistego stopnia wojskowego należy wymienić także posiadany ewentualnie stopień tytularny.
4. Osobom obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu, które służyły wojskowo i za zezwoleniem władz opuszczają kraj, należy wydać takie świadcstwo uwolnienia z osnową odpowiednio zmienioną.
5. Format papieru: 36 cm szeroki, 30 cm wysoki.

(Trofea.)

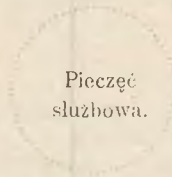
Świadectwo uwolnienia.

N. N. . . . . urodzony
w roku 18 . . w . . . . . w powiecie politycznym . . . . .
kraju . . . . ., przynależny do . . . . . w powiecie poli-
tycznym . . . . . kraju . . . . . służył w wojsku (młynaree
wojennej) przy . . . . . przez . . . lat, . . . miesięcy,
. . . dni, następnie przy . . . . . obrony krajowej (strzelców krajowych)
. . . . . przez . . . lat, . . . miesięcy, . . . dni, w ostatnim
czasie jako . . . . . (wiernie, walecznie, honorowo), (brał udział
w wypraw . . wojenn . . . . . podczas któr . . doznał . . . . .
zranienia i został za waleczność okazaną w bitw . . pod . . . . .
odznaczony . . . . .).

Tenże ma prawo nosić . . . . .

Ponieważ wyżej wymieniony stosownie do uchwały komisji { poborowej
rozpoznawczej
superarbitryjnej
w . . . . . z dnia . . . . . 19 . . z powodu wady jest bez-
warunkowo niezdolny do pełnienia powinności służbowej w pospolitym ruszeniu,
przeto uwalnia się go od dalszej służby w pospolitym ruszeniu i wydaje się mu
dokument niniejszy . . . . .
. . . . .
. . . . ., dnia . . . go . . . . . 19 . .

C. k. Komendant okręgu pospolitego ruszenia:

Podpis:

- Uwaga:** 1. Niniejsze świadectwo uwolnienia przeznaczone jest dla tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo i w czasie, gdy podlegali obowiązkowi służby w pospolitym ruszeniu uwolnieni zostali z powodu wady od obowiązku do służby tej.
2. Jeżeli świadectwo uwolnienia zaginie, natenczas temu, który je zagubił wydać należy poświadczenie obejmujące istotne szczegóły świadectwa uwolnienia.
3. Prócz rzeczywistego stopnia należy przytoczyć także posiadany w danym razie stopień tytularny.
4. Format papieru: 36 cm szerokości, 30 cm długości.

Wzór 13.

do § 14.

Polityczna władza powiatowa.

Świadectwo uwolnienia od pospolitego ruszenia.

Dla N. N. . . . . obowiązanego do służenia
w pospolitym ruszeniu, posiadającego prawo swojszczyzny w gminie N. . . . .
. . . . . urodz. w r. 18 . . . , charakter (zatrudnienie,
zarobek) . . . . . , którego na zasadzie

według
potrzeby

{ uchwały komisji poborowej w N. . . . . z dnia .^{go} . . . . 19 .
{ uchwały komisji rozpoznawczej w N. . . . . z dnia .^{go} . . . . 19 .
{ uchwały komisji superarbitryjnej w N. . . . . z dnia .^{go} . . . . 19 .

z powodu wad jako bezwarunkowo niezdatnego do pełnienia powinności
służbowej w pospolitym ruszeniu uwalnia się od tej powinności.

N. . . . . , dnia . .^{go} . . . . . 19 . .

Pieczęć

Naczelnik politycznej władzy powiatowej:

Podpis.

Wzór 14.

do § 15.

Najwyższy urząd dworski, władza centralna, władza. zakład komunikacyjny itd.

W y k a z

osób do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązanych, co do których na zasadzie § 2.*) ustawy o pospolitym ruszeniu proponuje się wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu w razie wojny ze względu na to, iż są niezbędne do załatwiania spraw służby publicznej lub publicznego interesu.

- Uwaga.**
- a) Do rubryki 1. W wykazach władz niższych itd. z wyjątkiem zakładów komunikacyjnych nie należy wpisywać liczb bieżących; liczby te będą wpisane dopiero u władz opiniujących; corocznie należy zaczynać od liczby 1.
  - b) Do rubryk 2. i 6. Rubrykę 2. wypełnia się tylko co do oficerów i urzędników wojskowych w stanie spoczynku i stosunku pozasłużbowym lub co do gazystów zostających w stosunku ewidencyi obrony krajowej; rubryka 6. zostaje co do nich próżna.
  - c) Do rubryki 3. Nazwiska tych obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, na których wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu nie zgadza się władza opiniująca, przekreślić należy w wykazach czerwono.
  - d) Do rubryki 6. Co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy dopełnili powinności służbowej w linii i rezerwie wojska, a tylko w ostatnich dwóch latach swej powinności służbowej należeli do obrony krajowej, należy zanotować samoistne oddziały wojska i zakłady wojska.
  - e) Do rubryki 13. Przy obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy należą do kategorii wzmiankowanych w punkcie 64. c) i d), a są przedstawieni do wyłączenia, należy zaznaczyć, iż dotyczące osoby, a to ad punkt 64. c) zostały spisane jako lekarze, inżynierzy itd., ad punkt 64. d) zostały indywidualnie przeznaczone do czynności służbowych w celach wojennych i otrzymały karty przeznaczenia do pospolitego ruszenia.

*) Przy wnioskach na pozostawienie przy dotychczasowych zajęciach, stawianych w myśl § 16. i przy wnioskach według § 26. punktu 139. należy napis odpowiednio zmienić.

Format papieru:

cywilna		Uzasadnienie niezbędności każdego z osobna na posadzie, którą zajmuje	Uchwała komendy terytorialnej obrony krajowej, względnie Ministerstwa obrony krajowej	U w a g a
Siedziba służbowa	Charakter służbowy			
9	10	11	12	13

Wzór 15.

do § 15.

C. k. Ministerstwo obrony krajowej.

C. k. Komenda obrony krajowej w N. . . . .

do nr . . . . . z r. 19 . . . . .

Dla c. k. Komendy obrony krajowej w . . . . .

Dla c. k. Komendy okręgowej pospolitego ruszenia
Nr. . . . .**Karta ewidencyjna**co do wymienionych poniżej obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których od służby tej
wyłączono.

Do punktu 74. przepisu o organizacji pospolitego ruszenia.

1	Bieżąca liczba we wniosku na wyłączenie		
2	Stopień (charakter) i wojskowy stosunek służbowy		
3	Imię (chrzestne) i nazwisko rodowe tudzież ewentualny przydomek		
4	Rok urodzenia		
5	Gmina	przynależności	
	Powiat polityczny		
	Kraj		
6	Służył czymie; oddział broni; stopień		
7	Otrzymał przeznaczenie na posadę oficera (urzędnika) w pospolitym ruszeniu		
8	Posada cywilna	władza itd.	
9		siedziba służbowa	
10		charakter służbowy	
Uwaga.			

Format papieru: 11,2 × 18 cm.

Najwyższy urząd dworski, władza centralna.
krajowa itd.

Wzór 17.

do § 15.

(Jako przykład: C. k. Dyrekcya poczt i telegrafów
we Wiedniu)

Dla Magistratu c. k. głównego i stołecznego miasta Wiednia.

W y k a z

zmian, które co do osób wyłączonych od służby w pospolitym ruszeniu zasły w półroczu . . roku 19 . .

Wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu zostało przyznane		Imię (chrzestne)	Rok urodzenia	Gmina awstryjska; powiat polityczny	Służył czynnie; w wojsku, w marynarce wojennej, obronie krajowej (tutaj: w ich rezerwach zapasowych); w żandarmerji; — twrdzaj broń; stopień	Przeznaczony jest na posadę oficera lub urzędnika w pospolitym ruszeniu	Posada cywilna		Rodzaj zmiany, jaka zasły co do wyłączonego	U w a g a
przez	pod bieżącą liczbą spisu						Stopień (charakter) i wojskowy stosunek służbowy	Władza (przedsiębiorstwo kolei żelaznej lub żegluga parowej) itd.		
w W i e d n i u	1907	36	Karol Gruber	1866	C. i k. pułk piechoty Nr. 84., porucznik		kontrolor pocztowy	zmarł	wykreślony	
	1907	114	Wincenty Herzog	1867	C. i k. pułk piechoty Nr. 4., feldfebel		asystent pocztowy	przeniesiony do St. Pölten i tam przy-należny	spis sprostowa-no	
	1907	138	Rudolf Strobel	1867	C. k. pułk piechoty obrony krajo-wej Nr. 1., porucznik		oficjal pocztowy	przeniesiony w czasowy stan spoczynku	wy-kreślony	
	1907	416	Edward Orth	1871	C. i k. pułk ułanów Nr. 5., kapral		woźny	wydalony	wy-kreślony	
	1907	482	Adolf Sychra	1874			in-żynier	wystąpił	wy-kreślony	
	1907	510	Józef Böhm	1866	C. k. pułk piechoty obrony krajowej Nr. 1., plutonowy		listo-nosz	właściwy rok urodzenia 1868	spis sprostowa-no	
	1907	521	Antoni Gold	1866	C. i k. batalion strzelców pol-nych Nr. 21., starszy strzelec		oficjal pocztowy	dobrowolnie asenterowany przed wej-ściem w obo-wiązek służby w pospolitym ruszeniu, nie podlega już temu obowiąz-kowi	wy-kreślony	
	1907	536	Karol Jost	1874	C. i k. pułk artylerji kor-pusnej Nr. 2., ogniomistrz		asy-stent pocztowy	należy jeszcze do obrony krajowej	wy-kreślony	

Format papieru:

Wzór 28.
do § 26.

Gmina . . . . .
 Powiatna władza powiatowa . . . . .
 C. k. Komenda okręgowa powiatowego ruszenia Nr. . . . . w . . . . .
 C. k. Komenda obrony krajowej w N. . . . .

W y k a z

obowiązanych do służenia w pospolicym ruszeniu lekarzy, inżynierów, architektów, budowniczych — dyplomowanych weterenarzy i konwojatorów stanu cywilnego.

Imię (chrzestne) i nazwisko rodowe	Bok uro- dzenia	Gmina	Powiat (powiatowy)	Kraj	Gmina	Powiat (powiatowy)	Kraj	Ewentualny dawny stopień wojskowy	Stanowisko obywatelskie (charakter, zastrudnienie, zarobek)	Ewentualne prze- znaczenie do- życiowe w pospo- licym ruszeniu wo- jska: karę przeznaczoną	Uwaga
		przynależności		pobytu							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
									lekarz praktyczny (okul.)	przy szpitalu garnizonowym Nr. . . . . w	
									lekarz miejski (chor. wewn. i zewn.)	da Czerwonego krzyża	
								Infanterysta	architekt	przy Dyrekcji inżynierji w.	
									c. k. weterynarz powiatowy		Wyłączony od służby w po- spolicym ruszeniu

Data.

Podpis.

Uwaga. Wykaz ten obejmuje wyłącznie 24 klas wieku pospoliciego ruszenia z ułaski, nie są do załącznika podług staję służby obowiązanych do służenia w pospolicym ruszeniu (bez względu na ich przynależność).
 Osobliwych staję poza obrębem krajowej i krajowej reprezentowanych w Radzie powiatowej należy według możliwości opisać. — Obywateli zagranicznych nie należy wliczać do tego wykazu.
 Inżynierów, architektów i budowniczych można zapisywać wspólnie; inne kategorie zapisywać należy oddzielnie.
 Osoby stanu cywilnego przeliczanych na osobny adres lub adresów lub urzędów pospoliciego ruszenia nie liczyć wliczać.
 Wzrostu tego osoby; przy odpowiedniej zmianie napisu należy także referować zaciągnięcia i zaciągnięcia, oraz wówczas, gdy inne kategorie obowiązanych do służby w pospolicym ruszeniu (konwojatorów, k-wali, Zwierników, gromnie i polityczne) wliczone nie mają wliczać wliczać w tabelce II.

Format papieru:

Gmina

Polityczna władza powiatowa

C. k. Komenda okręgowa pospolitego ruszenia Nr. . . . . w . . . . .

C. k. Komenda obrony krajowej w N. . . . .

W y k a z

rozporządzalnych rzemieślników do służenia w pospolitym ruszeniu

Gmina (Powiat polityczny, okrąg pospolitego ruszenia)	Kowale (kowale okrętowi)	Ślusarze	Ślusarze maszynowi	Pilnikarze	Odluwacze metali	Tokarze metali	Lutownicy obowiazani (pobielacze)	Błacharze	Maszyniści	Dozorcy maszyn	Palacze maszynowi	Rusznikarze	Mechanicy	Elektrycy	Murarze	Kamienniarze	Pokrywacze dachów	Cieśle	Cieśle okrętowi (budujący łodzie)	
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	

Data.

Uwaga. Wykaz ten odnosi się do stanu z dnia 1. stycznia, obejmuje wszystkie 24 klas wieku pospolitego — Obywateli węgierskich należy wciągać do tego wykazu.

W podaniach komend okręgowych pospolitego ruszenia należy zestawić sumy wykazów pojedyn-

W podaniu komend terytorjalnych obrony krajowej należy wykazać sumy według okręgów

Nie należy zapisywać:

- a) wszystkich obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy posiadają wykształcenie
- b) wszystkich rzemieślników pracujących przy kolejach żelaznych i żegludze parowej (także
- c) wszystkich rzemieślników pracujących w zakładach technicznych szczegółowo oznaczonych, ruszeniu obowiązanych mają być pominięci

Format papieru:

Wzór 29.

do § 26.

sumaryczny

obowiązanych, którzy nie posiadają wojskowego wykształcenia.

Stolarze	Stelmachy	Bednarze	Lukiernicy	Siódlarze	Hymarze	Szewcy	Krawcy	Piekarze	Młynarze	Rzeźnicy	Litografowie (drukarze)	Robotnicy przy prochu	Dozocy chorych	Zeglarze (retmani)	Tragarze	Drwale	Robotnicy ziemni	Robotnicy przy zagłach	Zatykacze szpar
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
U w a g a																			
41																			

Podpis.

ruszenia, a układa się go w zasadzie podług stałych siedzib obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu.

czych politycznych władz powiatowych i wykazać na końcu sumy ogólne. pospolitego ruszenia, a na końcu sumy ogólne.

wojskowe (z wyjątkiem niezdatnych do służby pod bronią); w warsztatach) i przy spółkach i zakładach marynarskich, którzy przy rozkładzie i dostarczaniu robotników do służenia w pospolitym

Opaska ramienna dla pospolitego ruszenia.

(Opaska ramienna czarno-żółta.)

Opaska ramienna sporządzona jest z taśmy szerokiej na 5,4 *cm* i posiada długość około 45 *cm*; przedstawia ona trzy paski równej szerokości, z których środkowy jest czarny, a dwa skrajne żółte. Spód podszyty jest blichowanym płótnem. Na jednym końcu umieszczone są na stronie zewnętrznej po 3 pętelki w 3 rzędach a na drugim końcu wszyte są między taśmą a podszewką 3 zapinki, zapomocą których przytwierdza się opaskę ramienną na wierzchnim ubraniu dokoła lewego ramienia i opina według potrzeby ciasniej lub wolniej.

Wzór 31.

do § 31.

Karta legitymacyjna pospolitego ruszenia.

(Wielkość naturalna.)

3 mm	Batalion wychodny pospolitego ruszenia, Lwów Nr. 3/19	Posiada prawo swojszczyzny w	gminie miejscowej	Budków
	. . . kompania (nadporucznik pospolitego ruszenia)		powiecie politycznym	Bobrka
	Franciszek Frick		kraju	Galicja
	Rok urodzenia: 1872			

9 cm

Postanowienia odnośnie do karty legitymacyjnej pospolitego ruszenia.

1. Karta legitymacyjna jest środkiem pomocniczym, służącym do łatwiejszego stwierdzenia tożsamości osoby i ma także na celu ułatwienie dochodzenia praw cywilnych, służących osieroconym.

2. Karta ta odnośnie do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy otrzymali paszporty pospolitego ruszenia złączona jest jako odcinek z jedną z dwóch kart prezentacyjnych, dołączonych do paszportu pospolitego ruszenia, ma rozmiary podane przy powyższym wzorze, według którego należy uskuteczniać wpisy i znajduje się w czasie pokoju w paszporcie pospolitego ruszenia, włożona między karty prezentacyjne.

Gdyby prawo swojszczyzny dotyczącej osoby do służby w pospolitym ruszeniu obowiązanej nie było znane, natenczas należy przekreślić słowa: „*Posiada prawo swojszczyzny*“, a w ich miejsce wstawić słowa: „*Ma miejsce pobytu*“.

Przy wpisach, które jak najwyraźniej powinny być pisane, należy używać tylko łączńskich liter.

W razie potrzeby zgina się kartę legitymacyjną raz (w środku), odłączając ją od karty prezentacyjnej, chowa do puszki mosiężnej i nosi w kieszonce przy prawej kieszeni spodni; sznur od puszki należy przymocować do dziurki od guzika przy kieszeni spodni.

Ci z pośród obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy nie są ubrani po wojskowemu noszą kartę legitymacyjną, przechowaną w puszcze mosiężnej w kieszeni swego ubrania cywilnego; sznur od kapsli należy przymocować do kieszeni kilkoma ściągami.

3. Karty legitymacyjne dla żołnierzy pospolitego ruszenia, przeznaczonych do zastępowania ubytków a zgłaszających się do szeregów wojska, marynarki wojennej względnie obrony krajowej, będą trzymane w zapasie u dotyczących oddziałów uzupełniających (zakładów itd.) dopóki żołnierze ci nie otrzymają kart legitymacyjnych w paszportach pospolitego ruszenia.

Karty legitymacyjne dla tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których przydzielono do terytoryalnych formacji pospolitego ruszenia, a którzy w paszportach swoich nie mają jeszcze kart legitymacyjnych, przechowywane będą, i to w porządku alfabetycznym w obrębie pojedynczych formacji, u tej komendy, do której należy utworzenie formacji.

Komendy okręgowe pospolitego ruszenia winny dla tych obowiązanych do pospolitego ruszenia, których do służby powołano, a którzy nie przynieśli z sobą karty legitymacyjnej utrzymywać zawsze zarówno we własnej stacyi, jak i w innych stacyach, w których wystawia się formacje terytoryalne pospolitego ruszenia dostateczny zapas takich (luźnych) kart.

Zapotrzebowanie puszek mosiężnych dla żołnierzy pospolitego ruszenia pokryte będzie na rachunek skarbu; puszki te należy podobnie jak inne przedmioty rynsztunku żołnierskiego utrzymywać w ewidencji.

Gażyści pospolitego ruszenia jak również inne osoby przeznaczone na posady oficerów i urzędników winny same sprawić sobie puszki mosiężne i karty legitymacyjne; mogą oni otrzymać je za zapłatą z znachodzących się w danym razie nadliczbowych zapasów.

4. Wygotowanie kart legitymacyjnych nastąpić ma przy sposobności wygotowania paszportów pospolitego ruszenia; dwa pierwsze wiersze na lewo pozostają niewypełnione aż do chwili prezentacji (przydzielenia) żołnierza; po prezentacji (przydzieleniu) należy w wierszu pierwszym uwidocznić komendę, władzę, oddział broni, zakład lub oznaczenie oddziału robotniczego itd., a w wierszu drugim pododdział i stopień wojskowy, zaś przy oddziałach robotniczych i innych formacjach miejsce zatrudnienia (formacji).

Dla obowiązanych do pospolitego ruszenia, których powołano do służby, a którzy nie przynieśli z sobą karty legitymacyjnej winny dotyczące komendy (naczelnicy, kierownicy itd.) karty takie wystawić.

5. Puszki mosiężne dla samoistnych oddziałów broni (oddziałów itd.) pospolitego ruszenia, które w razie mobilizacji będą wystawione, winny być przechowane w magazynie odnośnej komendy okręgowej pospolitego ruszenia, puszki zaś dla terytorjalnych formacji pospolitego ruszenia w tych magazynach (składach), gdzie znajdują się przedmioty rynsztunkowe tych formacji.

Dla oddziałów robotniczych pospolitego ruszenia itd. winna ta komenda okręgowa pospolitego ruszenia utrzymywać w zapasie potrzebne blankiety i puszki mosiężne, z której okręgu wyznaczono względnie przydzielono w drodze repartycji potrzebne oddziały robotnicze (rzemieślników, robotników itd.); ta komenda okręgowa pospolitego ruszenia winna również postarać się, aby w danym razie przesłano na czasie potrzebne karty legitymacyjne wraz z puszkami do miejsc formacji (zatrudnienia) względnie, aby oddano je komendantowi (naczelnikowi, kierownikowi itd.) oddziału robotniczego.

6. Wszystkie osoby ze stanu gażystów i żołnierzy, należące do oddziałów i terytorjalnych formacji pospolitego ruszenia, które w razie mobilizacji mają być wystawione — z wyjątkiem osób należących do stałych formacji uzupełniających w miejscach otwartych tudzież do stałych władz, komend i zakładów, znajdujących się w takich stacjach, następnie ci z pośród obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy według postanowień dotyczących przeglądów zapotrzebowania robotników względnie wygotowanego na tej podstawie ogólnego rozkładu robotników mają być prezentowani, winni być zaopatrzeni w kartę legitymacyjną, przechowaną w puszcze mosiężnej, którą nosić mają zawsze przy sobie od chwili prezentowania (przydzielenia) aż do urlopowania (uwolnienia).

Przy przeniesieniu zatrzymują należący do pospolitego ruszenia kartę legitymacyjną wraz z puszką; w razie przeniesienia dokonanego w obrębie własnego oddziału pospolitego ruszenia należy kartę w odpowiedni sposób sprostować, w innych zaś wypadkach odnowić.

W razie jeżeli karta legitymacyjna albo puszka zginęła lub stała się niezdadną do użytku należy zaopatrzyć należącego do pospolitego ruszenia w nową kartę legitymacyjną względnie nową puszkę.

Należący do pospolitego ruszenia, których jako chorych (rannych) oddano do zakładu sanitarnego winni zatrzymać przy sobie karty legitymacyjne wraz z puszkami.

Jeżeli do zakładu sanitarnego odstawiono zmarłych, natenczas należy zabrać ich karty legitymacyjne wraz z puszkami, po stwierdzeniu tożsamości, dopiero bezpośrednio przed pogrzebem. Karty legitymacyjne osób, które zmarły w zakładzie sanitarnym lub które jako zmarłe tamże odstawiono, należy zaopatrzyć potwierdzeniem lekarskim co do rodzaju śmierci i dnia tejże i wraz z puszkami doręczyć własnemu duszpasterzowi.

W razie wypadków śmierci zasłych w czasie transportu winien prowadzący transport i jeszcze jeden należący do pospolitego ruszenia (żołnierz, robotnik itd.) potwierdzić zgon na odwrotnej stronie karty legitymacyjnej, n. p.: „W czasie transportu do szpitala polowego Nr. . . . zmarł dnia 16./6 19 . . . N. N. kapral pospolitego ruszenia (kapral). N. N. frajter pospolitego ruszenia (frajter).“

Jeżeli zwłoki takie muszą być oddane władzy miejscowej do pogrzebania, natenczas należy zabrać kartę legitymacyjną zmarłego; prowadzący transport winien oddać kartę tę komendzie, która transport odbiera, ta zaś ma kartę legitymacyjną wraz z puszką doręczyć własnemu duszpasterzowi.

Jeżeli zwłoki oddaje się władzy wojskowej itd. do pogrzebania, natenczas należy kartę legitymacyjną wraz z puszką pozostawić przy zwłokach aż do pogrzebu, poezem dotycząca władza itd. winna ją przesłać własnemu duszpasterzowi.

Karty legitymacyjne tych, którzy polegli na polu walki zabierze wraz z puszkami bezpośrednio przed pogrzebem oficer lub podoficer pospolitego ruszenia (oficer lub podoficer) odkomenderowany do tego wraz z detaszowanym oddziałem; tenże a nadto jeszcze jeden (żołnierz) należący do pospolitego ruszenia z oddziału, który skutecznie pogrzeb potwierdzą na odwrotnej stronie karty legitymacyjnej własnoręcznym podpisem dzień i miejsce pogrzebania. Jeżeli oddział wojska (zakład itd.) sam grzebie swoich poległych, natenczas należy o ile możności stwierdzić także tożsamość zwłok i potwierdzić to również na karcie legitymacyjnej.

Komendant oddziału detaszowanego, który skutecznie pogrzeb winien przesłać potwierdzone w ten sposób karty legitymacyjne wraz z puszkami, w drodze służbowej komendzie generalnej armii, a jeżeli niema takiej komendy tej komendzie, która miała naczelne dowództwo w czasie walki. Dotycząca komenda oddaje karty legitymacyjne wraz z puszkami po sprostowaniu listy strat właściwym duszpasterzom.

Jeżeli oddział pospolitego ruszenia sam pogrzebał swoich poległych, natenczas należy najpierw przeprowadzić manipulację odnoszącą się do stanu pocztu a potem oddać karty legitymacyjne wraz z puszkami właściwemu duszpasterzowi.

7. Z kartami legitymacyjnymi, nadsyłanymi przez armię sprzymierzoną lub nieprzyjacielską, przez władzę miejscową lub nadchodzącymi w jakiegokolwiek innej drodze, które zawierają wiarygodne potwierdzenie faktu śmierci (pogrzebu) przez dwóch świadków, albo co do których dostarczono później potwierdzenia tego przez oświadczenie dwóch świadków, iż widzieli, że posiadacz karty legitymacyjnej padł na polu walki, należy postępować analogicznie do przepisów punktu 6.

Karty legitymacyjne, niezaopatrzone takim potwierdzeniem należy doręczyć oddziałom, do których etatu osoby zmarłe należały (oddziałom robotniczym itd.) z odpowiednim wyjaśnieniem.

8. Potwierdzenia na kartach legitymacyjnych winny stwierdzać niewątpliwie śmierć (pogrzeb) posiadacza karty legitymacyjnej a o ile możności także tożsamość zwłok.

Podpisujący dają swoje potwierdzenie w miejsce przysięgi.

Karty legitymacyjne, zaopatrzone przepisanyim potwierdzeniem służą, tak samo jak lekarskie poświadczenie oględzin zwłok — do wpisu w metryki śmierci.

9. Duszpasterz wojskowy (obrony krajowej, pospolitego ruszenia) skutecznie wpis w metrykach śmierci i potwierdza wpis ten na odwrotnej stronie kart legitymacyjnych.

Następnie przesyła on karty te wraz z puszkami — i to w tych wypadkach, w których sam urzędowo występował wraz z wyciągiem z zeszytu metryk śmierci — oddziałowi, do którego etatu odnośnie osoby należały (oddziałowi robotniczemu itd.), zaś właściwej komendzie, jeżeli zmarły nie należał do pocztu oddziału pospolitego ruszenia (zakładu); natomiast te karty legitymacyjne, które oddział broni pospolitego ruszenia (zakład) przysłał mu co do pogrzebanych poległych własnego pocztu przesyła on oddziałowi wojskowemu generalnej komendy armii.

Karty legitymacyjne wraz z puszkami mają być przesłane przez oddziały pospolitego ruszenia, właściwe ze względu na przynależność do ich pocztu (oddziały robotnicze itd.) po przeprowadzeniu manipulacji co do stanu pocztu, zaś w wypadku na końcu wymienionym przez oddział wojskowy generalnej komendy armii, po sprostowaniu list strat, komisji zawiadowczej, istniejącej przy odnośnym oddziale broni (zakładzie) pospolitego ruszenia, która doręcza je właściwemu superiorowi polowemu wraz z spisem imiennym obejmującym rodowód celem wciągnięcia do metryk śmierci.

Superior polowy winien w razie, jeżeli przedłożono wyciąg z metryk śmierci, potwierdzić go, zresztą zaś wygotować tenże i przesłać wraz z kartą legitymacyjną i puszką do wymienionej wyżej komisji zawiadowczej, która udziela go politycznej władzy powiatowej miejsca przynależności celem wykreślenia dotyczącej osoby, która należała do pospolitego ruszenia ze spisów względnie z rejestrów pospolitego ruszenia.

Powyższa komisja zawiadowcza prześle karty legitymacyjne wraz z puszkami właściwej komendzie okręgowej pospolitego ruszenia.

Komendanci oddziałów robotniczych pospolitego ruszenia winni oddane im karty legitymacyjne, potwierdzone w sposób powyższy, a odnoszące się do zmarłych (pogrzebanych) własnego oddziału przesłać wraz z puszkami miesięcznymi właściwym komendom okręgowym pospolitego ruszenia do dalszego użytku służbowego.

10. Karty legitymacyjne (znaki rozpoznania) poległych lub zmarłych żołnierzy armii sprzymierzonej lub nieprzyjacielskiej należy zabrać przed ich pogrzebem i potwierdzić w ten sam sposób, jak karty legitymacyjne osób z własnego pospolitego ruszenia (wojska); osoby, które zarządziły pogrzeb winny oddać karty te komendzie przełożonej, która prześle je oddziałowi wojskowemu generalnej komendy armii.

11. Dla osób cywilnych, towarzyszących armii przepisane są inne legitymacje, które zawierają szczegóły odnoszące się zarówno do tożsamości jak i do stosunku służbowego dotyczących osób i ich uprawnienia do przebywania pośród armii.

Polityczna władza powiatowa.

Świadectwo

dla obowiązanego do służenia w pospolitym ruszeniu, poniżej wymienionego, który
uzyskał pozwolenie na podróż do . . . . .

Imię (chrzestne) i nazwisko rodowe . . . . .

Rok urodzenia . . . . .

Miejsce urodzenia . . . . . powiat polityczny . . . . . kraj . . . . .

Gmina swojszczyzny . . . . . powiat polityczny . . . . . kraj . . . . .

Miejsce zamieszkania: Gmina . . . . . powiat polityczny . . . . . kraj . . . . .

Stan (wolny, żonaty, wdowiec) . . . . .

Charakter (zatrudnienie, zarobek) . . . . .

Wzrost . . . . . Twarz . . . . .

Włosy . . . . . Nos . . . . .

Oczy . . . . . Usta . . . . .

Brwi . . . . . Broda . . . . .

Znaki szczególne . . . . .

Kres podróży: Miejsce . . . . . powiat polityczny . . . . . kraj . . . . .

Cel podróży . . . . .

Ważne na czas od . . . . . do . . . . .

N., dnia . . . . . 19 . . . . .

Podpis.

Pieczęć.

Wzór 35.

do § 35.

Poświadczenie uwierzytelniające

dla *) . . . . .
 . . . . .
 . . . . . celem zgłoszenia się do szeregów do **) . . . . .
 . . . . .

N., dnia . . . . . 19 . . .

Pieczęć
gminna.

Podpis przełożonego gminy.

Uwaga. Przełożony gminy winien przy wystawianiu poświadczeń uwierzytelniających dla obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu wpisać w miejscu „*)“ nazwisko, rok urodzenia i gminę przynależności, a w miejscu „**)“ miejsce przeznaczenia żołnierza.

Wzór 36.

do § 35.

C. k. Komenda okręgowa pospolitego ruszenia Nr. . . . w . . . . .

Powiat polityczny N. . . . .

Gmina N. . . . .

Konsygnacja imienna.

Stopień	Imię (chrzestne) i nazwisko rodowe z ewentualnym przy- domkiem	Rok urodzenia	Stan, charakter, zatrudnie- nie (zarobek)	Gmina przynależności, powiat polityczny, kraj	Miejsce zamieszkania i numer domu, powiat polityczny, kraj	Służył w wojsku, w mary- narce wojennej lub obro- nie krajowej (jakoteż w ichli rezerwach zapasowych), albo przy załadunku; — oddział broni (brzoza, za- kład), stopień	Otrzymał na rękę kwotę		Uwaga
							6	18	
							koron		

Uwaga. 1. Konsygnacji takich należy używać:

Do celów wymienionych w §§ 34., 35., 36., 37., 38., 40. i 48., następnie celem wybrania i utrzymywania w ewidencji obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, przeznaczonych do formacji terytoryalnych pospolitego ruszenia i celem zapisania robotników obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy zgłosili się do szeregów (robotników w kopalniach węgla) itd.

2. Stosownie do tego opiewać ma napis konsygnacji imiennej, np.: „co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których przy przeglądzie odbytym ze względu na tę służbę uznano za zdalnych“.

Format papieru: { odpowiednio do } na 1/4,
różnych celów: { 1/2 arkusza i całym arkuszu; te dwa ostatnie wzory mają być za-
drukowane na wszystkich stronach.

Wzór 40.

do § 45.

Paszport pospolitego ruszenia

dla obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy posiadają prawo swojszczyzny w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych — z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu.

*) Tutaj należy w ogólności wymienić ten samoistny oddział broni (zakład itd.), przy którym dotycząca osoba w ostatnich czasach czynnie służyła, względnie z którego ona wyszła.

Ministerstwo obrony krajowej przydziela w miarę potrzeby paszporty pospolitego ruszenia wydrukowane na trwałym papierze i oprawione w sztywne, szare okładki płócienne. Każdy paszport pospolitego ruszenia zawiera dwie karty prezentacyjne, przytwierdzone dwoma klamrami do wewnętrznej strony tylnej okładki. Do jednej z kart prezentacyjnych dołączona jest zarazem karta legitymacyjna jako odcinek.

Format papieru: $14\frac{5}{10}$ cm wysokości, 10 cm szerokości.

Report of the Board of Trustees

The Board of Trustees of the University of California, in their annual report, have the honor to acknowledge the many favors and courtesies which have been extended to them by the State and the people of California, and to express their sincere appreciation for the same.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA		STATE OF CALIFORNIA	
Year	Amount	Year	Amount
1874	\$1,000,000	1875	\$1,200,000
1876	\$1,500,000	1877	\$1,800,000
1878	\$2,000,000	1879	\$2,500,000
1880	\$3,000,000	1881	\$3,500,000
1882	\$4,000,000	1883	\$4,500,000
1884	\$5,000,000	1885	\$5,500,000
1886	\$6,000,000	1887	\$6,500,000
1888	\$7,000,000	1889	\$7,500,000
1890	\$8,000,000	1891	\$8,500,000
1892	\$9,000,000	1893	\$9,500,000
1894	\$10,000,000	1895	\$10,500,000
1896	\$11,000,000	1897	\$11,500,000
1898	\$12,000,000	1899	\$12,500,000
1900	\$13,000,000	1901	\$13,500,000
1902	\$14,000,000	1903	\$14,500,000
1904	\$15,000,000	1905	\$15,500,000
1906	\$16,000,000	1907	\$16,500,000
1908	\$17,000,000	1909	\$17,500,000
1910	\$18,000,000	1911	\$18,500,000
1912	\$19,000,000	1913	\$19,500,000
1914	\$20,000,000	1915	\$20,500,000
1916	\$21,000,000	1917	\$21,500,000
1918	\$22,000,000	1919	\$22,500,000
1920	\$23,000,000	1921	\$23,500,000
1922	\$24,000,000	1923	\$24,500,000
1924	\$25,000,000	1925	\$25,500,000
1926	\$26,000,000	1927	\$26,500,000
1928	\$27,000,000	1929	\$27,500,000
1930	\$28,000,000	1931	\$28,500,000
1932	\$29,000,000	1933	\$29,500,000
1934	\$30,000,000	1935	\$30,500,000
1936	\$31,000,000	1937	\$31,500,000
1938	\$32,000,000	1939	\$32,500,000
1940	\$33,000,000	1941	\$33,500,000
1942	\$34,000,000	1943	\$34,500,000
1944	\$35,000,000	1945	\$35,500,000
1946	\$36,000,000	1947	\$36,500,000
1948	\$37,000,000	1949	\$37,500,000
1950	\$38,000,000	1951	\$38,500,000
1952	\$39,000,000	1953	\$39,500,000
1954	\$40,000,000	1955	\$40,500,000
1956	\$41,000,000	1957	\$41,500,000
1958	\$42,000,000	1959	\$42,500,000
1960	\$43,000,000	1961	\$43,500,000
1962	\$44,000,000	1963	\$44,500,000
1964	\$45,000,000	1965	\$45,500,000
1966	\$46,000,000	1967	\$46,500,000
1968	\$47,000,000	1969	\$47,500,000
1970	\$48,000,000	1971	\$48,500,000
1972	\$49,000,000	1973	\$49,500,000
1974	\$50,000,000	1975	\$50,500,000
1976	\$51,000,000	1977	\$51,500,000
1978	\$52,000,000	1979	\$52,500,000
1980	\$53,000,000	1981	\$53,500,000
1982	\$54,000,000	1983	\$54,500,000
1984	\$55,000,000	1985	\$55,500,000
1986	\$56,000,000	1987	\$56,500,000
1988	\$57,000,000	1989	\$57,500,000
1990	\$58,000,000	1991	\$58,500,000
1992	\$59,000,000	1993	\$59,500,000
1994	\$60,000,000	1995	\$60,500,000
1996	\$61,000,000	1997	\$61,500,000
1998	\$62,000,000	1999	\$62,500,000
2000	\$63,000,000	2001	\$63,500,000
2002	\$64,000,000	2003	\$64,500,000
2004	\$65,000,000	2005	\$65,500,000
2006	\$66,000,000	2007	\$66,500,000
2008	\$67,000,000	2009	\$67,500,000
2010	\$68,000,000	2011	\$68,500,000
2012	\$69,000,000	2013	\$69,500,000
2014	\$70,000,000	2015	\$70,500,000
2016	\$71,000,000	2017	\$71,500,000
2018	\$72,000,000	2019	\$72,500,000
2020	\$73,000,000	2021	\$73,500,000
2022	\$74,000,000	2023	\$74,500,000
2024	\$75,000,000	2025	\$75,500,000

3

Klasa wieku pospolitego } 18 ..... Obowiązek służby w pospolitem ruszeniu (rok urodzenia) } tym ruszeniu trwa do końca roku 19.....	
Stacya uzbrojenia w razie powołania pospolitego ruszenia:	
az do roku 19..... włącznie	*)
w latach 19..... do 19.....	*) Komenda okręgowa pospolitego ruszenia (ekspozytura) miejsca pobytu
*) Tutaj podać należy u tych obowiązanych do służby w pospolitem ruszeniu, którzy pochodzą z urzędów policyjnej i górskiej, specjalnych rodzajów broni i broni wojska oraz inżynierii wojennej, o przesłanym się do zastępowania ubytków w wojsku (młynarce wojennej), w górnej przodzinie stacyi uzbrojenia, w dolnej samolotny oddział broni (zakład, przy którym obowiązany do służby w pospolitem ruszeniu służył pod koniec w czasie swojej służby w wojsku (młynarce wojennej).	

Uwaga. Odnosić do niezdatnych do służby orężnej nie wypełnia się pojedynczych przedziałek „stacyi uzbrojenia“.

Legitymacya.

urodzony w roku 18... w... powiecie...
 politycznym... kraju...
 przynależny do... powiatu politycznego...
 kraju...
 religii, ... stanu,
 (kunszt, rzemiosło, w ogóle zawód), służył w wojsku
 w pułku... Nr... przez lat...
 miesięcy... dni... w stopniu...
 następnie w pułku... obrony krajowej...
 Nr... przez lat... miesięcy... dni...
 w stopniu... (wiernie, walecznie,
 teczewi), był na wyprawie wojennej...
 podczas której odniósł rany i odznaczony został za waleczność
 okazaną w bitwie pod...
 ten ma prawo nosić jubileuszowy medal pamiątkowy; odznakę wojskową... klasy 1st.

a) Dla tych żołnierzy, których uwolniono po dopełnieniu powinności służbowej:
 Ponieważ wymieniony powyżej dopełnił całkowicie ustawowego obowiązku służbowego, przeto na zasadzie § 59. ustawy o służbie wojskowej uwalnia się go z dniem... 19... ze związku wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej) i wydaty się mu być legitymacye.

b) Dla tych żołnierzy, których uwolniono na zasadzie § 40. b) ustawy o służbie wojskowej z powodu niezdolności do służby:

Karta legitymacyjna podległa jest jako odznak z karty prezentacyjnej, która w paszporcie polskiego ruszenia leży na spodzie. Oble karty należy przyznawanie w kierunku popiecznym, zwracający je tekstem ku sobie. Przedmiotem nie może być używana uprzedmiotkowane na sznurze kart odznaczonych przy prezentowaniu celom ich późniejszego użycia. Rubryki 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

14 cm.

Rok urodzenia: 18.....

Posiada prawo przynależności w

gminie	
powiecie politycznym	
kraju	

14 cm.

1	Miejsce i dzień prezentowania	
2	Przynależny do: miejsce: pow. - polit.:	
3	Właściwy dla prezentowanego okręgu polskiego ruszenia Nr.	
4	Prezentowany pochodzący: (rodzaj i data)	
5	Rok urodzenia	
6	Stopień wojskowy	
7	Nazwisko	
8	Orzeczenie lekarskie i podpis wojskowego	U w a r a
9		

5

Ponieważ .....
 rozporządzeniem komendy ..... korpusu (terytoryjalnej wojsko-
 wej, terytoryjalnej obrony krajowej) w .....
 z dnia ..... 19 ..... na zasadzie § 40. b) ustawy o służbie
 wojskowej pozwolono wystąpić z wojska (marynarki wojennej,
 obrony krajowej) z powodu niezdolności do służby, przeto z dniem
 ..... 19 ..... uwalnia się tegoż ze związku
 wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej) i wydaje się mu tę
 legitymację.

Rzeczonemu .....
 przyznano powyższym rozporządzeniem dodatek z powodu zranie-
 nia w kwocie ..... koron rocznie i zarządzone jego wypłatę za
 pośrednictwem c. i k. Domu inwalidów wojskowych w .....

Prawo do emerytury inwalidy zastrzeżono temuż gusnie
 z dniem ..... 19 ..... i tylko aż do tego terminu
 może być dochodzone.

Dla żołnierzy pod a) i b) wymienionych:
 ..... ten podlega obowiązowi służby
 w pospolitym ruszeniu i należy aż do 31. grudnia 19 ..... do I. zaś
 aż do 31. grudnia 19 ..... do II. zaciągu pospolitego ruszenia.
 (Dla wszystkich.)

....., dnia ..... 19 .....

Podpis:

Uwaga. 1. Oprócz stopnia rzeczywistego podać należy także stopień tytularny,
 który dana osoba w ostatnim czasie możliwie posiadała. — 2. Wygrywając legityma-
 cję, przekreślić należy wyjątkowo, która nie należy się. — 3. W paszportach pospo-
 litego ruszenia, ułożonych w dwóch językach, strony 6. i 7. zawierają legitymację
 wydrukowaną w języku niemieckim i języku dotychczasowej osoby.

6

Imię (chrzestne) i nazwisko rodowe		
Charakter (zatrudnienie, zarobek)		
Rok wzięcia do wojska		
Nr. karty księgi głównej		
gmina		
powiat polityczny		
kraj		
komenda okręgowa pospolitego ruszenia Nr. .... w		
ekspozytura w		
gmina		
powiat polityczny		
kraj		
komenda okręgowa pospolitego ruszenia Nr. .... w		
ekspozytura w		

23

Eventualne ponowne powołanie do służby w pospolitym ruszeniu następuje za pośrednictwem obwieszczenia, względnie za pomocą karty powołującej, opiewającej na nazwisko obwołanego do służby w pospolitym ruszeniu. Z dniem powołania podlega obwołany do służby w pospolitym ruszeniu naprawdł ustanowionym w sprawach karnych oraz przepisom dyscyplinarnym, a to w tym samym zakresie, co osoby należące do c. k. obrony krajowej.

13. Obwołani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo, a w miejscu swego pobytu nie posiadają prawa przynależności, obwołani są po ogłoszeniu obwieszczenia o zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia — o ile powołanie ich nie dotyczy — zameldować się natychmiast u zwierzchności gminnych miejsc pobytu.

14. Obwołani do służby w pospolitym ruszeniu, objęci zapowiedzeniem, jednak jeszcze nie powołani, mogą odbywać podróże za granicę tylko za pozwoleniem politycznej władzy powiatowej miejsca pobytu.

§ 7. Postanowienia karne.

(Obwołany do służby w pospolitym ruszeniu, który zamierza przedstawić się (meldunku) przepisanego w czasie pokoju lub nie uskuteczni go w terminie przeznaczonym (§ 3. i § 5.), popełnia przekroczenie i karany będzie grzywną od 4 do 200 koron, a względnie odowiedną karą na wrołość.

Kto mimo obowiązku ciężącego na nim w tym względzie na zasadzie ustawy o pospolitym ruszeniu po zapowiedzeniu pospolitego ruszenia nie uczyni zadość powołaniu, staje się wskutek zawinionego zamierzenia winnym występku, a jeżeli to zawinione zamierzenie trwa dłużej niż osm dni, staje się winnym zbrodni.

Karą za występnek jest areszt od jednego do trzech miesięcy, karą za zbrodnę więzienie od sześciu miesięcy do dwóch lat.

pobytu, zaś w Obszarze zajęтым w urzędzie powiatowym, który im wystawi kartę uwierzytelniającą celem wolnej jazdy.

Dotyczącą legitymację podobną okazać należy przy rozporządzeniu podróży odzwrotnemu albo na żądanie konduktorowi i organom rewizyjnym.

9. Ci z posterów obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy mają być użyty do robót i do innych czynności służbowych w celach wojennych, a których do tego przeznaczy przełożony gminy, otrzymują potrzebne wskazówki co do miejsca, dnia i godziny zabrańia i co do odejścia na miejsce zatrudnienia od przełożonego gminy swego miejsca pobytu.

10. W interesie samych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu wskazane jest, aby zaopatrzyli się w zapasy żywności na dwa dni, a w zimnej porze roku także w ciepłe odzienie spodnie (bieliznę).

Ci z nich, których uznano za zdolnych do służby, otrzymują tytułem wynagrodzenia za utrzymanie się własnym staraniem przez pierwsze dwa dni rełutem etapowe za każdy dzień.

11. Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu podlegają w razie powołania od dnia powołania aż do dnia urlopowania lub rozwiązania zaciągu wojskowym przepisom dyscyplinarnym i karnym (obacz § 7.).

12. Obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu, któremu udzielono urlopu na czas nieoznaczony, podlega we wszystkich swoich stosunkach obywatelskich, jak również w sprawach karnych i policyjnych sądom i władzom cywilnym.

W miejscu, gdzie przepędza urlop, winien tenże w dniu następnym po przybyciu tamże zameldować się u przelozonego gminy i domnie mu również o swoim mieszkaniu, tudzież o ewentualnej zmianie mieszkania.

Zmiana miejsca przepędzania urlopu może nastąpić tylko za zezwoleniem Komendy okręgowej pospolitego ruszenia; o zezwolenie takie należy prosić komendę okręgową pospolitego ruszenia przy przedłożeniu paszportu pospolitego ruszenia za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej miejsca przepędzania urlopu albo też bezpośrednio. W nowym miejscu przepędzania urlopu należy uskutecznić meldunek u przełożonego gminy w sposób wyżej wymieniony.

Służył	pod koniec w jakim stopniu	
	w c. i k. wojsku (marynarce wojennej)	
	przy którym samobroni (zakładzie)	
	w c. k. obronie krajowej	
	przy c. k. żandarmerji	
Posiada kartę przeznaczenia:		
Szczególne wykształcenie i uzdolnienie:		

Dotądki do zapisków osobistych, tyczące się czynności służbowych w pospolitym ruszeniu, uskuteczniionych meldunków itd.

--	--

przebywający zaś za granicą od c. i k. władzy reprezentacyjnej o tym, czy powołanie ich także dotyczy.

4. Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, przebywający za granicą, są obowiązani z chwilą, gdy w drodze publicznej wiadomości będą musieli dowiedzieć się, iż Monarchii grozi wojna oraz iż zapowiadanie i powołanie pospolitego ruszenia nastąpiło, zmeldować się natychmiast u c. i k. władzy reprezentacyjnej ustnie lub pisemnie i podać dokładnie swój adres, a rezerwa władza udzieli im dalszych wskazówek co do zgłoszenia się do szeregów.

Zgłoszenie się do szeregów ma w takim razie nastąpić według postanowień tego paragrafu, punkt 3.

W interesie obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy mają stałe zamieszkanie za granicami Monarchii albo tamże czasowo przebywają, pożądanym jest, by ich członkowie rodziny lub pośrednicy wiadomili ich bezwzględnie o zapowiedzeniu i powołaniu do służby w pospolitym ruszeniu, które ich dotyczy.

5. Ci z pośród obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którym przyznano wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu, nie mają obowiązku zgłaszać się do szeregów w razie zapowiedzenia i powołania pospolitego ruszenia.

6. Z wyjątkiem tych wyłączonych, o których mowa powyżej, ludzie z wyjątkiem chorych, których nie można przewieźć, nie wolno nikomu z powołanych do pospolitego ruszenia zniechęcać stawiania się.

7. Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, których powołano, mają na kolejach żelaznych i parowozach w obrębie granic Monarchii austriacko-węgierskiej i w Obszarach zajętych za okolicami paszportu pospolitego ruszenia lub karły przeznaczania (ewentualnie karty powołania) prawo wolnego przejazdu.

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy z wstępu Monarchii zgłaszają się do szeregów w Dalmacji południowej, winni użyć kolei żelaznej przez Bosnischbod—Mostar.

8. Ci, którzy nie mają w ręku takiego dokumentu, a w celu stawiania się muszą jednak koleją albo parowozem, winni zameldować się przed odejściem u przełożonego gminy miejsca

9

Dodatki do zapisów osobistych, tyżące się czynności służbowych w pospolitym ruszeniu, uskuteczionych meldunkow itd.	

20

- a) wszyscy obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, posiadający karty przeznaczania, bez względu na klasę wieku i na miejsce zamieszkania wprost w tej stacyi stawionia się, która wymieniona jest w rzeczonyj karcie;
- b) wszyscy obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu w wieku 37 lat lub młodsí (l. zaciąg), którzy służyli w artyleryi, polowej i górskiej, w specjalnych oddziałach broni i branzach wojska (to jest: w artyleryi fortecznyj, artyleryi technicznyj, w korpucie pionierów, w zakładach przyborów pionierskich, w parku kolejowym i telegraficznym, przy pociągach, zakładach przyborów pocigowych, w oddziałach służby zdrowia, w szpitalach garnizonowych i wojskowych zakładach aptecznych, w zakładach zaopatrzenia, zakładach zarządu mundurów, w instytucjach wojskowo-geograficznyj, w dyrekcjach inżynieryj, w wojskowych oddziałach ludowniczych, w zakładach stadnin) lub w marynarce wojennej — bez względu na miejsce pobytu — wprost w stacyi uzbrojenia, wymienionej na 3. stronie paszportu pospolitego ruszenia;
- c) wszyscy inni obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, należący do powołanych klas wieku (lat urodzenia), którzy przebywają w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych, wprost w c. k. komendzie okregowej pospolitego ruszenia (ekspozyturze) swego miejsca pobytu.
3. Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, przebywający stale w krajach Korony węgierskiej, w Bosni i Hercegowinie, w okregu Limu lub za granicą, dla których pewne miejsce stawienia się nie zostało wyznaczone już w doręczonych im kartach przeznaczenia lub którym nie wskazano już na 3. stronie paszportu pospolitego ruszenia stacyi uzbrojenia, w której mają wprost zgłosić się do szeregów, winni stawić się bezpośrednio w okregowej komendzie pospolitego ruszenia (ekspozyturze) miejsca przynależności.
- Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, przebywający w krajach Korony węgierskiej, tudzież w Obszarze zajętym i w obszarze Limu dowiedzą się z ogłoszonego tamże publicznie obwieszczenia o zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia,

Dodatki do zapisków osobistych, dotyczące się czynności służbowych w pospolitym ruszeniu, skuteczniejszych meldunków itd.	

§ 5. Szczególna powinność meldowania się tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy otrzymali karty przeznaczenia.

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy otrzymali karty przeznaczenia, winni nie tylko corocznie przedstawiać się, stosownie do przepisu § 3, lecz nadto każdą zmianę swojej służby sędziły zgłosić pisemnie lub ustnie w przeciągu dni 30 (na Węgrzech w przeciągu dni 14), a mianowicie:

1. w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych, tudzież w krajach Korony węgierskiej;

u przelozonego gminy nowego miejsca zamieszkania;

2. w Bosni i Hercegowinie, w okręgu Linu tudzież w granicy;

u wjazd w § 3. pod *c*, *d*) i *e*) oznaczonych.

Podlegający powinności meldowania się winni przynieść z sobą do przedstawienia się (meldunku) paszport pospolitego ruszenia (inny dokument legitymacyjny) i karty przeznaczenia, przesyłając zaś wiadomienie pisemne dołączyc paszport pospolitego ruszenia (inny dokument legitymacyjny) i nadmienić, że posiadają karty przeznaczenia.

§ 6. Wskazówki na wypadek zapowiedzenia i powołania pospolitego ruszenia.

1. W razie zapowiedzenia i powołania pospolitego ruszenia winni obowiązani do meldunku zastosować się do odosobnego obwieszczenia, które publicznie będzie ogłoszone, jakoteż uwzględnić sławy uzbrojenia (przeznaczenie pod względem zgłoszenia się do szeregów) oznaczoną na stronie 3. tego paszportu.

2. Nie czekając na kartę powołania, na niezwłocznie opiewającą, winien obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu, którego klasa wieku ma się stawić, najpóźniej w ciągu 24 godzin po ogłoszeniu obwieszczenia o zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia zgłosić się do szeregów bez poprzedniego odmeldowania się u przelozonego gminy i miejscy pobytu, a mianowicie:

w pospolitym ruszeniu, winni oznajmić to przy przedstawieniu lub nadmienić w meldunku (pisemnym), poczem według okoliczności wezwani będą do stawienia się przed komisją poborową lub przed komisją superatbitryjną.

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy zgłaszają się do superatbitrowania, ponoszą sami ewentualne koszty utrzymania i podróży.

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy do podjęcia tej służby nie są zdolni, którzy jednak nie przedstawili się ani komisji poborowej ani też superatbitryjnej lub gminnej, winni w razie zapowiedzenia i powołania pospolitego ruszenia, stawić się razem z innymi obowiązującymi tej samej kategorii i klasy wieku w komendzie okręgowej (eks-pozyturze) pospolitego ruszenia właściwej ze względu na miejsce pobytu.

Uchwała „niezdatny do służby orężnej“, wydana przez komisję poborową lub superatbitryjną, ma taki skutek, że dotyczący obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu uwolniony zostaje od służby orężnej w pospolitym ruszeniu, lecz może być użyty, względnie powołany do wszelkiej innej służby w pospolitym ruszeniu, do której jest zdolny.

Niezdatność do służby orężnej zapisuje się i potwierdza w paszporcie pospolitego ruszenia.

Ci obowiązani do meldowania się, którym w ich paszporcie zapisano i potwierdzono, że są „niezdatni do służby orężnej“, nie mają obowiązku meldowania się, o ile nie otrzymali karty przeznaczenia.

Jeżeli uchwała określa: „niezdatny do wszelkiej służby w pospolitym ruszeniu“, natenczas obowiązany uważa się całkiem od służby w pospolitym ruszeniu i wykreśla się go z rejestru.

W przypadku takim otrzymuje obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu, który służy wojskowo, po oddaniu paszportu pospolitego ruszenia świadectwo uwolnienia, ten zaś, który wojskowo nie służy, certyfikat uwolnienia od pospolitego ruszenia w myśl przepisu o organizacji pospolitego ruszenia.

Dodatki do zapisków osobistych, łączące się czynności służbowych w pospolitym ruszeniu, nskuteczonych meldunkow itd.	

Dodatki do zapisków osobistych, dotyczące się czynności służbowych w pospolitym ruszeniu, uskuteczniionych meldunków itd.

--	--

6. co do tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy przebywają za granicą.

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, wymienieni pod 4, 5 i 6, mogą uskutecznie przepisane meldunki pisemnie; dotyczy to także wymienionych pod 3, jeżeli ich odnośnie władza meldunkowa nie znajduje się ani w ich miejscu pobytu ani też w jego pobliżu.

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu mają się meldować pisemnie*) i tych samych władz, u których meldują się osobście i ustnie.

Podlegający obowiązkowi pospolitego ruszenia, którzy posiadają pozwolenie na podróż morską a są obowiązani do meldowania się, mogą przepisane meldunek uskutecznie — w czasie wyznaczonym — ustnie lub pisemnie, także przez swoich krewnych, członków rodziny lub pełnomocników u przelozonego gminy przynależności.

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy odbywają okropetn dalszą podróż lub przebywając w odległych obszarach zapamiętanych, wyjątkowo nie mogli w pewnym terminie dopełnić powinności zameldowania się, mają przy najbliższej sposobności udowodnić, że powzięcie wiadomości o tej powinności, względnie uzyskanie jej zadosyć w czasie właściwym było dla nich niemożliwym.

Kapitanowie okrętów (żeglazce) mogą również przyjmować meldunki od obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy najeli się na ich okręty i mogą im wystawiać karty meldunkowe pospolitego ruszenia.

§ 4. Wskazówki dla mniej zdalnych i niezdatnych.

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy uważają się za niezdatnych do służby organicznej lub faktycznej służby

*) Meldunki dla celów ewidencyjnych są ważne od stworzyl i opłaty pocztowej, powinn być jednak na adreście być opatrzone napisem: „Na wezwanie uzgodnione”. Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu mogą otrzymać bezpłatnie blankiety potrzebne do meldunków pisemnych u przelozonego gminy, względnie u wyznaczonych władz meldunkowych. Uwzględnienie od opłaty pocztowej pochłonie się tylko na skomercjalizowaną auryzsko-węglową, tudzież na przesłanie i przesłanie.

- b) w krajach Korony węgierskiej:
u władz melnickowych do tego wyznaczonych;
- c) w Bośni i Hercegowinie:
u tamtejszych władz powiatowych (w urzędach powiatowych, ekspozyturach powiatowych, w magistracie miasta Sarajewa);
- d) w okręgu Linnu:
u komendy stacynnej wojskowej, znajdującej się w mieście pobytu lub najbliższej tego miejsca;
- e) za granicą:
obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, przebywający za granicą, dopełniają ustawowej powinności przedstawiania się (meldowania) w czasie od 1. do 31. października bez osobnego wezwania u c. i k. władzy reprezentacyjnej (w ambasadzie, poselstwie, konsulacie itp.) znajdującej się w mieście pobytu lub najbliższej tego miejsca.
- Zanim się rozpocznie czynność urzędowa, pociągona z przedstawianiem się, winni obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu odłożyć broń, łaski itp., a podczas tej czynności urzędowej nie wolno im palić tytoniu.

Wyjątki od obowiązku osobistego przedstawiania się mogą zająć w następujących wypadkach:

1. co do chorých, którzy dowodnie nie mogą przedstawić się osobiście; w przypadku tym zameldować ich mogą ustnie lub też pisemnie ich członkowie rodziny lub inni, ile możności uwierzytelnieni pełnomocnicy;
2. co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, znajdujących się w więzieniu śledczym i karnym, ludzicz oddanych do domu pracy przymusowej (poprawy); meldują ich odnośnie sądy, dyrekcye policyi i dyrekcye (zarządy) domów kary;
3. co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, przebywających w Bośni i Hercegowinie lub w okręgu Linnu;
4. co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy otrzymali pozwolenie na podróże morskie;
5. co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, przyjętych za kontraktom na c. i k. statek wojenny lub pełniących służbę na statkach przedsiębiorstwa żeglugi parowej, jeżeli istotnie znajdują się na pokładzie, i

<p>Dodatki do zapiszków osobistych, uskuteczniionych służbowych w pospolitym ruszeniu, łączące się czynności służbowe</p>	<p>Wtedy na dal-ze zapiski nie ma już miejsca, należąc winny władze upowaznione do zapisywania wszyck kartek słowno do przewidywanej potrzeby, opatrzyć je liczbami bieżącymi, a końcu mieć przy pieczętować pieczęcią urzędową.</p>
---	--

14

Przepisy dla obowiązującego do służby w pospolitym ruszeniu.

(Wydrukowane w języku ojczystym dotyczącego żołnierza.)

§ 1. W ogólności.

Paszport pospolitego ruszenia służy jako dokument legitymacyjny, potwierdzający dopełnienie powinności służbowej w wojsku i obronie krajowej, tudzież jako dowód, że obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu uczynił zadanie przepisowi dotyczącemu meldowania się w pospolitym ruszeniu; nadto do pouczenia o obowiązkach odnoszących się do pospolitego ruszenia, o których powinno się wiedzieć.

Paszport pospolitego ruszenia należy okazać przy każdym przedstawianiu się (meldowaniu), tudzież przy zgłoszeniu się do szeregów w razie zapowiedzenia i powołania pospolitego ruszenia, względnie dołączyć go do meldunków pisemnych.

Poprawki w paszportach pospolitego ruszenia winny być w zasadzie uskuteczane przez komendy okręgowie pospolitego ruszenia i przez polityczne władze powiatowe. Poprawki tego rodzaju muszą być potwierdzone w dodatkach do zapisków osobistych. W sprawie pospolitego ruszenia nie wolno nie wyskrobywać.

Gdy paszport zginie, winien ten, kto go zgubił, zwrócić się celem uzyskania duplikatu do stacyi meldunkowych (władz) oznaczonych w § 3.

Do tychże władz odwytać także należy wszystkie paszporty pospolitego ruszenia, które staną się nieważne.

§ 2. Obowiązek służby w pospolitym ruszeniu.

Obowiązek służby w pospolitym ruszeniu trwa do końca tego roku, w którym obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu kończy 42. rok życia.

Wyjątki zachodzą:

1. co do tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy, zanim zaisniali dla nich ten obowiązek, wstąpiłi dobro-

15

wolnie do czynnej służby w wojsku lub obronie krajowej; obowiązek służby w pospolitym ruszeniu trwa dla nich po dopełnieniu ustawowej dwunastoletniej powinności służbowej w wojsku (obronie krajowej) jeszcze przez bezpośrednio następujących dziesięć lat i

2. co do tych obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy według § 1. ustawy o c. k. obronie krajowej z dnia 25. grudnia 1893. wysłużyli więcej jak dwa lata i sześć miesięcy w stanie prezenyjnym obrony krajowej; obowiązek służby w pospolitym ruszeniu kończy się dla nich z tym rokiem, w którym kończą 40. rok życia.

Obowiązani do służby w pospolitym ruszeniu, którzy służyli wojskowo i dopełnili powinności służbowej w pospolitym ruszeniu, otrzymują po oddaniu paszportu pospolitego ruszenia świadectwo uwolnienia.

§ 3. Powinność meldunkowa.

W czasie pokoju u winien każdy obowiązany do służby w pospolitym ruszeniu, który otrzymał paszport pospolitego ruszenia, coocznie w czasie od 1. do 31. października* po poprzednim publicznym obwieszczeniu przedstawiciele się — z reguły osobście — a mianowicie:

a) w krolestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych**);

u zwierzchności (przełożonego) gminy miejsca pobytu, a według okoliczności u komisyi mieszanej, do tego wyznaczonej;

*) Dla obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy z powodu nieprzewidywanych przeszkód lub warunków odwołańowych, niezmiernie małych i niedorzecznych zwłok osobnik w rodzinnych lub osobistych nie mogą przedstawić się w terminie ogłoszonym, ustanowiony będzie do odwołania przedstawienia się drugiego terminu, najwyżej o 8 dni późniejszy.

***) 1. Rankwontaryuszom publicznym i osobom wyższego stanu mogą politycznie władze powiatowe pozwolić na to, aby, by uniknęli meldunek (przedstawienie się) bezpośrednio u tych władz i z wolnej woli pisemnie.

2. Władze szluzowe rządowej straży bezpieczeństwa, zakładowi karnych i sądów, kierownicy powiatowej strażi skarbowej, burokraci przedsiębiorstwa kolei żelaznych i służby parowej, upoważnione są do samodzielnego odbiorania meldunków od osób u nich w służbie zostających a obowiązanych do meldowania się.

Załączniki.

Załącznik 1.

do § 2.

Podział

**królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa na okręgi
pospolitego ruszenia.**

Okrąg terytoryalny obrony krajowej Kraków.

K r a j	Polityczna władza krajowa	Oznaczenie	Nr.	Siedziba	Polityczne powiaty administracyjne
		okręgu pospolitego ruszenia		komendy okręgowej pospolitego ruszenia (ekspozytura)	
Księstwo śląskie	Rząd krajowy w Opawie	Opawa	15	Opawa	Frysztat, Freiwaldau, Bruntal, Karniów, głównie miasto Opawa, Opawa (okolica), Bilowiec.
Margrabstwo morawskie	Namiestnictwo w Bernie			(Ekspozytura) Hranica	Morawska Ostrawa, Hranica, Mistek, Nowy Jiczyn.
Księstwo śląskie	Rząd krajowy w Opawie	Cieszyn	31	Cieszyn	Bielsk (miasto), Bielsk (okolica), Frydek (miasto), Frydek (okolica), Cieszyn.
Królestwo galicyjskie	Namiestnictwo we Lwowie				Biała, Myslenice, Żywiec, Wadowice.
Margrabstwo morawskie	Namiestnictwo w Bernie	Olomuniec	13	Olomuniec	Litowel, Morawska Trzebowa, Olomuniec (miasto) Olomuniec (okolica), Przerów, Prościejów, Sternberg.
				(Ekspozytura) Schönberg Morawski	Zabrzeg, Schönberg Morawski, Rzymarów.
Królestwo galicyjskie	Namiestnictwo we Lwowie	Kraków	16	Kraków	Bochnia, Brzesko, Chrzanów, Kraków (miasto), Kraków (okolica), Limanowa, Podgórze, Wieliczka.
		Nowy Sącz	32	Nowy Sącz	Gorlice, Grybów, Jasło, Nowy Targ, Nowy Sącz.
(Ekspozytura) Tarnów	Dąbrowa, Pilzno, Tarnów.				

Okrąg terytoryalny obrony krajowej Wiedeń.

Arcyksięstwo Austrii poniżej Anizy	Namiestnictwo we Wiedniu	Wiedeń	1	Wiedeń	Bruck na Litawę, Hietzing (okolica), Tulln, główne i rezydencyjne miasto Wiedeń.
		Sankt Pölten	21	Sankt Pölten	Amstetten, Baden, Krems, Lilienfeld, Melk, Mödling, Neunkirchen, Pöggstall, St. Pölten, Scheibbs, Waidhofen nad Ybbs (miasto), Wiener Neustadt (miasto), Wiener Neustadt (okolica), Zwettl.
Margrabstwo morawskie	Namiestnictwo w Bernie	Wiedeń	24	Wiedeń	Floridsdorf (okolica), Gäuserndorf, Korneuburg, Mistelbach, Oberhollabrunn.
Arcyksięstwo Austrii poniżej Anizy	Namiestnictwo w Wiedniu			(Ekspozytura) Znojmo	Gmünd, Horn, Waidhofen nad Thaya.
Margrabstwo morawskie	Namiestnictwo w Bernie				Znojmo (miasto), Znojmo (okolica).

K r a j	Polityczna władza krajowa	Oznaczenie	Nr.	Siedziba	Polityczne powiaty administracyjne
		określu pospolitego ruszenia		komendy okregowej pospolitego ruszenia (ekspozytura)	
Margrabstwo morawskie	Na- miestnictwo w Bernie	Berno	14	Berno	Boskowice, główne miasto Berno. Berno (okolica), Mezyrzecze Wielkie. Budziejowice Morawskie, Morawski Krumlów, Nowe Miasto, Tysznów.
				(Ekspozytura) Iglawa	Daczyce, Iglawa (miasto), Iglawa okolica, Trzebież.
		Kromieryż	25	Kromieryż	Kyjów, Hodonin, Holeszów, Kromieryż (miasto), Kromieryż (okolica), Bród Węgierski, Hradyszcze Węgierskie (miasto), Hradyszcze Węgierskie (okolica), Mezyrzecze Wołoskie, Wyszków.
Okrag terytoryalny obrony krajowej Grac.					
Księstwo styryjskie	Na- miestnictwo w Gracu	Grac	3	Grac	Feldbach, główne miasto Grac, Grac (okolica), Hartberg, Voitsberg, Weiz.
				(Ekspozytura) Leoben	Bruck nad Murem, Gröbming, Judenburg, Leoben, Liezen, Murau, Mürzzuschlag
		Marburg	26	Marburg	Deutschlandsberg, Leibnitz, Luttenberg, Marburg (miasto), Marburg (okolica), Pettau (miasto), Pettau (okolica), Radkersburg.
(Ekspozytura) Cilli	Cilli (miasto), Cilli (okolica), Gonobitz, Rann.				
Księstwo karyntyjskie	Rząd krajowy w Celowcu	Celowice	4	Celowice	Hermagor, główne miasto Celowice. Celowice (okolica), Spittal, St. Veit, Villach, Völkermarkt, Wolfsberg.
Księstwo styryjskie	Na- miestnictwo w Gracu				Windischgraz.
Księstwo krańskie	Rząd krajowy w Lublanie				Krainburg, Radmannsdorf.
Uksiążęcone hrabstwo Gorycy i Gradyski	Na- miestnictwo w Tryeście	Lublana	27	Lublana	Tolmein.
Księstwo krańskie	Rząd krajowy w Lublanie				Gottschee, Gurkfeld, główne miasto Lublana, Lublana (okolica), Lattai, Loitsch, Rudolfswert, Stein, Tschernembl.
Uksiążęcone hrabstwo Gorycy i Gradyski	Na- miestnictwo w Tryeście				Gorycy (miasto), Gorycy (okolica), Gradyska.

K r a j	Polityczna władza krajowa	Oznaczenie	Nr.	Siedziba	Polityczno powiaty administracyjne
		okręgu pospolitego ruszenia		komendy okręgowej pospolitego ruszenia (ekspozytura)	
Obszar Tryestu	Na-miestnictwo w Tryeście			(Ekspozytura) Tryest	Główne miasto Tryest.
Uksiążęcone hrabstwo Gorycy i Gradyski					Sesana.
Księstwo kraińskie	Rząd krajowy w Lublanie	Pola	5		Adelsberg.
Margrabstwo istryjskie	Na-miestnictwo w Tryeście			Pola	Lussin. Mitterburg (Pisino), Pola, Rovigno (miasto), Veglia.
				(Ekspozytura) Gorycy	Capodistria, Porecz, Volosca.
Okrag terytoryalny obrony krajowej Praga.					
Królestwo czeskie	Na-miestnictwo w Pradze	Cheb	6	Cheb	Asch, Cheb, Falknow, Kraslice, Karlsbad, Kralowice, Zlutycy, Marienbad, Plana, Podborzany, Rakownice, Tachów, Tepla.
		Pilzno	7	Pilzno	Horszów Tyn, Klatowe, Strzybro, Pilzno, Przeszyce, Domazlice.
				(Ekspozytura) Rokicany	Blatna, Rokicany.
		Praga	8	Praga	Horzowice, Karlin, Kladno, Królewskie Winograpy, Melnik, główne miasto Praga, Przybram, Szlany, Šnichów, Žyžków.
		Pisek	28	Pisek	Kamienica n. Lipą, Milewsko, Pielgrzymów, Pisek, Tabor.
				(Ekspozytura) Beneszów	Beneszów, Sedlezany.
Budziejowice	29	Budziejowice	Budziejowice, Krumlów, Prachatycy, Suszyce, Strakonice.		
		(Ekspozytura) Jędrzychowe Hradce	Kaplice, Tyn nad Weltawą, Jędrzychowe Hradce, Trzeboń.		

Okrąg terytoryalny obrony krajowej Józefów.

K r a j	Polityczna władza krajowa	Oznaczenie	Nr.	Siedziba	Polityczne powiaty administracyjne
		okręgu pospolitego ruszenia		komendy okręgowej pospolitego ruszenia (ekspozytury)	
Królestwo czeskie	Na-miastnictwo w Pradze	Litomierzyce	9	Litomierzyce	Uście nad Łabą, Duchców, Louny, Litomierzyce, Rumburg, Szluknow, Teplice, Deczyn.
				(Ekspozytura) Chomutów	Most, Kadaň, Chomutów, Przysecznice, Zatec, Jachimów.
		Młody Bolesław	10	Młody Bolesław	Czeska Lipa, Duba, Jablonna, Młody Bolesław, Mnichowe Hradyszcze, Rudnice, Reichenberg (miasto), Reichenberg (okolica).
				(Ekspozytura) Turnów	Frydland, Jablonice, Semily, Turnów.
		Jiczyn	11	Jiczyn	Brumów, Wrechlaby, Jiczyn, Kralowy Hradec, Nowa Paka, Jilemice, Trutnów.
				(Ekspozytura) Jaromierz	Kralowy Dwór nad Łabą, Nachod, Nowe Miasto nad Metawą.
Czasław	12	Czasław	Czeski Bród, Czasław, Niemiecki Bród, Kolin, Kutna Hora, Ledecz, Nowy Bydżów, Podiebrad.		
Wysokie Myto	30	Wysokie Myto	Chociborz, Chrudim, Wysokie Myto, Landskron, Litomyśl, Pardubice, Policzka, Rychnów nad Knieżną, Zamberk.		
Okrąg terytoryalny obrony krajowej Przemyśl.					
Królestwo galicyjskie	Na-miastnictwo we Lwowie	Rzeszów	17	Rzeszów	Kolbuszowa, Łańcut, Mielec, Nisko, Przeworsk, Ropczyce, Rzeszów, Tarnobrzeg.
		Przemyśl	18	Przemyśl	Brzozów, Dobromil, Lisko, Przemyśl, Strzyżów.
				(Ekspozytura) Sanok	Krosno, Sanok.
		Stryj	33	Stryj	Dolina, Drohobycz, Kałusz, Stryj, Żydaczów.
				(Ekspozytura) Sambor	Sambor, Stary Sambor, Turka.
Jarosław	34	Jarosław	Cieszanów, Gródek, Jarosław, Jaworów, Mościska, Rawa Ruska, Rudki.		

Okrag terytoryalny obrony krajowej Lwów.

K r a j	Polityczna władza krajowa	Oznaczenie	Nr.	Siedziba	Polityczne powiaty administracyjne
		okręgu pospolitego ruszenia		komendy okręgowej pospolitego ruszenia (ekspozytura)	
Królestwo galicyjskie	Namiestnictwo we Lwowie	Lwów	19	Lwów	Bobrka, Brzeżany, Kamionka Strumiłowa, główne miasto Lwów, Lwów (okolica), Przemyślany, Sokal, Żółkiew.
		Złoczów	35	Złoczów	Brody, Skalat, Tarnopol, Trembowla, Zbaraz, Zborów, Złoczów.
		Stanisławów	20	Stanisławów	Bohorodczany, Buczacz, Czortków, Husiatyn, Podhajce, Rohatyn, Stanisławów, Tłumacz.
		Kołomyja	36	Kołomyja	Borszczów, Horodenka, Kołomyja, Nadwórna, Peczenizyn, Śniatyn, Zaleszczyki.
Księstwo bukowińskie	Rząd krajowy w Czerniowcach	Kołomyja	36	Kołomyja	Kocmań, Zastawna.
Księstwo bukowińskie	Rząd krajowy w Czerniowcach	Czerniowce	22	Czerniowce	Główne miasto Czerniowce, Czerniowce (okolica), Seret, Storozyniec, Waszkowce nad Czeremoszem, Wyznica.
Królestwo galicyjskie	Namiestnictwo we Lwowie			Kosów.	
Księstwo bukowińskie	Rząd krajowy w Czerniowcach			(Ekspozytura) Radowce	Gurahumora, Kimpolung, Radowce, Suczawa.

Okrag terytoryalny obrony krajowej Insbruck.

Arcyksięstwo austriackie powyżej Anizy	Namiestnictwo w Lincu	Linc	2	Linc	Braunau nad Innem, Freistadt, Gmunden, Kirchdorf, główne miasto Linc, Linc (okolica), Perg, Ried, Rohrbach, Scharding, Steyr (miasto), Steyr (okolica), Urfahr, Vöcklabruck, Wels.
Uksiążęcone hrabstwo tyrolskie i kraj przedamulański	Namiestnictwo w Insbrucku	Insbruck	I	Insbruck	Ampezzo, Bruneck, Imst, główne miasto Insbruck, Insbruck (okolica), Kitzbühel, Kufstein, Landeck, Lienz, Reutte, Schwaz.
				(Ekspozytura) Bregencya	Bludenz, główne miasto Bregencya, Feldkirch.
Księstwo solnogradzkie	Rząd krajowy w Solnogradzie			(Ekspozytura) Solnogród	Hallein, główne miasto Solnogród, Solnogród (okolica), St. Johann, Tamsweg, Zell am See.
Uksiążęcone hrabstwo tyrolskie	Namiestnictwo w Insbrucku	Bolcany	II	Bolcany	Borgo, Bolcany (miasto), Bolcany (okolica), Brixen, Cavalese, Cles, Meran, Mezolombardo, Primiero, Riva, Rovereto (miasto), Rovereto (okolica), Schlanders, Tione, Trydent (miasto), Trydent (okolica).

Okrag terytoryalny obrony krajowej Zara.

Królestwo dalmatyńskie	Namiestnictwo w Zarze	Szybenik	23	Szybenik	Benkovac, Knin, Szybenik, Sinj, główne miasto Zara.
		Castelnuovo	37	Castelnuovo	Kotor, Curzola, Imotski, Lesina, Macarsca, Metković, Ragusa, San Pietro, Splet.

Tabelaryczne przedstawienie

klas wieku wcielonych do pospolitego ruszenia od roku 1907 do 1913.

W r o k u						
1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913
wcielone są do klasy wieku						
1865	1866	1867	1868	1869	1870	1871
1866	1867	1868	1869	1870	1871	1872
1867	1868	1869	1870	1871	1872	1873
1868	1869	1870	1871	1872	1873	1874
1869	1870	1871	1872	1873	1874	1875
1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876
1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877
1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878
1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880
itd. aż do	itd. aż do	itd. aż do	itd. aż do	itd. aż do	itd. aż do	itd. aż do
1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894

Tabelaryczne przedstawienie obowiązku służby w pospolitym ruszeniu

ciążącego na urodzonych w latach od 1865 aż do 1894 włącznie.

Urodzeni w następującym roku	kończą w roku niżej wymienionym		i mają być z dniem 1. stycznia roku niżej wymienionego	
	18.	12.	wciągnięci do rejestrów	wolni od służby w pospol. ruszeniu
	rok życia			
1865		1907		1908
1866		1908		1909
1867		1909		1910
1868		1910		1911
1869		1911		1912
1870		1912		1913
1871		1913		1914
1872		1914		1915
1873		1915		1916
1874		1916		1917
1875		1917		1918
1876		1918		1919
1877		1919		1920
1878		1920		1921
1879		1921		1922
1880		1922		1923
1881		1923		1924
1882		1924		1925
1883		1925		1926
1884		1926		1927
1885		1927		1928
1886		1928		1929
1887		1929		1930
1888	1906	1930	1907	1931
1889	1907	1931	1908	1932
1890	1908	1932	1909	1933
1891	1909	1933	1910	1934
1892	1910	1934	1911	1935
1893	1911	1935	1912	1936
1894	1912	1936	1913	1937

W y k a z

wad, które w ogóle czynią niezdolnym do służby w pospolitym ruszeniu.

Liczba bieżąca	W a d y — w e d ł u g w y k a z u D
załącznika dodatkowego do „Przepisu o badaniu lekarskim obowiązanych do służby wojskowej“ (załącznik III. do „Przepisów o służbie wojskowej“, część I)	
4	Trwałe ubytki na czaszce (otwory trepanacyjne), wgniecenia czaszki połączone z uciskiem na mózg lub zadrażnieniem mózgu.
8	Obustronna głuchota.
14	Upośledzenie bystrości wzroku poniżej $\frac{6}{24}$ na jednym oku a poniżej $\frac{6}{60}$ na drugim oku.*)
18	Bliznowate zwyrodnienie spojówek obu oczu o znacznych rozmiarach.
23	Zażenia, zwichnięcie soczewki, brak soczewki (afakie) obu oczu.
24	Utrata lub ślepotą obu oczu.
27	Bardzo szpecące zniekształcenia nosa ze znacznym upośledzeniem mowy i oddychania; zupełny brak nosa.
28	Zeszczenie wskutek zniekształcenia, warga zajęcza, jeżeli wychodzi poza błonę śluzową warg, zrosnięcie warg albo błony śluzowej policzkowej na wielkiej przestrzeni, jeżeli zarazem mowa jest niezrozumiała a jedzenie znacznie utrudnione.
35	Wielki wół połączony z stałą dusznością i zaburzeniem obiegu krwi.
36	Znaczne przewlekłe obrzmienie gruczołów limfatycznych z ropieniem lub bez tegoż. Blizny, jeżeli znacznie upośledzają ruchy.
37	Przetoki kraniowe i tchawicowe.
40	Zdeklarowane suchoty płucne.
42	Oszpecający garb na piersiach lub na plecach.
43	Rozszczep krzyża.
47	Odbyt nieprawidłowy.
48	Złośliwe nowotwory jądra.
51	Uderzające zniekształcenie kalectwo lub brak kończyny albo znacznej jej części.
52	Uderzający zanik jakoteż znaczny przerost kończyny, przez co używanie jej jest utrudnione.
53	Złamania kości uleczone ze znacznym skróceniem lub zniekształceniem, przez które używanie kończyny jest utrudnione.
54	Trwałe następstwa po zapaleniu większych stawów (skurczenie, zrosty), zastarzałe zwichnięcia; fałszywe stawy, połączone ze zniesieniem ich funkcji lub tamujące je w wysokim stopniu.
56	Porażenie kończyny.
61	Skurczenie dłoni.
69	Stopa uderzająco zniekształcona, nie nadająca się do chodu (stopa szpotawa, hakowata, kopytowata, hukowata).
71	Karłowatość, okaleczalność albo zniekształcenie całego ciała.
77	Uderzająco wielkie, nieuleczalne obrzęki i narośle na ciele, jakoteż wszystkie złośliwe nowotwory.
78	Wszelkie tętniaki.
81	Wszelkie choroby umysłowe, nieuleczalne.
82	Głuchoniemota.

*) Przy zaćmieniach rogówki i soczewki, przy chorobliwych zmianach tylnej części oka itd. zawsze po wyrównaniu ewentualnych błędów załamania.

Przeгляд

podai (wygotowań).

a) w czasie pokoju :

1. prowadzących metryki,
2. zwierzchności gminnych,
3. komendantów (przełożonych) korporacji obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu,
4. politycznych władz powiatowych,
5. komend okręgowych pospolitego ruszenia.
6. komend okręgowych uzupełnienia wojska i obrony krajowej,
7. oddziałów do których poeztu dotyczące osoby należą i władz ewidencyjnych pierwszej instancyi wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej) oraz oddziałowych komend żandarmeryi,
8. komend terytoryalnych obrony krajowej,
9. komend terytoryalnych wojskowych ;

b) po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia :

1. zwierzchności gminnych,
2. komendantów posterunków żandarmeryi,
3. komend okręgowych pospolitego ruszenia,
4. komend formacyi pospolitego ruszenia,
5. komend terytoryalnych obrony krajowej (wojska).

Uwaga: Co do wnoszenia i załatwiania wniosków na wyłączenie od służby w pospolitym ruszeniu oraz co do odnośnych zawiadomień zarówno w czasie pokoju jak i po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia rozstrzygają postanowienia punktów 68., 71., 74., 75. i 76., względnie 83. do 87. Co do półrocznych doniesień o zmianach odnoszących się do osób wyłączonych od służby w pospolitym ruszeniu obowiązują w ogólności postanowienia, zawarte w punkcie 81.

Odnosnie do wniosków (podai), względem czasowego pozostawienia obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu na ich posiadach, po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia odsyła się do postanowień punktów 88. i 89.

Przegląd podań (wygotowań).

a) W czasie pokoju.

Podania prowadzących metryki:								
Liczba bieżąca	w szczególności	stosownie do punktu	według wzoru	wygotuje(a)	pizesyła się do	w wygotowaniach	termin	U w a g a
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Wyciąg z metryk chrztu (urodzenia), względnie śmierci co do osób płci męskiej, urodzonych lub zmarłych w gminie,	17	7.	urzędowo ustanowieni prowadzący metryki	odnośnych zwierzchności gminnych	7.	z końcem października	
2	Wyciąg z metryk chrztu (urodzenia), względnie śmierci co do urodzonych lub zmarłych osób płci męskiej, pochodzenia wojskowego,	18	7.	duszpasterze wojskowi, powołani do prowadzenia metryk	stosownie do tego, czy ojcowie należą do wojska lub obrony krajowej, do komendy terytorialnej wojska lub za pośrednictwem tejże do komendy terytorialnej obrony krajowej	7.	15. lipca	Te wyciągi z metryk zwróci się prowadzącym metryki w dniu 1. sierpnia
3	Wyciąg z metryk śmierci odnośnie do wypadków śmierci osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu	16	7.	urzędowo ustanowieni prowadzący metryki	politycznej władzy powiatowej, w której okręgu zdarzył się wypadek śmierci	7.	w każdym wypadku	
Podania zwierzchności gminnych:								
4	Spisy posiadających prawo swojszczyzny w gminie	19	7.	zwierzchności gminne*)	politycznej władzy powiatowej	7.	10. grudnia	*) Spisy, które po kilkakrotnym zbadaniu zwrócone będą do sprostowania, należy po uskutecznieniu sprostowania ponownie przedłożyć politycznym władzom powiatowym w dniu 1. lutego i 5. marca.
5	Spis obcych							
6	Spis zupełnie nieznanymi							

Podania zwierzchności gminnych:								
Liczba bieżąca	w szczególności	stosownie do punktu	według wzoru	wygotuje(ą)	przesyła się do	w wygotowaniach	termin	U w a g a
1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Rejestr pospolitego ruszenia	27	2			1	5. marca	
8	Wyciąg z rejestru pospolitego ruszenia		3			1		
9	Zmiany odnoszące się do osób spisanych według punktu 143. ustęp pierwszy	143	28	zwierzchności gminne	politycznej władzy powiatowej	1	w każdym wypadku z osobna	
10	Sumaryczny wykaz rozporządzalnych rzemieślników, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu	146	29			1	10. stycznia	
Podania komendantów (przełożonych) korporacji obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu:								
11	Spis korporacji, posiadających charakter wojskowy, względnie noszących odznaki wojskowe	36	4	komendanci (przełożeni) korporacji obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu	komendy okręgowej pospolitego ruszenia	2	z końcem stycznia	
Podania (wygotowania) politycznych władz powiatowych:								
12	Zawiadomienie o wziętych do wojska	29 c) i d)	7.	polityczne władze powiatowe	zwierzchności gminnych	1	z końcem sierpnia *)	*) co do wziętych do wojska później i wstępujących dobrowolnie w każdym wypadku z osobna.
13	Wyciągi z rejestru pospolitego ruszenia (po ewentualnym sprostowaniu)	32	3	zwierzchności gminne	komend okręgowych pospolitego ruszenia	1	najpóźniej 20. marca	
14	Zmiany odnoszące się do osób wyłączonych od służby w pospolitym ruszeniu	81	17	polityczne władze powiatowe	a) oddzielnych zwierzchności gminnych b) komend okręgowych pospolitego ruszenia, właściwych ze względu na prawo swojszczyzny	1	z początkiem stycznia i lipca 6. stycznia i 6. lipca	

Podania (wygotowania) politycznych władz powiatowych:									
Liczba bieżąca	w szczególności	stosownie do punktu	według wzoru	wygotuje(a)	przesyła się do	w wygotowaniach	termin	U w a g a	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
15	Zmiany dotyczące osób spisanych stosownie do punktu 143., ustęp pierwszy	143	28	polityczne władze powiatowe	a) politycznych władz krajowych i	1	w każdym wypadku z osobna		
					b) komend okręgowych pospolitego ruszenia	1			
16	Sumaryczny wykaz rozporządzalnych rzemieślników, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu	146	29		a) politycznych władz krajowych	1			15. stycznia
					b) komend okręgowych uzupełnienia wojska i	1			
				c) komend okręgowych pospolitego ruszenia	1				
Podania (wygotowania) komend okręgowych pospolitego ruszenia:									
17	Spisy korporacji posiadających charakter wojskowy, względnie noszących odznaki wojskowe	37	4	korporacje obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu		1	20. marca		
18	Sumaryusz rejestru pospolitego ruszenia	38	5		komend terytoryalnych obrony krajowej	1	31. marca		
19	Sprawozdania co do oficerów (urzędników) obowiązanych jeszcze do służby w pospolitym ruszeniu, którzy występują ze związku wojska (marynarki wojennej), względnie co do uwolnionych kadetów, aspirantów morskich, zastępców lekarza-asystenta i aspirantów na urzędników	41	7.	komendy okręgowe pospolitego ruszenia		1	w każdym wypadku z osobna		
20	Przegląd istniejących dokumentów księgi głównej	44	6			1	31. marca		

Podania (wygotowania) komend okręgowych pospolitego ruszenia:

Liczba bieżąca	w szczególności	stosownie do punktu	według wzoru	wygotuje(a)	przesyła się do	w wygotowaniach		U w a g a
						termin		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
21	Wykaz zmian odnoszący się do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, przeznaczonych do zastąpienia ubytków w wojsku (marynarce wojennej)	37, ^{ustęp} 6, i 46	7	komendy okręgowe pospolitego ruszenia	odnośnych oddziałów broni (do których etatu odnośne osoby należą) itd. wojska (marynarki wojennej)	1	10. stycznia i 10. lipca	
22	Zmiany odnoszące się do osób wyłączonych od służby w pospolitym ruszeniu	.	.	.	.	.	.	W tej mierze rozstrzygają tabelaryczne postanowienia punktu 81.
23	Wykaz utworzyć się mających formacji terytoryalnych pospolitego ruszenia	132	25	komendy okręgowe pospolitego ruszenia	komend terytoryalnych obrony krajowej	1	15. kwietnia	
24	Zmiany odnoszące się do osób spisanych w myśl punktu 143., ustęp pierwszy	.	.	.	.	.	.	W tej mierze obowiązują postanowienia punktów 143. i 144.
25	Sumaryczny wykaz rozporządzalnych rzemieślników, obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu	146	29	komendy okręgowe pospolitego ruszenia	komend terytoryalnych obrony krajowej	1	20. stycznia	
Wygotowania komend okręgowych uzupełnienia wojska i obrony krajowej: *)								
26	Wyciągi z księgi prenotacji odnoszących się do wyświęconych księży i duszpasterzy mających już posady, którzy utrzymywani byli w ewidencji rezerwy zapasowej a z dniem 31. grudnia wyszli z powinności służbowej	40	7.	komendy okręgowe uzupełnienia c. i k. wojska i c. k. obrony krajowej	komend okręgowych pospolitego ruszenia właściwych ze względu na prawo swojszczyzny	1	w miesiącu styczniu	

*) Zobacz także wygotowanie, liczba bieżąca 28.

Wygotowania oddziałów broni, do których etatu odnośnie osoby należą, i władz ewidencyjnych pierwszej instancji wojska (marynarki wojennej, obrony krajowej, pospolitego ruszenia) i komend oddziałowych żandarmerji:

Liczba bieżąca	w szczególności	stosownie do punktu	według wzoru	wygotowane(a)	przesyła się do	W wygotowaniach	termin	U w a g a
1	2	3	4	5	6	7	8	9
27	Spis przesłać się mających (zauknie-tych) kart księgi głównej oddziałowej odnoszących się do osób obowiązanych jeszcze do służby w pospolitym ruszeniu, które ubywają (wraz z należącami do nich dokumentami)	13	1	dotyczące komendy itd.	komend okręgowych pospolitego ruszenia właściwych ze względu na prawo swojszczyzny	1	z końcem października	
28	Exemplarze brulionowe list kwalifikacyjnych itd.	94	1		przełożonych komend terytorjalnych obrony krajowej	1	z końcem grudnia i w każdym wypadku z osobna	przy użyciu przepisane- go spisu.

Podania (wygotowania) komend terytorjalnych obrony krajowej:

29	Wyciągi z metryk	18	1		dotyczących zwierzchności gminnych	1	do końca października	*) za pośrednictwem komend okręgowych uzupełnienia i władz politycznych.
30	Przegląd istniejących dokumentów księgi głównej osób obowiązanych jeszcze do służby w pospolitym ruszeniu z wyjątkiem dokumentów odnoszących się do gażystów w stosunku ewidencji obrony krajowej		6			1	tylko na osobne polecenie	
31	Główny rejestr pospolitego ruszenia	51	10			1		
32	Spis korporacji posiadających charakter wojskowy, względnie noszących odznaki wojskowe		11			1	z końcem kwietnia	
33	Wykaz przyznanych wyłączeń od służby w pospolitym ruszeniu	80	16			1		
34	Lista przedstawień co do desygnowania na posady służbowe w pospolitym ruszeniu	102	21			2	z końcem listopada	

Podania (wygotowania) komend terytoryalnych obrony krajowej:

Liczba bieżąca	w szczególności	stosownie do punktu	według wzoru	wygotuje(a)	przesyła się do	w wygotowaniach	termin	U w a g a
35	Wykaz zmian odnoszących się do gazystów pospolitego ruszenia	128	24	komendy terytoryalne obrony krajowej	Ministerstwa obrony krajowej	1	w połowie w każdym miesiącu	
36	Wykaz utworzyć się mających formacji terytoryalnych pospolitego ruszenia	132	25		Ministerstwa obrony krajowej	1	z końcem kwietnia	
37	Zmiany odnoszące się do osób spisanych w myśl punktu 143. ustęp pierwszy	143 144	28		odpowiednich komend terytoryalnych wojskowych *)	1	w każdym wypadku z osobna	*) względnie komend terytoryalnych obrony krajowej, właściwych ze względu na nowe miejsce pobytu.
38	Wykaz sumaryczny (podzielony według zaciągów) co spisanych lekarzy, inżynierów, architektów, budowniczych itd. obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu	145	7.		Ministerstwa obrony krajowej	1	z końcem stycznia	
39	Wykaz sumaryczny rzemieślników obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu	146	29		Ministerstwa obrony krajowej	1	z końcem stycznia	
Wygotowania komend terytoryalnych wojskowych:								
40	Wyciągi z metryk	18	4	komendy terytoryalne wojskowe	odnośnych zwierzchności gminnych *)	1	do końca października	*) za pośrednictwem komend okręgowych uzupełnienia i politycznych władz powiatowych.
41	Spis*) rozporządzalnych, do służby w pospolitym ruszeniu obowiązanych oficerów (urzędników wojskowych) w stanie spoczynku i w stosunku pozasłużbowym wojska (marynarki wojennej) oraz rozporządzalnych, do służby w pospolitym ruszeniu obowiązanych emerytów wojskowych	91	18		komend terytoryalnych obrony krajowej	1	w każdym wypadku z osobna	*) przy dołączeniu odnośnych wyciągów z list kwalifikacyjnych co do oficerów i oficerów sztabowych według wzoru 20.

b) Po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia:

Podania zwierzchności gminnych:								
Liczba bieżąca	w szczególności	stosownie do punktu	według wzoru	wygotuje(a)	przesyła się do	w wygotowaniach	termin	U w a g a
1	2	3	4	5	6	7	8	9
42	Konsygnacje imienne co do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, którzy nie stawili się do szeregów	174	36	zwierzchności gminne	politycznych władz powiatowych	1	w 4. dniu po powołaniu	
Podania (wygotowania) komendantów posterunków żandarmeryi:								
43	Konsygnacje imienne co do osób należących do pospolitego ruszenia, organów straży skarbowej i personelu leśnictwa rządowego, przydzielonych do posterunku żandarmeryi celem pełnienia służby w pospolitym ruszeniu	240	36	odnośni komendanci posterunków żandarmeryi	komendy okręgowej pospolitego ruszenia	1	po rozwiązaniu pospolitego ruszenia	
Podania (wygotowania) komend okręgowych pospolitego ruszenia:								
44	Uwiedomienia z zapisku co do zasądzonych osób należących do pospolitego ruszenia, które zgłosiły się do służby w tymże	37			odnośnych oddziałów broni (formacji itd.)	1	zaraz po zapowiedzeniu pospolitego ruszenia	
45	Dokumenty księgi głównej wraz z załącznikami odnoszące się do obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu, których przeznaczono do zastępowania ubytków w wojsku (marynarce wojennej)	46	7		odnośnych oddziałów broni itd.	1		
46	Konsygnacje imienne żołnierzy pospolitego ruszenia, których prezentowano	187	36	komendy okręgowe pospolitego ruszenia	politycznych władz powiatowych właściwych ze względu na prawo swojszczyzny	1	po nadejściu kart prezentowania	
47	Wykaz osiągniętego pocztu	190	37		komendy terytorjalnej obrony krajowej (wojska)	1	*)	*) aż do 5. dnia po zapowiedzeniu i powołaniu pospolitego ruszenia.
48	Wykaz pocztu (według dołączonego ewentualnie objaśnienia)	193	38	komendanci batalionów pospolitego ruszenia	Ministerstwa obrony krajowej (wprost)	1	**)	***) po nadejściu tych wykazów od batalionów pospolitego ruszenia.

Podania (wygotowania) komend formacji pospolitego ruszenia:										
Liczba bieżąca	w szczególności	stosownie do punktu	według wzoru	wygotuje(a)	przesyła się do	w wygotowaniach	termin	U w a g a		
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
49	Wykaz pocztu	193	38	komendy batalionów	a) komendy terytorjalnej obrony krajowej (wojska), b) ewentualnie do przełożonych komend pośrednich, c) komendy okręgowej pospolitego ruszenia	po 1.	po ukończeniu formacji batalionów itd. najpóźniej w 8. dniu mobilizacyi			
50	Lista przydzielenia oficerów		39			ad a) in duplo ad b) i c) po 1				
51	Podanie względem zapotrzebowania certyfikatów służby w pospolitym ruszeniu	236	∕.	odnośne komendy	komend terytorjalnych obrony krajowej (wojska)	1				
Podania komend terytorjalnych obrony krajowej (wojska):										
52	Lista przedstawień co do desygnowania na posady służbowe w pospolitym ruszeniu	130	21	komendy terytorjalne obrony krajowej (wojska)	Ministerstwa obrony krajowej	2	na skutek osobnego zarządzenia			
53	Podanie co do zapotrzebowania certyfikatów służby w pospolitym ruszeniu	236	∕.			1				po nadejściu podań szczegółowych
54	Spis imienny komendantów batalionów, na równi z nimi postawionych i wyższych komendantów pospolitego ruszenia	237	∕.			1				po rozwiązaniu pospolitego ruszenia

STATE OF NEW YORK

No.	Name	Description	Value
1	John Doe	...	...
2	Jane Smith	...	...
3	...	...	...
4	...	...	...
5	...	...	...
6	...	...	...
7	...	...	...
8	...	...	...
9	...	...	...
10	...	...	...
11	...	...	...
12	...	...	...
13	...	...	...
14	...	...	...
15	...	...	...
16	...	...	...
17	...	...	...
18	...	...	...
19	...	...	...
20	...	...	...
21	...	...	...
22	...	...	...
23	...	...	...
24	...	...	...
25	...	...	...
26	...	...	...
27	...	...	...
28	...	...	...
29	...	...	...
30	...	...	...
31	...	...	...
32	...	...	...
33	...	...	...
34	...	...	...
35	...	...	...
36	...	...	...
37	...	...	...
38	...	...	...
39	...	...	...
40	...	...	...
41	...	...	...
42	...	...	...
43	...	...	...
44	...	...	...
45	...	...	...
46	...	...	...
47	...	...	...
48	...	...	...
49	...	...	...
50	...	...	...

Dodatek.

1000

Ustawa z dnia 6. czerwca 1886.

o pospolitym ruszeniu dla królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych, z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu.

(Ogłoszona w części XXXI. Dziennika ustaw państwa z roku 1886. pod Nr. 90.)

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam, co następuje:

§ 1.

Pospolite ruszenie jest istotną częścią składową siły zbrojnej i stoi jako takie pod opieką prawa narodów.

§ 2.

Obowiązek służenia w pospolitym ruszeniu ciąży na wszystkich zdatnych do broni obywatelach, nie należących ani do c. i k. wojska, marynarki wojennej lub rezerwy zapasowej, ani do c. k. obrony krajowej, od początku owego roku, w którym kończą 19. rok życia, aż do końca owego roku, w którym kończą 42. rok życia.

Odnośnie do tych, którzy w myśl § 20.*) ustawy o służbie wojskowej, zanim zaistniał dla nich obowiązek służby w pospolitym ruszeniu, wstąpili dobrowolnie do czynnej służby w wojsku, obowiązek służenia w pospolitym ruszeniu trwa po dopełnieniu ustawowej dwunastoletniej powinności służbowej jeszcze przez dziesięć bezpośrednio następujących lat.

Obowiązkowi służenia w pospolitym ruszeniu w miarę zdatności do broni, a to aż do skończenia 60. roku życia podlegają wszyscy wojskowi z kategorii oficerów i urzędników wojskowych, przeniesieni w stan spoczynku lub w stosunek pozasłużbowy w wojsku (marynarce wojennej) i obronie krajowej, o ile nie są zatrudnieni przy wymienionych częściach siły zbrojnej.

Obowiązek służenia w pospolitym ruszeniu ciąży nadto — niezawisłe od powinności osobistej, powyżej w ogólności ustanowionej — na wszystkich korporacjach, mających charakter wojskowy a względnie używających odznak wojskowych.

Personal żandarmeryi, straży skarbowej i leśnictwa rządowego należy pociągnąć do służby w pospolitym ruszeniu w miarę, jak tego stosunki wojenne wymagają, o ile na to pozwolą względy służbowe.

Obowiązani do służenia w pospolitym ruszeniu, którzy do załatwiania spraw służby publicznej lub

publicznego interesu są niezbędnie potrzebni, mogą być wyłączeni od służby w pospolitym ruszeniu.

Zgłaszający się dobrowolnie do służby w pospolitym ruszeniu, którzy nie są obowiązani do służenia w wojsku, obronie krajowej lub pospolitym ruszeniu, mogą być przyjmowani do pospolitego ruszenia w miarę zdatności.

§ 3.

Obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu dzieli się na dwa zaciągi.

Do pierwszego zaciągu należą wszyscy obywatele w myśl § 2. do służenia w pospolitym ruszeniu obowiązani, od początku roku, w którym kończą 19. rok życia, aż do końca owego roku, w którym kończą 37. rok życia, licząc tu także uwolnionych czasowo na zasadzie § 17. ustawy o służbie wojskowej lub uwolnionych z wojska (marynarki wojennej, rezerwy zapasowej) i obrony krajowej i to przed czasem właściwym w myśl § 40. tejsze ustawy albo po dopełnieniu powinności służbowej.

Do drugiego zaciągu należą te same osoby od 1. stycznia owego roku, w którym kończą 38. rok życia, aż do 31. grudnia owego roku, w którym kończą 42. rok życia, a względnie aż do ukończenia obowiązku służby w pospolitym ruszeniu.

§ 4.

Pospolite ruszenie może być powołane do służby tylko w przypadku i tylko na czas trwania zagrożenia wojną lub wojny rzeczywiście wybuchłej.

Pospolite ruszenie zwołuje na rozkaz Cesarza, wydany po wysłuchaniu Rady ministrów, Minister obrony krajowej w takiej rozciągłości, jak tego interesy obrony kraju wymagają.

Dowódca wojskowy, naznaczony przez Cesarza używa powołanego pospolitego ruszenia tak, jak tego potrzeba wymaga, w organizacyi przez Cesarza postanowionej.

Rozwiązanie pospolitego ruszenia zarządza Cesarz.

*) § 22. nowej ustawy o służbie wojskowej.

§ 5.

Do wyjątkowego, przez zachodzące stosunki wskazanego użycia pospolitego ruszenia po za granicą obszaru królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych potrzebna jest ustawa państwowa, do tego upoważniająca.

Tylko gdyby zwłoka groziła niebezpieczeństwem, może Cesarz zarządzić użycie takie pod odpowiedzialnością rządu i pod warunkiem dodatkowego uwiadomienia Rady państwa celem przyjęcia zarządzenia tego do wiadomości i zatwierdzenia tegoż.

Podczas wojny, w przypadkach nadzwyczajnej potrzeby, tak wówczas, gdy rezerwa zapasowa, przeznaczona do utrzymania wojska stałego (marynarki wojennej) na ustawowym etacie wojennym, nie wystarcza, jak również celem ewentualnego uzupełnienia obrony krajowej aż do wysokości ustawowego etatu wojennego, jeżeli ono okaże się potrzebne, można potrzebną w tym celu ilość ludzi dla tych części siły zbrojnej, które prawidłowo mają być uzupełnione z królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych wziąć w miarę i na czas niezbędnej potrzeby wojennej z pierwszego zaciągu pospolitego ruszenia. Tych jednak żołnierzy pospolitego ruszenia należy zaraz po skończeniu wojny uwolnić.

Pociągnięcie do takiej służby poczynać się ma w obrębie kategorii (§ 3.), które stosownie do zachodzącej potrzeby będą oznaczane, od najmłodszych klas wieku.

§ 6.

Osoby należące do pospolitego ruszenia, które powołano do pełnienia służby, podlegają od dnia powołania aż do dnia puszczenia na urlop lub rozwiązania zaciągu wojskowym przepisom karnym i dyscyplinarnym.

Przez puszczenie obowiązanych do służenia w pospolitym ruszeniu na urlop przerywa się na ten czas ich stosunek wojskowy.

§ 7.

Żołnierze pospolitego ruszenia i ich oficerowie noszą w ciągu swej służby jednakową odznakę,

Schönbrunn, dnia 6. czerwca 1886.

Franciszek Józef wkr.

Taaffe wkr.

Weltersheimb wkr.

dającą się z odległości rozpoznać, oficerowie i podoficerowie używają nadto wojskowych odznak honorowych i dystynkcji.

Korpusy milicyi obywatelskiej i strzelców, zorganizowane już w czasie pokoju za zezwoleniem Cesarza, mają prawo zatrzymać także w czasie służby w pospolitym ruszeniu ubiór i uzbrojenie statutem przepisane, jakoteż organizację, z zastrzeżeniem zatwierdzenia cesarskiego dla swoich dowódców i oficerów.

§ 8.

Pod względem wynagradzania i odznaczania, prawa do przewozu, kwaterunku, zaspokojenia potrzeb gotówką lub w naturze, pieczy nad rannymi i choremi, jakoteż zaopatrzenia, obejmującego także osoby osieroczone, obowiązują mają w pospolitym ruszeniu odpowiednie postanowienia jak w wojsku a względnie jak w c. k. obronie krajowej.

§ 9.

Rejestry pospolitego ruszenia, w których osoby obowiązane do służby w tymże zapisywane będą podług klas wieku, od najwyższej aż do najniższej, mają być założone i utrzymywane przez zwierzchności gminne z współdziałaniem prowadzących metryki.

Gdy pospolite ruszenie nie jest do służby powołane (§ 4), nie można osób obowiązanych do służby w pospolitym ruszeniu pociągać ani do kontroli ani do ćwiczeń.*)

§ 10.

Koszta powołanego pospolitego ruszenia pokrywane będą z budżetu wspólnego Ministerstwa wojny.

§ 11.

Wskutek ustawy niniejszej uchylone zostają postanowienia ustawy o służbie wojskowej, będące z nią w sprzeczności.

§ 12.

Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej niezwłocznie po ogłoszeniu a wykonanie jej poruszam Memu Ministrowi obrony krajowej.

*) Na zasadzie ustawy z dnia 10. maja 1894. (Dz. rozp. obr. kr. Nr. 19. z r. 1894.) podlegają osoby obowiązane do służby w pospolitym ruszeniu powinności meldunkowej.